

การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา
ของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

CONSERVATION OF LOCAL COMMUNITY CULTURE IN ACCORDANCE
WITH THE BUDDHISM OF LAO VIEENG COMMUNITY IN PHOTHARAM
DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระพิรุฬห์วิทย์ ยสวฑฺฒโน (พรมมาลี)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา
ของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

พระพิรุฬห์วิทย์ ยสวฑฺฒโน (พรมมาลี)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Conservation of Local Community Culture in accordance with
the Buddhism of Lao Wiang Community in Photharam
District, Ratchaburi Province

Phra Piroonwit Yasawaḍḍho (Phommalee)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์เรื่อง
“การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม
จังหวัดราชบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหากังวาล อธิธมโม, ผศ. ดร.)

กรรมการ

(รศ. พล.ท. ดร.วีระ วงศ์สรรค์)

กรรมการ

(รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ผศ. ดร.)

กรรมการ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ผศ. ดร.

ประธานกรรมการ

พระปิฎกโกศล, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระไพฑูริย์วิทย์ ยสวฑฺฒโน)

- ชื่อสารนิพนธ์** : การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- ผู้วิจัย** : พระพิรุฬห์วิทย์ ยสวฑฺโฒ (พรมมาลี)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์**
- : พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ผศ. ดร., พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
 - : พระปิฎกโกศล, ดร., พธ.บ. (พระพุทธศาสนา), ศษ.ม. (การแนะแนว), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (๒) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากประชาชนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน จำนวน ๓๔๖ คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๗ รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของ

ประชาชน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐไม่เพียงพอ การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนไม่เพียงพอ และขาดช่องทางเสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ หน่วยงานรัฐควรจัดงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนอย่างทั่วถึง และควรจัดกิจกรรมให้เสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน

Research Paper Title : Conservation of Local Community Culture in accordance with the Buddhism of Lao Wiang Community in Photharam District, Ratchaburi Province

Researcher : Phra Piroonwit Yasawaddho

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Phrakhru Sangharak Songphan Jayadatto, Asst. Prof. Dr., B.A. (Buddhist Management), M.A. (Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)

: Phra Pidokgoson, Dr., B.A. (Buddhist Studies), M.A. (Guidance), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : July 22, 2019

Abstract

The objectives of research paper were: (1) to study conservation of local community culture in accordance with the Buddhism of Lao Wiang community in Photharam district, Ratchaburi province, (2) to compare the opinion of peoples toward conservation of local community culture in accordance with the Buddhism of Lao Wiang community in Photharam district, Ratchaburi province, classified by personal data, and (3) to study the problems, obstacles and suggestions for conservation of local community culture in accordance with the Buddhism of Lao Wiang community in Photharam district, Ratchaburi province. The research methodology was the mixed methods research, that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 396 peoples in Photharam district, Ratchaburi province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, One-way Analysis of Variance. And the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 7 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1. Conservation of local community culture in accordance with the Buddhism of Lao Wiang community in Photharam district, Ratchaburi province, overall, that in high at mean of 3.84, when considering the aspect found that in high all aspect.

2. The comparison of opinion peoples toward conservation of local community culture in accordance with the Buddhism of Lao Wiang community in Photharam district, Ratchaburi province, classified by personal data, found that sex has the opinions toward conservation of local community culture in accordance with the Buddhism of Lao Wiang community in Photharam district, Ratchaburi province was different, the significantly at 0.01., but age, occupation and income of peoples had the opinions toward conservation of local community culture in accordance with the Buddhism of Lao Wiang community in Photharam district, Ratchaburi province were not different.

3. The problems, obstacles and suggestions for conservation of local community culture in accordance with the Buddhism of Lao Wiang community in Photharam district, Ratchaburi province, as following: problems and obstacles found that insufficient government budget support, providing knowledge about the importance of community culture conservation is not enough, and lack of channels to offer opinions on community culture conservation. And, suggestions found that government agencies should provide sufficient support budget, should organize activities to educate the importance of community culture conservation thoroughly, and should organize activities to support the presentation of ideas for community culture conservation.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาของคณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์ ได้แก่ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ผศ. ดร. และพระปิฎกโกศล, ดร. ที่อนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณ คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย พระมหากังวาล อธิธมฺโม, ผศ. ดร., รศ. พล.ท. ดร.วีระ วงศ์สรรค์, รศ. ดร.สุรพล สุยะพรหม, พระปิฎกโกศล, ดร. และพระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ผศ. ดร. ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ พระสมุทรขันธ์โสภณ, ดร., พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ, ดร., พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร., พระมหากังวาล อธิธมฺโม, ผศ. ดร. และ ดร.ปณณธร เขียวชัยพุกข์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม พร้อมแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ พระครูสาธิตธรรมกิจ พระครูโสภณกิตติคุณ พระครูวิมลปัญญาคุณ นายสมบูรณ์ จินงาม นายสมาน มุกดา นายประมวล ลี้มกำปันทอง นายสมจิต ไซติพรวน และทุกท่านที่ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการวิจัย ตลอดจนทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่อนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดรมารดา ตลอดจนครู อาจารย์ รวมถึงผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด

พระพิรุฬห์วิทย์ ยสวฑฺฒ (พรมมาลี)

๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ด
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนาต่อวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น	๒๙
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนลาวเวียง	๔๕
๒.๔ ข้อมูลพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	๖๔
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๖
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๗๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๖
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๗๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๒
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๒

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๔
๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๕
๔.๒ สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	๘๖
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๙๓
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	๑๒๕
๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	๑๒๖
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๓๓
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๓๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๓๖
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๔๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๔๔
บรรณานุกรม	๑๔๕
ภาคผนวก	๑๕๑
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย	๑๕๒
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล	๑๕๓
ภาคผนวก ค ตัวอย่างเครื่องมือวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	๑๖๖
ภาคผนวก ง ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์	๑๗๕
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ค่า IOC และผลการวิเคราะห์ค่า Alpha	๑๗๙
ประวัติผู้วิจัย	๑๘๖

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชาชนชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสังกัดตำบล	๗๘
๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๘๕
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม	๘๖
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค่านิยม และวิถี	๘๗
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า	๘๘
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม	๘๙
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม	๙๐
๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ	๙๑
๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม	๙๒
๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ	๙๔
๔.๑๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ	๙๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามเพศ	๙๕
๔.๑๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามเพศ	๙๕
๔.๑๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามเพศ	๙๖
๔.๑๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามเพศ	๙๖
๔.๑๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ	๙๗
๔.๑๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ	๙๗
๔.๑๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ	๙๘
๔.๑๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ	๙๘
๔.๑๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามเพศ	๙๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
๔.๒๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามเพศ	๙๙
๔.๒๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ	๑๐๐
๔.๒๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ	๑๐๐
๔.๒๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ	๑๐๑
๔.๒๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ	๑๐๑
๔.๒๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามอายุ	๑๐๒
๔.๒๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามอายุ	๑๐๒
๔.๒๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามอายุ	๑๐๓
๔.๒๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามอายุ	๑๐๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
๔.๒๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ	๑๐๔
๔.๓๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ	๑๐๔
๔.๓๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ	๑๐๕
๔.๓๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ	๑๐๕
๔.๓๓ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)	๑๐๖
๔.๓๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามอายุ	๑๐๗
๔.๓๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามอายุ	๑๐๗
๔.๓๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ	๑๐๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
๔.๓๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ	๑๐๘
๔.๓๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอาชีพ	๑๐๙
๔.๓๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอาชีพ	๑๐๙
๔.๔๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามอาชีพ	๑๑๐
๔.๔๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามอาชีพ	๑๑๐
๔.๔๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามอาชีพ	๑๑๑
๔.๔๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามอาชีพ	๑๑๑
๔.๔๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ	๑๑๒
๔.๔๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ	๑๑๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
๔.๔๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ	๑๑๓
๔.๔๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ	๑๑๓
๔.๔๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามอาชีพ	๑๑๔
๔.๔๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามอาชีพ	๑๑๔
๔.๕๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ	๑๑๕
๔.๕๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ	๑๑๕
๔.๕๒ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)	๑๑๖
๔.๕๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๑๗
๔.๕๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๑๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
๔.๕๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๑๘
๔.๕๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๑๘
๔.๕๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๑๙
๔.๕๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๑๙
๔.๕๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๒๐
๔.๖๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๒๐
๔.๖๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๒๑
๔.๖๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๒๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
๔.๖๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๒๒
๔.๖๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๒๒
๔.๖๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๒๓
๔.๖๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๒๓
๔.๖๗ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	๑๒๔
๔.๖๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	๑๒๕

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
๒.๑	แผนที่แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่สำคัญของราชบุรี
๒.๒	แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี
๒.๓	กรอบแนวคิดในการวิจัย
๔.๑	สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ.มหา. (ไทย) ๑/ ๑๘/๒๓ หมายความว่า ระบุถึง พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๘ หน้าที่ ๒๓ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.ป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฏิสัมภิตามรรค	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ขุ.ขุ.อ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ปรมัตถโชติกา	ขุททกปาฐอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.เถร.อ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ปรมัตถทีปนี	เถรคาถาอรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมของชาติไทยมีความสำคัญยิ่ง ดังกระแสพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ (รัชกาลที่ ๙) ที่ทรงมีพระราชดำริว่า ชาติไทยเรานั้นมีเอกราช มีภาษามีศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองมาช้านานหลายทศวรรษแล้ว ทั้งนี้ เพราะบรรพบุรุษของเรา ได้เสียสละอุทิศชีวิต อุทิศกายและใจสร้างสิ่งเหล่านี้ไว้ให้พวกเรา จึงจำเป็นที่พวกเราต้องรักษาสืบต่อไปให้คงทนถาวร^๑ วัฒนธรรมเป็นทุนทางสังคมและศักยภาพที่สำคัญยิ่งของชุมชนท้องถิ่นและสังคมไทย ที่ได้แสดงออกในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญา เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน ความเชื่อ แหล่งวัฒนธรรม ศิลปวัตถุ หรือโบราณสถาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นศักยภาพและทุนทางวัฒนธรรม ปัจจุบัน วัฒนธรรมมีบทบาทมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวด้วยการแข่งขันในตลาดโลกที่ซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้ทุกประเทศต่างพยายามหาสิ่งที่แตกต่างและโดดเด่น วัฒนธรรมจึงกลายเป็นเครื่องมือที่ทุกฝ่ายนำมาใช้เพื่อสร้างความแตกต่างในการแข่งขัน^๒

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของสังคม กล่าวคือ คนในสังคมส่วนรวมคิดเห็นอย่างไร มีความเชื่ออย่างไร ก็จะแสดงออกให้ปรากฏเห็นเป็นรูปภาษา ประเพณี กิจกรรม การละเล่น การศาสนา เป็นต้น ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่คนในสังคมส่วนรวมสร้างขึ้น เช่น สิ่งอันจำเป็นแก่วิถีชีวิตและการครองชีพ ได้แก่ ปัจจัยสี่ เครื่องมือ เครื่องใช้ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นและถ่ายทอดไว้ให้แกกันเป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมาชั่วอายุคน^๓ วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่กลั่นกรองมาจากความคิดที่จะหาวิธีการมาตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น การกินอาหาร การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การสื่อสารความคิดต่อกัน เป็นการมองถึงพฤติกรรมพื้นฐานที่เน้นความอยู่รอด และคำนึงความดี^๔

^๑กรมประชาสัมพันธ์, พระราชดำรัสในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย ๒๕ มกราคม ๒๕๐๗, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.watmoli.com> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^๒กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศของกระทรวงวัฒนธรรม: โครงการรากวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๖), หน้า ๖.

^๓ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๕-๗.

^๔นิยพรรณ วรรณศิริ, มานุษยวิทยา สังคม และวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๗-๓๘.

พระพุทธศาสนาเป็นต้นกำเนิดของวัฒนธรรมไทยตั้งแต่อดีตและสืบทอดมากระทั่งปัจจุบัน ซึ่งมีมากมายหลากหลายด้าน^๕ คือ สถาบันกษัตริย์ไทย ที่ได้รับการยกย่องจากชาวโลกว่า พระองค์เป็นยิ่งกว่ากษัตริย์ (The King of King) เพราะทรงทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ ฯลฯ ทรงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก เช่น ยามบ้านเมืองมีวิกฤตด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความแตกแยกของเหล่าพสกนิกรที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องการเมืองเศรษฐกิจและอื่น ๆ ก็จะมีทรงเข้าไปประสานให้เกิดความสงบสามัคคีขึ้นในแผ่นดินทุกครั้งไปจนเป็นที่รู้จักกันในสังคมโลก โดยเฉพาะประเทศที่ปกครองโดยระบอบกษัตริย์ อักษรไทย ก็ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา ก่อนที่พ่อขุนรามคำแหงจะทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้นั้นพระองค์ทรงศึกษาเชี่ยวชาญภาษาบาลี สันสกฤต ขอม มอญมาก่อน ซึ่งขอมและมอญดังกล่าวนั้นก็ได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาคือพระไตรปิฎก จิตใจแบบไทย เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า คนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารีชอบช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก ชอบทำบุญให้ทาน กระทั่งสัตว์ต่าง ๆ ด้วยได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก เรื่องมหาเวสสันดรชาดกที่ถ่ายทอดมาในรูปเทศน์มหาชาติ จรรยา มารยาทไทย ลักษณะเด่นคือเคารพผู้อาวุโส การกราบไหว้อ่อนน้อมถ่อมตนและการยิ้มแย้ม คนไทยถูกปลูกฝังนิสัยมาตั้งแต่เยาว์วัยในความเคารพผู้ใหญ่โดยได้รับแบบอย่างจากพ่อแม่โดยเฉพาะจากแม่ที่มีหน้าที่หลักในการอบรมสั่งสอนหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เหล่านี้ล้วนเป็นวัฒนธรรมไทยที่ได้รับมาจากพระพุทธศาสนาจนเป็นที่ประทับใจแก่ชาวต่างชาติที่ได้พบเห็น ไทยจึงได้รับสมญาว่า สยามเมืองยิ้ม การแต่งกายแบบไทย เรียบง่ายปกปิดมิดชิดของสงวน แม้จะมีแฟชั่นใหม่ ๆ เข้ามาก็จะดัดแปลงให้เป็นไทย ๆ ตามความเหมาะสมเรียกว่ามีจิตวิญญาณแห่งความละเอียดตามแบบชาวพุทธที่ได้รับการอบรมมา ศิลปกรรมไทย มีความงดงามตามแบบไทยไม่ว่าจะเป็น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม วิจิตรศิลป์และประณีตศิลป์ รวมไปถึงนาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย เพลงไทย ลายไทย มวยไทย นับเป็นศิลปะความชำนาญด้านต่าง ๆ ของคนไทยที่คิดประดิษฐ์ขึ้นมาจนเป็นของไทย ปรากฏเด่นเป็นสง่าท้าทายสายตาของนักท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน งานชิ้นเอกเหล่านี้เกิดขึ้นด้วยแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา วรรณคดีไทย นับเป็นงานสร้างสรรค์ด้านภาษาไทย ที่ประติษฐ์ขึ้นจากความรู้ความรู้สึกนึกคิดอย่างสร้างสรรค์ ของบรรพบุรุษไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ นักปราชญ์ไทยที่สร้างสรรค์งานนั้นก็มีทั้งองค์พระมหากษัตริย์ ราชบัณฑิต ราษฎรทั่วไป รวมถึงพระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญชำนาญในแต่ละสาขา จนวรรณคดีไทยได้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป และบางเรื่องยังเป็นที่รู้จักกันไปทั่วโลกจนได้รับรางวัลจากองค์การสหประชาชาติ ประเพณีไทย ได้แก่ วิถีชีวิตนี้ปฏิบัติสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ที่เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเหมาะกับสังคมไทย มีทั้งจารีตประเพณี ขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี อันเป็นกฎระเบียบที่วางไว้ให้คนในสังคมปฏิบัติ หากใครฝ่าฝืนกฎประเพณีก็จะมีการลงโทษทั้งอย่างหนัก อย่างกลางและอย่างเบา โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นแม่แบบในการวางกฎ ระเบียบ เช่น ประเพณี การแต่งงาน การเกิด การศึกษาเล่าเรียน การทำมาหากิน แม้กระทั่งการตาย สังคมไทยถูกวางกฎระเบียบเรียกว่า วัฒนธรรมประเพณีไทย ที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป

^๕คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๕-๑๕๖.

จังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรมด้วยเหตุที่เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงทัศนคติและความเชื่อ ในลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรมหลากหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพื้นถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายจีน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายมอญ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายยวน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง

หากพิจารณาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง พบว่า มีการตั้งถิ่นฐานและสืบสายเลือดกันมาหลายชั่วอายุคนอยู่ในพื้นที่อำเภอโพธาราม โดยชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงหรือลาวเวียงนี้ คือ ชนชาติลาวกลุ่มหนึ่งที่มีเชื้อสายลาวจากเวียงจันทน์ ซึ่งถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทยประมาณ ๒๐๐ ปีมาแล้ว ซึ่งการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยของลาวเวียงเริ่มขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี แต่ไม่ปรากฏว่าเข้ามาในพุทธศักราชใด ทราบแต่เพียงว่าเป็นช่วงที่พม่ามีอำนาจในการปกครองเวียงจันทน์ ชนเวียงจันทน์และหัวเมืองลาวใกล้เคียงต่างลี้ภัยอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ในประเทศไทยมาจนปัจจุบันนี้และมีลูกหลานสืบสายเลือดกันมาหลายชั่วอายุคน ชาวลาวเวียงถือเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความรัก ความสามัคคีของหมู่คณะ ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ จากหลักฐานอันเป็นที่ประจักษ์ คือ ประเพณีสารทลาวเวียง ซึ่งเป็นประเพณีที่อยู่คู่กับชุมชนลาวเวียงมาตั้งแต่ก่อตั้งชุมชนและยังนำมาปฏิบัติจนกระทั่งทุกวันนี้^๖

ปัญหาสำคัญ คือ การพัฒนาประเทศระยะที่ผ่านมาเน้นการเร่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิต โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วแต่ประการเดียว ทำให้บุคคลและสังคมรวมทั้งโครงการสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ^๗ คนชนบทซึมซับความเจริญทางเทคโนโลยีจากเมืองใหญ่ เริ่มปรับปรุงแนวทางการดำเนินชีวิตจากเดิมให้ทันสมัย คนเริ่มเหินห่างวัด ศูนย์รวมของคนในหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนจากวัดมาเป็นร้านค้าแฟฟ วิถีชีวิตของคนในชนบทแม้เมื่อมองอย่างผิวเผินจะดูเหมือนเปลี่ยนแปลงไป^๘

จากที่กล่าวมา ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดอยู่ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จึงศึกษาเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อนำเสนอผลการวิจัยอันประโยชน์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาต่อไป

^๖จุฑารัตน์ กันหา, ประวัติชาวลาวเวียงในราชบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://nookphotha53.wordpress.com/ประวัติชาวลาวเวียงในราชบุรี> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^๗นิคม มุสิกคามะ, วัฒนธรรมบทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

^๘บันเทิง พาพิจิตร, ประเพณีวัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔.

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยอ้างอิงจากแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม รวม ๖ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย (๒) ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า (๓) ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม (๔) ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม (๕) ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ และ (๖) ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม^๙

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม

^๙กรมศิลปากร, *อาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๕), หน้า ๓๔.

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รวม ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการศึกษา ค่าน้ำ และวิจัย (๒) ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า (๓) ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม (๔) ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม (๕) ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ และ (๖) ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน ๓๗,๗๓๖ คน (ตำบลบ้านเลื่อ จำนวน ๑๐,๐๙๒ คน, ตำบลบ้านฆ้อง จำนวน ๘,๖๐๓ คน, ตำบลบ้านสิงห์ จำนวน ๑๑,๘๑๘ คน, ตำบลดอนทราย จำนวน ๗,๒๒๓ คน)^{๑๐}

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๗ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๙ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน

^{๑๐}สำนักงานสถิติแห่งชาติ, จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล จังหวัดราชบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/S010107/th> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

๑.๕.๔ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาสิ่งอันเป็นทรัพยากรทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงการป้องกัน การดูแล การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะเพื่อให้คงคุณค่าไว้

การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา หมายถึง การปกป้องดูแล รักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รวม ๖ ด้าน ประกอบด้วย

๑. ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่กระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่ เป็นระเบียบ ง่ายต่อการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย

๒. ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า หมายถึง การให้ความรู้แก่ชุมชนด้านคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเพื่อร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นแก่บุคคลภายนอกท้องถิ่น

๓. ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม หมายถึง การจัดรายการเผยแพร่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นทางสื่อต่าง ๆ โดยมุ่งการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหน่วยงานเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น

๔. ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นกับทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็น เสนอความเห็นในการปรับปรุงวิธีการของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น

๕. ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ หมายถึง การแนะนำเกี่ยวกับความรู้ความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นกับชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเสนอแนวทางการแก้ไขและการป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรม และการเผยแพร่ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น

๖. ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ การจัดนิทรรศการ กิจกรรมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นให้ประชาชนเข้าใจ รวมถึงการจัดเอกสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

ชุมชนลาวเวียง หมายถึง ชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ชุมชนตำบลบ้านเลื่อ ชุมชนตำบลบ้านฆ้อง ชุมชนตำบลบ้านสิงห์ และชุมชนตำบลดอนทราย เท่านั้น

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๑.๗.๔ ผลการวิจัยนี้ เป็นสารสนเทศสำคัญสำหรับอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรทางศาสนา

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” นี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนาต่อวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนลาวเวียง

๒.๔ ข้อมูลพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา “แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

คำว่า อนุรักษ์ หมายถึง รักษาให้คงเดิม^๑ การอนุรักษ์ (Conservation) คือ การใช้และจัดการทรัพยากรทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างฉลาด ตลอดจนมีการวางแผนอย่างรอบคอบสำหรับทรัพยากรเหล่านั้น เพื่อบรรลุความต้องการในอนาคตและให้หมายรวมถึงการป้องกันการดูแล การรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ การสงวน และการปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย^๒

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖), หน้า ๑,๓๗๑.

^๒กรมศิลปากร, คู่มือถวายนความรู้แด่พระสังฆาธิการในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมานพันธ์ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๓๕.

คำว่า การอนุรักษ์ เมื่ออ้างอิงจากระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. ๒๕๒๘ ซึ่งนิยามว่า การอนุรักษ์ ได้แก่ การสงวนรักษา การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะ โดยนิยามทั้ง ๓ มีความหมาย ดังนี้ (๑) การสงวนรักษา (Preservation) หมายถึง การดูแลรักษาไว้ตามสภาพเดิมเท่าที่เป็นอยู่และป้องกันไม่ให้เสียหายต่อไป (๒) การปฏิสังขรณ์ (Renovation) หมายถึง การทำให้คืนสู่สภาพเดิมที่เคยเป็นมา และ (๓) การบูรณะ (Restoration) หมายถึง การซ่อมแซม ปรับปรุงให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุด เท่าที่จะทำได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีเดิมกับสิ่งที่ทำขึ้นใหม่

ส่วนคำว่า วัฒนธรรม มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เพราะคำว่า วัฒนธรรม มาจากคำบาลีว่า วทฺธณ ซึ่งแปลว่า เจริญงอกงาม ส่วนคำว่า ธรรม มาจากภาษาสันสกฤตว่า ธรรม หมายถึง ความดี และคำว่า วัฒนธรรม นี้ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Culture ที่มีรากศัพท์มาจาก Cultura ในภาษาละติน มีความหมายว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง ซึ่งอธิบายได้ว่า มนุษย์เป็นผู้ปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความเจริญงอกงาม^๓ วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตมนุษย์โดยแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมโดยเฉพาะของตนเอง เพราะเป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มสังคม^๔ วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรมปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมเป็นการสั่งสมประสบการณ์ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อไปและเป็นอย่างที่เป็นในบัดนี้ วัฒนธรรมเป็นทั้งสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้อตัวของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไป^๕ วัฒนธรรม เป็นวิถีแห่งการดำรงชีพที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งระบบความรู้ ความคิด ความเชื่อ จนมีการยอมรับปฏิบัติกันมา มีการอบรมถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมา ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมของมนุษย์^๖ เป็นส่วนประกอบที่ซับซ้อนทั้งหมดของลักษณะอันชัดเจนของจิตวิญญาณ สติปัญญา และอารมณ์ ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นสังคมหรือหมู่คณะ วัฒนธรรมมิได้หมายถึงเพียงศิลปะและวรรณกรรมเท่านั้น แต่หมายถึง ฐานนิยมต่าง ๆ ของชีวิต สิทธิพื้นฐานต่าง ๆ ของมนุษย์ ระบบค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อ^๗

^๓คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

^๔สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๓๔.

^๕จันทร์สุรย์ และประทีป อินแสง, การศึกษากับศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘.

^๖สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

^๗วีระ บำรุงรักษ์, ระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมสำหรับสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒.

วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกของสังคมหนึ่งได้ยึดถือเป็นแบบแผนของชีวิตร่วมกัน^๙ วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิต เป็นทุนทางสังคม และศักยภาพที่สำคัญยิ่งของชุมชนท้องถิ่นและสังคมไทย ที่ได้แสดงออกในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญา เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน ความเชื่อ แหล่งวัฒนธรรม ศิลปวัตถุ หรือ โบราณสถาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นศักยภาพและทุนทางวัฒนธรรม ปัจจุบัน วัฒนธรรมมีบทบาทมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว ด้วยการแข่งขันในตลาดโลกที่ซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้ทุกประเทศต่างพยายามหาสิ่งที่แตกต่างและโดดเด่น วัฒนธรรมจึงกลายเป็นเครื่องมือที่ทุกฝายนำมาใช้เพื่อสร้างความแตกต่างในการแข่งขัน^{๑๐}

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การรักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่สร้างขึ้นบนดินแดนดินไทย อันเป็นวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์ให้คงอยู่เป็นมรดกของชนรุ่นหลังต่อไป ทั้งนี้รวมถึงการใช้และจัดการทรัพยากรทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างฉลาด ตลอดจนมีการวางแผนอย่างรอบคอบ เพื่อบรรลุความต้องการในอนาคตและให้หมายรวมถึงการป้องกัน การดูแล การรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ การสงวน และการปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย

๒.๒.๒ วัฒนธรรมไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “วัฒนธรรมไทย” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ (รัชกาลที่ ๙) ทรงมีพระราชดำริว่า ชาดไทยเรานั้นมีเอกราช มีภาษามีศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองมาช้านานหลายทศวรรษแล้ว ทั้งนี้ เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละอุทิศชีวิต อุทิศกายและใจสร้างสิ่งเหล่านี้ไว้ให้พวกเรา จึงจำเป็นที่พวกเราต้องรักษาสิ่งนี้อาไว้ให้คงทนถาวร^{๑๑}

มุมมองของนักสังคมวิทยา วัฒนธรรมเป็นกระบวนการอบรมสั่งสอน ปลูกฝัง เพื่อให้เรียนรู้ให้เกิดการดำรงชีวิตในรูปแบบเดียวกันของคนในสังคม และถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลัง ส่วนในมุมมองของนักมานุษยวิทยา หมายถึง พฤติกรรมที่กลั่นกรองมาจากความคิดที่จะหาวิธีการมาตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น การกินอาหาร การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การสื่อสารความคิดต่อกัน เป็น การมองถึงพฤติกรรมพื้นฐานที่เน้นความอยู่รอด และความเป็นจริงของชีวิต ก่อนที่จะคำนึงความดี ความงามใด ๆ^{๑๒} วัฒนธรรมมีลักษณะเฉพาะคือ

^๙จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖.

^{๑๐}กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศของกระทรวงวัฒนธรรม: โครงการรากวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๖), หน้า ๖.

^{๑๑}กรมประชาสัมพันธ์, พระราชดำรัสในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย ๒๕ มกราคม ๒๕๐๗, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.watmoli.com> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^{๑๒}นิยพรณ วรณศิริ, มานุษยวิทยา สังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๗-๓๘.

ลักษณะที่ ๑ เป็นผลผลิตของระบบความคิดมนุษย์ เป็นระบบทางชีวภาพ เพราะความเกิดจากระบบสมอง ระบบประสาท และระบบจิตใจของมนุษย์

ลักษณะที่ ๒ เป็นสิ่งที่ไม่ตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ในเมื่อวัฒนธรรมคือผลผลิตจากระบบความคิดของมนุษย์ และมนุษย์ก็มีความคิดไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอย่อมจะมีผลให้เกิดวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไปด้วย

ลักษณะที่ ๓ เป็นสิ่งที่บุคคลได้มาด้วยการเรียนรู้มนุษย์รับถ่ายทอดวัฒนธรรมต่อๆ กันมา โดยการอบรม สั่งสอน บอกกล่าว การสังเกต การลองผิดลองถูก บุคคลจะมีการเรียนรู้วัฒนธรรมในสังคมของตนตั้งแต่เกิดจนโต

ลักษณะที่ ๔ สมบัติส่วนรวม บุคคลจะมีการเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นในสังคมเดียวกัน เพราะมนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่โดยลำพังได้วัฒนธรรมที่ถูกนำมาปฏิบัติในสังคม ก็จะกลายเป็นสมบัติส่วนรวมของสังคม และเป็นมรดกของชนรุ่นหลังต่อไปของสังคมนั้น^{๑๒}

นักมนุษยวิทยา แนะนำว่า วัฒนธรรมคือ พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ รวมทั้งผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ และนักมนุษยวิทยาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อทำความเข้าใจประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของมนุษย์ในสังคมต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งเข้าใจในตัวเองและสังคมด้วย^{๑๓} วัฒนธรรมที่เป็นสากล ได้แก่

๑. ภาษา อันได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียน การสื่อสารทางท่าทาง นิทาน นิยาย และ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับภาษาทุกอย่าง

๒. วัฒนธรรมประเพณีรูปธรรม เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับ อาหาร ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย ภาชนะสิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้ การประกอบอาชีพ เป็นต้น

๓. ศิลปะ คือทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ เช่น การแกะสลัก การปั้น การวาดรูป การเล่นดนตรี การขับร้อง เป็นต้น

๔. ระบบและรูปแบบของศาสนา ได้แก่ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์

๕. ระบบครอบครัว ได้แก่ ครอบครัว การแต่งงาน การนับญาติ การสืบตระกูล และการใช้คำศัพท์ในการนับญาติ

๖. ระบบเศรษฐกิจและทรัพย์สิน คือทรัพย์สินส่วนรวม และทรัพย์สินส่วนตัว ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ กฎเกณฑ์ กฎหมาย มาตรฐานการแลกเปลี่ยน และระบบการค้า เงินตรา การผลิต การจำหน่าย การแจกแจง การบริโภค เป็นต้น

^{๑๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔-๔๖.

^{๑๓}งามพิศ สัตย์สงวน, **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๑.

๗. ระบบการปกครองและรัฐบาล ได้แก่ระบบการเมือง ระบบนิติบัญญัติ ระบบตุลาการ และระบบควบคุมทางสังคมอื่นๆ

๘. การศึกษาสงคราม มีความหมายรวมถึงสงครามระหว่างคนต่างสังคม คนในสังคมเดียวกัน หรือสงครามระหว่างเครือญาติ

๙. การกีฬาและการละเล่น คือการออกกำลังกายและนันทนาการที่เกี่ยวข้อง

๑๐. ระบบความรู้ การศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมถึงนิทานปรัมปราซึ่งให้ความรู้แก่คนในสังคมทางอ้อม^{๑๔}

โดยนัยนี้ วัฒนธรรมจึงหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์คิดประดิษฐ์ขึ้นเพื่อมาช่วยในการดำรงอยู่ในโลก อาจเป็นวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นใช้สอย ตลอดจนความรู้และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม จริยธรรม ศาสนา ความเชื่อ ศิลปหัตถกรรม เป็นต้น^{๑๕} ปัจจัยที่ทำให้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมา คือ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ระบบการเกษตร ค่านิยมจากการสะสมวัฒนธรรม และอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่น^{๑๖} วัฒนธรรมไทยอยู่ภายใต้ทฤษฎี Diffusionism โดยสังคมเป็นตัวกำหนดในการปรับเปลี่ยน ทั้งนี้ อาจตั้งอยู่บทความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางพันธุกรรม ความแตกต่างทางเชื้อชาติ ตลอดจนบริบททางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพลวัตรหรือวิวัฒนาการทั้งสิ้น เพราะสังคมจะเป็นตัวกลั่นกรองแนวคิดที่เกิดขึ้นจากชุมชน เมื่อแนวคิดต่าง ๆ ได้ตกผลึกและเป็นที่ยอมรับ เมื่อนั้นก็ถือว่าเป็นมติชุมชน^{๑๗} วัฒนธรรมคือ สิ่งอันเป็นวิถีชีวิตของสังคม คนในสังคมส่วนรวมคิดเห็นอย่างไร มีความเชื่ออย่างไร ก็จะแสดงออกให้ปรากฏเห็นเป็นรูปภาษา ประเพณี กิจกรรมงาน การละเล่น การศาสนา เป็นต้น ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่คนในสังคมส่วนรวมสร้างขึ้น เช่น สิ่งอันจำเป็นแก่วิถีชีวิตและการครองชีพ ได้แก่ ปัจจัยสี่ เครื่องมือเครื่องใช้ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นและถ่ายทอดไว้ให้แกกันเป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมาชั่วอายุคน มีการเพิ่มเติมเสริมสร้างสิ่งใหม่และปรับปรุงสิ่งเก่าให้เข้ากันได้และมีความเจริญก้าวหน้า^{๑๘}

การพัฒนาที่อาศัยวัฒนธรรม มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นการพัฒนาที่เริ่มจากภายในชุมชนขึ้นมาซึ่งจะสอดคล้องกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน การพัฒนา

^{๑๔}นิยพรรณ วรณศิริ, *มานุษยวิทยา สังคมและวัฒนธรรม*, หน้า ๔๗-๔๘.

^{๑๕}เสมอมาลย์ ราชภัณฑรักษ์, *มนุษย์กับวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๓๘.

^{๑๖}เพิ่มพูน เศรษฐวรกุล, *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร: ซี. อาร์. พรินตติ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

^{๑๗}สุวิชาญ เกษจำนงค์, *ภาษากับวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: เอกกรีนท์กรุ๊ป, ๒๕๕๔), หน้า ๓๕-๓๗.

^{๑๘}ผจงจิตต์ อธิมนันทะ, *สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๕-๗.

ลักษณะนี้จะใกล้เคียงกับการพัฒนาตามหลักการพึ่งตนเองหรือการพัฒนาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาตามแนวทางวัฒนธรรมชุมชนนี้มี ๓ แนวทาง คือ

๑. นำเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา มาใช้ในการพัฒนา
๒. การถือเอาวัฒนธรรมเป็นเป้าหมายในตัวเอง
๓. การทำการพัฒนาโดยนำเอามิติทางวัฒนธรรมเข้าไปสอดแทรกในกิจกรรมทุกส่วนของชีวิต^{๑๙}

วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของคนแต่ละกลุ่มซึ่งมีความหลากหลายแตกต่างกัน การพัฒนาโดยใช้มิติของวัฒนธรรมเป็นตัวนำในรูปแบบหนึ่งๆ กับชุมชนหนึ่งอาจใช้แล้วประสบความสำเร็จ แต่ไม่ได้หมายความว่าสามารถนำมาใช้กับทุกชุมชนได้ เพราะวัฒนธรรมเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนในชุมชนหนึ่งๆ เท่านั้น^{๒๐} อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศระยะที่ผ่านมาเน้นการเร่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิต โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วแต่ประการเดียว ทำให้บุคคลและสังคมรวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ^{๒๑}

วัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ วิธีการจัดการผลิต การถือครองที่ดิน การแลกเปลี่ยนและการค้า รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ จะเน้นความสำคัญต่อผลประโยชน์ร่วมกันและความยั่งยืนของส่วนรวม การมีน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลและการประสานประโยชน์ว่าเป็นสิ่งที่มีความหมายมีคุณค่าที่จะต้องสืบทอดมากกว่าประโยชน์สูงสุดของผลผลิตต่อหน่วย ระบบการผลิตหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ของระบบคุณค่า และวิถีคิดที่ชุมชนพัฒนาขึ้นและสืบทอดกทอดต่อกันมา ด้วยเหตุนี้เอง การทำนาจึงมิใช่เพียงเพื่อสร้างผลผลิตให้มากที่สุดแต่เพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวเนื่องกับการเช่นสังเวศสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น แม่โพสพ หรือผี และเชื่อมโยงไปกับพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่เน้นการสืบทอดการดำรงอยู่ร่วมกัน การพึ่งพาอาศัย การปกป้องความเป็นชุมชนและแสดงให้เห็นถึงวิถีคิดที่เป็นของตนเอง^{๒๒}

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมของไทยเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญของชาติไทย ได้แก่ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่หล่อหลอมความเชื่อทางศาสนา ศิลปะ ความรู้ ระเบียบแบบแผนประเพณีของคนไทยให้เป็นแนวเดียวกัน ศิลปวัฒนธรรมของไทยจึงหมายถึงกระบวนกรอบรมสั่งสอน ปลูกฝัง เพื่อให้

^{๑๙}กาญจนา แก้วเทพ, การพึ่งตนเอง: ศักยภาพในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: สภาคณาธิการแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๕.

^{๒๐}ศรีศักร วัลลิโกดม, เศรษฐกิจพอเพียงกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๔), หน้า ๗๓-๗๔.

^{๒๑}นิคม มุสิกคามะ, วัฒนธรรมบทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

^{๒๒}ยศ สันตสมบัติ, ท่าเกรียน, (กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๓๙), หน้า ๕๗.

คนรุ่นหลังได้เรียนรู้การดำรงชีวิตในรูปแบบเดียวกันของคนในสังคมไทย และถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลัง ดังที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงมีพระราชดำริว่า ชาติดไทยเรานั้นมีเอกราช มีภาษามี ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองมาช้านานหลายทศวรรษแล้ว ทั้งนี้ เพราะ บรรพบุรุษของเราได้เสียสละอุทิศชีวิต อุทิศกายและใจสร้างสิ่งเหล่านี้ไว้ให้พวกเรา จึงจำเป็นที่พวกเรา ต้องรักษาสิ่งนี้เอาไว้ให้คงทนถาวร ซึ่งจากกระแสพระราชดำริดังกล่าวนี้ จึงสามารถเข้าใจถึงเหตุผลใน การอนุรักษ์มรดกของชาติ เพื่อรักษาเกียรติภูมิและเป็นประโยชน์แก่การศึกษาในทางศิลปวัฒนธรรม เพราะการอนุรักษ์ทำให้คนใจชาติได้รู้จักถึงรากเหง้าของตนเอง มีความภาคภูมิใจและความมั่นใจใน ชาติของตน

๒.๒.๔ ประเภทของวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ประเภทของวัฒนธรรม” เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

โดยทั่วไปแล้ว มักมีการจำแนกประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material Culture)^{๒๓} ดังนี้

๑. วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพเพื่อให้ได้อยู่ดีกินดี มีความสะดวกสบาย ในการครองชีพ ได้แก่ สิ่งความจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต ๔ อย่าง และสิ่งอื่น ๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องอาวุธ ยุทโธปกรณ์ เครื่องป้องกันตัว

๒. วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษาวิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา ศาสนา จรรยา ศิลปะ และวรรณคดี กฎหมาย และ ระเบียบประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึทางจิตให้งอกงามหรือสบายใจ^{๒๔}

แนวคิดดังกล่าวข้างต้น มีนักสังคมวิทยาส่วนหนึ่ง เห็นว่า มีความคลุมเครือจึงแบ่งประเภท ของวัฒนธรรมออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material) ได้แก่ วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อ นำมาใช้ในสังคม เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค

๒. วัฒนธรรมความคิด (Idea) หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ทักษะคติ ความเชื่อต่าง ๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม การเชื่อถือโชค กลาง ตลอดจนเรื่องลึกลับ นิยายปรัมปรา วรรณคดี สุภาษิต และอุดมการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

๓. วัฒนธรรมด้านบรรทัดฐาน (Norm) เป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบ แผนที่สังคมกำหนดเอาไว้ไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม ซึ่งแบ่ง ออกเป็นประเภทย่อย ๆ คือ (๑) วัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับ

^{๒๓}สุพัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๓๕.

^{๒๔}สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ความหมายและขอบข่ายของวัฒนธรรม, (กรุงเทพ-มหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

ความประพฤติ หรือมารยาททางสังคม เช่น การไหว้ กายจับมือทักทาย การเข้าแถว การแต่งชุดดำไปงานศพ เป็นต้น (๒) วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย (Legal Culture) เป็นวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบและกฎเกณฑ์เพื่อให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข และ (๓) วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับจิตใจและศีลธรรม (Moral Culture) วัฒนธรรมประเภทนี้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เป็นต้น^{๒๕}

นอกจากนี้ ยังมีการจำแนกประเภทของวัฒนธรรมออกไปมากถึง ๙ ประเภท ดังนี้

๑. วัฒนธรรมการบริโภคหรือวัฒนธรรมเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร ได้แก่ วิธีการประกอบ วิธีปรุง และวิธีรับประทาน

๒. วัฒนธรรมการอยู่ ได้แก่ วิธีการจัดและสร้างที่อยู่อาศัย

๓. วัฒนธรรมการแต่งกาย ได้แก่ การปกคลุมร่างกายด้วยวัสดุที่ใช้วิธีกำหนดชนิด สี เครื่องใช้ วิธีการกำหนดการรักษาความสะอาดของร่างกาย และวิธีการแต่งกายตามโอกาสต่าง ๆ

๔. วัฒนธรรมการพักผ่อน ได้แก่ วิธีการจัดการพักผ่อน ชนิดอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการพักผ่อนนั้น ๆ

๕. วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแสดงอารมณ์ ได้แก่ วิธีแสดงอารมณ์ต่าง ๆ เช่น อารมณ์รักเกลียด โกรธ และวิธีการแสดงอารมณ์ทางเพศตามกาลเทศะ

๖. วัฒนธรรมการสื่อความหมาย ได้แก่ วิธีส่งและการรับข่าวสาร เช่น ภาษา ท่าทาง รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับการสื่อความหมายนั้น ๆ

๗. วัฒนธรรมเกี่ยวกับการจราจรขนส่ง ได้แก่ วิธีเดิน การส่งสิ่งของ และระบบจราจร

๘. วัฒนธรรมเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ คือ ระบบการปกครองและควบคุมป้องกันสังคม ได้แก่ วิธีสร้างความสามัคคีรักใคร่ระหว่างกลุ่ม วิธีการบริหารขององค์กร วิธีการจัดตั้งหรือยุบเลิกรัฐบาล และวิธีการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มคน

๙. วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแสวงหาความสุขทางจิตใจและหลักเกณฑ์ดำเนินชีวิต ได้แก่ ความคิด ความเชื่อทางศาสนา และปรัชญาชีวิต

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ ปีพุทธศักราช ๒๕๔๕ ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๑. คติธรรม (Moral) คือวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำรงชีวิตส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจ และได้มาจากศาสนา ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสังคม เช่น ความเสียสละ ความขยันหมั่นเพียร การประหยัดอดออม ความกตัญญู ความอดทน ทำดีได้ดี เป็นต้น

^{๒๕}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วัฒนธรรมไทย, หน้า ๑๒.

๒. เนติธรรม (Legal) คือวัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือกันว่ามีความสำคัญพอ ๆ กับกฎหมาย เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๓. สหธรรม (Social) คือวัฒนธรรมทางสังคม รวมทั้งมารยาทต่าง ๆ ที่จะติดต่อเกี่ยวข้องกับสังคม เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม

๔. วัตถุธรรม (Material) คือวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค บ้านเรือน อาคารสิ่งก่อสร้างต่างๆ สะพาน ถนน รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น^{๒๖}

ปัจจุบันเพื่อสะดวกแก่การศึกษาและส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้แบ่งออกเป็น ๕ สาขา คือ

๑. สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง กฎหมาย เป็นต้น

๒. สาขาศิลปะ ได้แก่ วรรณคดี ดนตรี นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น

๓. สาขาช่างฝีมือ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจัดสาน การทำเครื่องเงิน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง การจัดดอกไม้ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

๔. สาขาคหกรรมศิลป์ ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหาร การประกอบอาหาร ความรู้เรื่องการแต่งกาย การอบรมเลี้ยงดูเด็ก การดูแลบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ความรู้เรื่องยา การรู้จักใช้ยา ความรู้ในการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เป็นต้น

๕. สาขากีฬาและนันทนาการ ได้แก่ การละเล่น มวยไทย ฟันดาบสอยมือ กระบี่กระบอง การเลียงนกเขา ไม้ดัดต่าง ๆ เป็นต้น^{๒๗}

สรุปได้ว่า เมื่อจำแนกประเภทของวัฒนธรรม สามารถจำแนกได้หลากหลายตามลักษณะพื้นฐาน โดยทั่วไปมักจำแนกประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพเพื่อให้ได้อยู่ดีกินดี มีความสะดวกสบายในการครองชีพ ได้แก่ สิ่งความจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต ๔ อย่าง และสิ่งอื่น ๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องมืออาวุธ ยุทโธปกรณ์ เครื่องป้องกันตัว และวัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษาวิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา ศาสนา จรรยา ศิลปะ และวรรณคดี กฎหมาย และระเบียบประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึทางจิตให้งอกงาม

๒.๓.๕ พัฒนาการของวัฒนธรรมไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “พัฒนาการของวัฒนธรรมไทย” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

^{๒๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.

^{๒๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

การศึกษาความเป็นมาของชนชาติไทยไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า ถิ่นฐานเดิมของไทยอยู่ที่ไหน ทำให้นักวิชาการของไทยหลายสาขาได้สันนิษฐานที่มาของคนไทย เช่น นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดีทางภาษาศาสตร์ ชือ เตเรียง เด ลาคุเปอ์ (Terriende la Corpreie) ได้ลงความเห็นว่าคุณคนไทยได้ตั้งถิ่นฐานเป็นอาณาจักรในดินแดนจีนมาก่อน คือ เมื่อ ๒,๒๐๐ ปี๒๘ โดยนำข้อมูลจากการสำรวจภูมิประเทศจีนในครั้งนั้นคนจีนเรียกชนชาติไทยว่า มุง หรือ ตามุง สมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ หลวงวิจิตรวาทการ ก็ได้สรุปว่า ถิ่นฐานเดิมของไทย คือ บริเวณมณฑลเสฉวนปัจจุบัน หลังจากอพยพอยู่หนานหรือมณฑลตอนใต้ของจีน และประเทศไทยปัจจุบัน มีหลักฐานทางวัฒนธรรมหลายประการ เช่น เรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา นักวิชาการร่วมสมัยในปัจจุบันเชื่อถือในทฤษฎีที่ว่า ถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยมาแต่เดิมหรืออย่างน้อยประเทศไทยก็เป็นส่วนหนึ่งของชนชาติไทย^{๒๙}

วัฒนธรรมของไทยก่อนสมัยสุโขทัย ล้านนา พบว่า คนไทยก็มีอาณาจักรมาก่อน ได้แก่ อาณาจักรโยนก (เมืองเชียงแสนปัจจุบัน) อาณาจักรสุวรรณโคตม คำ ช่วงนี้ยังไผ่รวมอาณาจักรให้เป็นปึกแผ่น คนไทยยังกระจายไปในส่วนต่างๆ ของถิ่นฐานของประเทศไทย ในปัจจุบัน เช่น สุโขทัย-อาณาจักรล้านช้าง (บางส่วนของภาคอีสานและประเทศลาวปัจจุบัน) วัฒนธรรมก่อนสมัยล้านนาและสุโขทัย ที่สำคัญ ได้แก่

คนไทยเชื่ออำนาจในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บางเรื่องที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ (อาจไม่มีสาเหตุ)

คนไทยในยุคนี้นับถือพระพุทธศาสนาแบบมหายาน ในอาณาจักรไทยก่อนที่จะเป็นอาณาจักรล้านนาและสุโขทัยพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานเผยแพร่มาก่อนแล้ว หลักฐานทางศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูป และศาสนสถานต่าง ๆ

ระบบการปกครอง เป็นการปกครองแบบขุน หรือพญา ก่อนจะอาณาจักรตั้งล้านนาและสุโขทัยมีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก

การประกอบอาชีพ ประกอบอาชีพง่าย ๆ อาศัยธรรมชาติเป็นหลัก จากประสบการณ์ที่ได้พบว่าน้ำมีการไหลจากที่สูงไปสู่ที่ต่ำก็พยายามเลียนแบบธรรมชาติ เมื่อมีความแห้งแล้งก็อ่อนวอนขอฝนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์^{๓๐}

สำหรับ วัฒนธรรมสมัยล้านนาและสุโขทัย อันดินแดนซึ่งเป็นที่ตั้งของประเทศไทยปัจจุบัน ประกอบด้วยผู้คนกลุ่มต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโดยลำดับ จากสังคมเล็ก ๆ ขยายตัวเติบโตขึ้น การเจริญเติบโตขึ้นนั้นอาจเป็นด้วยการทำมาหากินด้วยตนเอง หรืออาจหาวิธีการผนวกเอาสังคมอื่นเข้ามารวมด้วยก็ได้ การรวมตัวกันเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นอาจรวมกันโดยสมัครใจ หรือใช้อำนาจ

^{๒๘}ทัตติดา นาคเกษม, **ไทยศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^{๒๙}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **วัฒนธรรมไทย**, หน้า ๒๓.

^{๓๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

เข้าบังคับ หรือด้วยวิธีอื่นก็อาจเป็นได้ กลายเป็นเมือง แคว้น หรืออาณาจักร คนไทยย่อมมีวัฒนธรรมไทยเดิม แต่วัฒนธรรมไทยเดิมสมัยแรก ๆ ก่อนยุคสุโขทัยจะเป็นอย่างไรนั้น คงต้องยอมรับว่ายากที่จะตอบได้อย่างถูกต้อง เพราะระยะเวลาล่วงเลยมานานแล้วและในสมัยก่อน ๆ หลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ก็ยากที่จะคงเหลือจนถึงปัจจุบัน ลักษณะวัฒนธรรมไทยเดิมที่มิ้นกวิชาการเสนอไว้ อาศัยหลักแห่งการเกิดวัฒนธรรมทั่วไป เช่น ระยะเวลา ความเชื่อเน้นไปทางเชื่อในสิ่งเร้นลับของธรรมชาติ การประกอบอาชีพใช้วิธีง่าย ๆ อาศัยธรรมชาติเป็นหลัก อาศัยประสบการณ์ที่ตนเห็นมาดัดแปลงและปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น เห็นว่า นามิการไหลจากที่สูงไปยังที่ต่ำ การทำให้พื้นนามิน้ำ ก็คงต้องทำเครื่องกั้นน้ำ หรือที่เรียกว่าทำนบ หรือเมื่อพบกับความแห้งแล้ง และไม่มีวิธีใดที่จะแก้ปัญหาได้ ก็อาศัยความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แน่นนอนว่า วัฒนธรรมไทยส่วนหนึ่งเป็นวัฒนธรรมเดิมของไทย และต้องประกอบกับวัฒนธรรมที่ได้รับจากอิทธิพลของชนชาติต่าง ๆ จากอาณาจักรต่าง ๆ ที่มีอำนาจทางทหาร อำนาจทางเศรษฐกิจ และมีอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะจากอินเดีย ขอมและวัฒนธรรมเหล่านั้นก็ถูกนำเอามาผสมผสานและปรับใช้กับวิถีชีวิตของคนไทย กลายเป็นวัฒนธรรมไทยซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะ^{๓๑}

สมัยล้านนามีดินแดนอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำกก จังหวัดเชียงรายและ ดินแดนของแคว้นหริภุญชัย พญาเม็งรายได้สถาปนาแคว้นขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๘๐๒ อาณาจักรกว้างขวางทางภาคเหนือของไทย อาณาเขตของล้านนาจะคลุมลงมาจากราย จนถึงเขตจังหวัดน่านและจังหวัดเลย พญาเม็งรายได้ทำนุบำรุงวัฒนธรรมไทยให้เจริญรุ่งเรือง วัฒนธรรมของล้านนาเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพระเจ้าติโลกราชซึ่งครองราชย์ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ อย่างไรก็ตาม อาณาจักรล้านนาเจริญรุ่งเรืองและมีอำนาจเข้มแข็งมาจนถึงสมัยพระเจ้าติโลกราช เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๐๓๐ หลังจากนั้น อาณาจักรล้านนาก็เสื่อมอำนาจลงและตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า เมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หลังจากนั้นมีการแย่งชิงระหว่างไทยกับพม่าเรื่อยมา จนถึงสมัยกรุงธนบุรี หัวเมืองล้านนาไทยทั้งหมดจึงมารวมอยู่กับอาณาจักรไทยอย่างมั่นคง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๙ โดยวัฒนธรรมล้านนาที่สำคัญ ได้แก่

ด้านศาสนา นับถือพุทธศาสนาเถรวาทซึ่งแพร่เข้ามาสู่ล้านนาไทยตั้งแต่สมัยพระเจ้าอู่ทอง พ.ศ. ๑๘๙๙-๑๙๒๕ จนถึงสมัยพระเจ้าติโลกราช พ.ศ. ๑๙๘๕-๒๐๓๑ ได้ส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง มีการสร้างพระพุทธรูปแบบเชียงแสนด้วย

อักษรล้านนา ใช้ตั้งแต่สมัยพระเจ้าเม็งรายจนถึงปัจจุบัน ใช้เขียนบนใบลานจารึกบนโลหะ และหลักศิลา เขียนเป็นตำนานต่าง ๆ แม้ในปัจจุบันตามวัดต่าง ๆ ก็จะมีการสอนหนังสือล้านนาหรือตัวหนังสือเมือง ซึ่งถือว่า ใช้มาก่อนอักษรไทยปัจจุบัน

ด้านกฎหมาย ได้ประมวลกฎหมายการปกครองแผ่นดิน เรียกว่า กฎหมายเม็งรายศาสตร์ ประกอบด้วย ๔ ฉบับ ว่าด้วยการรบ การเข้าเวร การสร้างไร่นา ลักษณะนายที่ดีและนายที่เลว มีการลงโทษผู้ทำความผิด (โทษหนัก คือ ประหารชีวิต ตัดตีนตัดมือ และเอาไปขายต่างเมือง)

^{๓๑}ณรงค์ เส็งประชา, พื้นฐานวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอเคียนส์โตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๘.

ด้านวรรณกรรม วรรณคดีทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญของเชียงใหม่ คือ มังคลัตถทีปนี เป็นคัมภีร์อธิบายมงคล ๓๘ ประการ ได้อย่างพิสดาร ส่วนปัญญาสชาดกเป็นการประมวลชาดกไว้ ๕๐ เรื่อง เช่น คาวิ สังข์ทอง มโนห์รา^{๓๒}

สมัยสุโขทัย อาณาจักรของพวกขอมอยู่บริเวณลุ่มน้ำโขง มีนครธมเป็นเมืองหลวง ได้แผ่อำนาจมาทางลุ่มน้ำเจ้าพระยา โดยแบ่งการปกครองเป็น ๒ ภาค คือ ภาคเหนือ มีเมืองสุโขทัยเป็นศูนย์กลาง ภาคใต้มีเมืองละโว้หรือลพบุรีเป็นศูนย์กลาง เมื่อพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ของขอมสิ้นพระชนม์ อำนาจของขอมก็เสื่อมลง อาณาจักรต่าง ๆ ที่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของขอมมาก่อนก็เริ่มแข็งเมือง ประมาณปี พ.ศ. ๑๗๘๑ พ่อขุนบางกลางท่าว (ท้าว) และพ่อขุนผาเมือง ได้รวมกำลังกันยกทัพมาตีกรุงสุโขทัยอันเป็นเมืองศูนย์กลางการปกครองของขอมได้สำเร็จ พ่อขุนบางกลางท่าว ได้รับการอภิเษกเป็นกษัตริย์ครองกรุงสุโขทัย (องค์แรก) ทรงพระนามว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นต้นราชวงศ์พระร่วงแห่งกรุงสุโขทัย

กรุงสุโขทัย เริ่มมีความเป็นปึกแผ่นมีการขยายอาณาเขตไปยังดินแดนใกล้เคียง มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับอาณาจักรข้างเคียงและอาณาจักรทางไกล คือ จีน ตลอดระยะเวลาประมาณ ๒๐๐ ปี กรุงสุโขทัยมีกษัตริย์ปกครองทั้งสิ้น ๙ พระองค์ สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชถือได้ว่าเป็นสมัยที่เจริญรุ่งเรืองที่สุด เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมมากมาย และวัฒนธรรมบางอย่างก็ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ไทยได้รับอิทธิพลทางด้านภาษา ศาสนา และความเชื่อมาจากชนชาติเขมร จีนและอินเดีย^{๓๓} และวัฒนธรรมที่สำคัญของสุโขทัย คือ

ด้านการศึกษา อิทธิพลของวัฒนธรรมของขอมและอินเดียได้เข้ามามีอิทธิพลทางด้านการศึกษาของไทยในสมัยสุโขทัย ซึ่งในสมัยนั้นจำเป็นต้องอาศัยภาษาขอมเป็นหลัก ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๒๖ พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ทรงคิดประดิษฐ์อักษรไทยได้สำเร็จไทยจึงมีอักษรใช้เป็นของตนเอง ส่วนภาษาบาลีของอินเดียได้ถูกใช้เป็นภาษาในการเผยแพร่ศาสนาพุทธโดยไทยได้รับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นศาสนาของตน

การปกครองเป็นการปกครองแบบปิตุลาธิปไตย หรือพ่อปกครองลูกโดยกษัตริย์จะทำหน้าที่เสมือนเป็นหัวหน้าครอบครัว คอยอบรมสั่งสอน ช่วยเหลือเกื้อกูล ใครมีความทุกข์ความเดือดร้อนก็มาสั่งกระดิ่งที่หน้าพระราชวัง กษัตริย์ก็จะมาถามไถ่ตัดสินว่าความให้ เมื่อพ้นรัชกาลพ่อขุนรามคำแหงแล้ว การปกครองแบบนี้ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป ความใกล้ชิดระหว่างราษฎรกับกษัตริย์ลดลงเป็นลำดับ

การประดิษฐ์อักษรไทย (ลายสือไทย) โดยเริ่มประดิษฐ์ครั้งแรกสมัยพ่อขุนรามคำแหง เมื่อปี พ.ศ. ๑๘๒๖ ในศิลาจารึกกล่าวไว้ว่า เมื่อก่อนลายสือไทยนี้มี ปี ๑๒๐๕ (ตรงกับพ.ศ. ๑๘๒๖) ศกปีมะแม พ่อขุนรามคำแหง หาใครใจในใจแลใส่ลายสือไทยนี้ จึงมีเพื่อนขุนผู้นั้นใส่ไว้ พ่อขุนรามคำแหงได้ใช้แบบของอักษรคุณต์ของอินเดียตอนใต้ ระยะเวลาแรกๆ นั้นทั้งสระ พยัญชนะและวรรณยุกต์อยู่ใน

^{๓๒}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วัฒนธรรมไทย, หน้า ๒๖-๒๗.

^{๓๓}ณรงค์ เส็งประชา, พื้นฐานวัฒนธรรมไทย, หน้า ๓๙.

บรรทัดเดียวกัน ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการเขียนไปจากเดิม เช่น สมัยพระเจ้าลิไทย เขียนวรรณยุกต์ไว้บนพยัญชนะ สระเขียนเหนือบรรทัดบ้าง ข้างล่างบรรทัดบ้าง สมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยาได้เปลี่ยนแปลงวิธีการเขียนสระ พยัญชนะและวรรณยุกต์ให้เป็นระเบียบสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ศาสนา สมัยสุโขทัยนับถือพระพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์ โดยพ่อขุนรามคำแหงได้ส่งทูตไปลังกาพร้อมกับทูตของเมืองนครศรีธรรมราช และนำพระพุทธรูปหินทรายมาจากลังกาด้วย จนถึงสมัยพระเจ้าลิไทย ซึ่งนับเป็นสมัยที่พระพุทธศาสนาเจริญที่สุด โปรดให้นิมนต์พระสงฆ์มาจากลังกาและทรงแต่งตั้งให้เป็นสังฆราชแห่งสุโขทัยสมัยสุโขทัยมีการสร้างวัดมากมายซึ่งยังปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น วัดศรีชุม วัดช้างล้อม วัดตระพังทองหลาง

การประกอบอาชีพ การทำมาหากินในสมัยสุโขทัยเป็นแบบเสรี ไม่มีการเก็บภาษี ในศิลาจารึกกล่าวไว้ว่า “เมืองสุโขทัยนี้ดี ในนามีปลาในนามีข้าว เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า ใครจักใคร่ค้าเงินค้าทองคำ ใครจักใคร่ค้าเครื่องใช้เมือง บ่เอาจังกอบ” อาชีพส่วนใหญ่ของชาวสุโขทัย คือ เกษตรกรรม สมัยสุโขทัยนี้มีความอุดมสมบูรณ์มาก

ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่เป็นสถาปัตยกรรมทางศาสนา เช่น การสร้างพระอัฐารส ตามอิทธิพลของศาสนาในลังกา สร้างวัด เชื้อน ทำนบ เป็นต้น ศิลปกรรมสมัยสุโขทัยมีลักษณะเป็นของตนเอง เช่น พระพุทธรูป มีพระพักตร์รูปไข่ พระโขมงโค้ง

ประเพณีต่าง ๆ ได้แก่ ประเพณีเผาเทียนเล่นไฟ ดังปรากฏในศิลาจารึกว่า “ใครจักมักเล่น เล่น ใครจักมักหัวหัว ใครจักมักเลื่อนเลื่อน เมืองสุโขทัยมีสี่ปากประตูหลวง เทียรยอมคนเสียดกันเข้ามาดูท่านเผาเทียนเล่นไฟ เมืองสุโขทัยนี้มีดั่งยกแตก” ต่อมาประเพณีได้กลายมาเป็นประเพณีลอยกระทง นอกจากนี้ ยังมีประเพณีทอดกฐิน การฟังเทศน์ที่วัดทุกวันพระในจารึกกล่าวไว้ว่า “เมื่อออกพรรษา กรานกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว” และ “วัน เดือนดับ เดือนออกแปดวัน วันเดือนเต็มเดือนบ่างแปดวัน ผูกปุครูเถรมหาเถรขึ้นหนึ่งเหนือนี้ สวดธรรมแก่อุบาสกผู้ท่วยจำศีล”

วรรณกรรม สมัยสุโขทัยมีวรรณกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ไตรภูมิพระร่วง หรือไตรภูมิภูมิกถา เป็นหนังสือที่สั่งสอนไม่ให้คนประมาทและควรสร้างบุญกุศลไว้จะได้พบพระศรีอริยเมตไตรย หนังสืออนางพมาศ เป็นวรรณกรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทยแต่โบราณ และสุภาวดีพระร่วง เป็นวรรณกรรมเกี่ยวกับคติธรรมหลักการดำเนินชีวิต สุภาวดีพระร่วงนี้สามารถนำมาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต แม้ในสภาพสังคมปัจจุบัน^{๓๔}

สำหรับในสมัยอยุธยาหรือแคว้นอโยธยา ซึ่งอยู่ทางบริเวณปากตะวันออกของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งต่อมาได้พัฒนาไปเป็นอาณาจักรอยุธยา สถาปนาโดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๓ อาณาจักรอยุธยาเจริญขึ้นมาด้วยผลของความเจริญทางเศรษฐกิจ ด้านการเกษตร และการค้า เนื่องจากตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เป็นศูนย์การค้าและพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก ศิลปวัฒนธรรมของอโยธยา สืบมรดกมาจากอาณาจักรทวารวดี และได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอาณาจักรขอม

^{๓๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐-๔๓.

และจีน ในระยะแรกอยุธยา นับถือพระพุทธศาสนาทั้งฝ่ายหินยานและมหายาน ต่อมาภายหลังจึงให้ความสำคัญต่อพุทธศาสนาฝ่ายหินยานตามลัทธิลังกาวงศ์ อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของศาสนาฮินดูก็ยังมีอยู่ โดยเฉพาะในราชสำนัก ดังจะพบได้จากชื่อของกรุงอโยธยา หรือนามของพระมหากษัตริย์ เช่น สมเด็จพระรามาธิบดี สมเด็จพระราเมศวร มีความสัมพันธ์กับคติรามายณะทั้งสิ้น

สมัยนี้ มีการติดต่อกับชาวต่างประเทศ ชาวยุโรปเข้ามาติดต่อกับทางการค้า ในปี พ.ศ. ๒๐๕๙ โดยชาติโปรตุเกสเป็นชาติแรกที่เข้ามาติดต่อในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (พ.ศ. ๒๐๓๔-๒๐๗๒) นอกจากนี้ มีชาติสเปน ฮอลันดา อังกฤษ ซึ่งมีความสัมพันธ์ในด้านการค้า การแลกเปลี่ยนพระราชสาสน์ และบรรณาการ รวมถึงการตั้งสถานการค้าในสมัยอยุธยา นับเป็นการเริ่มต้นทางการทูตในราชอาณาจักรไทย ส่วนฝรั่งเศสมีการแลกเปลี่ยนทางการทูต นำโดย เซอวาเลีย เดอ โชมองต์ ซึ่งเป็นราชทูตของสมเด็จพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศส ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับชาติตะวันตกในสมัยอยุธยานั้น มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า การควบคุมเส้นทางการเดินเรือ การเผยแพร่คริสต์ศาสนา อิทธิพลของชาติยังมิได้ส่งผลในด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ทัศนคติการเมืองและเศรษฐกิจของไทยแต่อย่างใด ทั้งนี้ เพราะประเทศยุโรปในระบายนั้นยังมิได้พัฒนาโดยเฉพาะรูปแบบในการปกครอง ชาติตะวันตกยังคงใช้รูปแบบการปกครองแบบบูรณาญาสิทธิราชย์ ทำให้แนวคิดทางการปกครองมิได้แตกต่างกันมากนัก จึงยังไม่ปรากฏอิทธิพลของชาติตะวันตกเข้ามา มีอิทธิพลต่อการปกครองของไทย^{๓๕} วัฒนธรรมสมัยอยุธยา ที่สำคัญ ได้แก่

ด้านปกครองของกรุงศรีอยุธยา กษัตริย์มีอำนาจ และมีความสัมพันธ์กับราษฎรเสมือนเจ้ากับทาส กรุงศรีอยุธยามีวิวัฒนาการปรับปรุงการปกครองครั้งสำคัญในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งรูปแบบการปกครองมีลักษณะคล้ายการปกครองของขอม เช่น กษัตริย์เป็นเทวราชา และได้รับอิทธิพลจากขอมและสุโขทัยด้วย

ด้านสังคมอารยธรรมขอมได้มีอิทธิพลต่อสังคมไทยมากยิ่งขึ้นกว่ากรุงสุโขทัย สังคม กรุงศรีอยุธยาเป็นสังคมศักดินา มีการตรากฎหมายถือว่าผู้ชายมีสิทธิอำนาจมากกว่าผู้หญิง แต่ยอมรับความสามารถของผู้หญิงและมีหน้าที่ทางครอบครัวมากกว่าผู้ชาย

ด้านศิลปกรรม มีการก่อสร้างสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่และขนาดเล็กจำนวนมาก และยังมีการสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ เช่น พระพุทธไตรรัตนนายกที่วัดพนัญเชิง พระนครศรีอยุธยา ซึ่งพระราชพงศาวดารระบุว่า เป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นเวลา ๒๖ ปี

ด้านศาสนา ประชาชนนับถือพระพุทธศาสนา ชาวกรุงศรีอยุธยาเลื่อมใสในศาสนาพุทธมีการสร้างวัดและพระพุทธรูปไว้มาก ในสมัยนี้มีผู้นับถือคริสต์และอิสลามอยู่บ้าง สมัยอยุธยาเริ่มมีการขยายอำนาจมากขึ้น มีการรวบรวมเอาอาณาจักรดินแดนสุวรรณภูมิและต่างชาติ มาเข้าด้วยกันและรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามากขึ้น อาทิ จากขอม ไทยได้รับอารยธรรมกัมพูชา เช่นการปกครองและศิลปกรรม หรือจากชาวต่างชาติโดยผ่านทางการค้าซึ่งในระบายนั้นมีอิทธิพลต่ออารยธรรมไทยจาก

^{๓๕}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วัฒนธรรมไทย, หน้า ๒๙-๓๐.

การค้ากับประเทศ จีน ญี่ปุ่น เปอร์เซีย มาเลเซีย และการค้ากับประเทศตะวันตก โปรตุเกส ฮอลันดา และฝรั่งเศส ที่เริ่มมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช^{๓๖}

สมัยกรุงธนบุรี สมัยนี้มีช่วงระยะเวลาเพียง ๑๕ ปี (ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕) พระเจ้ากรุงธนบุรีหรือพระเจ้าตากสินมหาราช ได้กู้เอกราชรวบรวมบ้านเมืองเป็นปึกแผ่น และเริ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมของชาติ เช่น ทำนุบำรุงพุทธศาสนา ศิลปกรรมและเศรษฐกิจ การฟื้นฟูกระทำไม่ได้มากนัก เพราะบ้านเมืองยังไม่ค่อยสงบ และระยะเวลาการครองราชย์สั้น วัฒนธรรมสมัยธนบุรี ที่สำคัญ ได้แก่

ทางด้านศาสนา ทรงโปรดให้มีการชำระพระไตรปิฎก ที่วัดระฆังโฆสิตาราม เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๑๑ เชิญพระไตรปิฎกจากนครศรีธรรมราชมาตรวจสอบกับฉบับที่กรุงธนบุรี ชำระวินยสงฆ์ สร้างและบูรณะวัดหลายแห่ง เช่น วัดอรุณราชวราราม

ด้านการปกครองและวัฒนธรรมในด้านอื่น ๆ รวมทั้งสภาพสังคมและลักษณะเศรษฐกิจส่วนใหญ่ ยังคงมีลักษณะเหมือนกับสมัยอยุธยา^{๓๗}

วัฒนธรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เริ่มตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้สถาปนากรุงเทพฯ ขึ้นเป็นราชธานีแทนกรุงธนบุรี เนื่องจากเหตุผลทางยุทธวิธีเป็นสำคัญ สำหรับพัฒนาการนั้นอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมกรุงศรีอยุธยา สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ ๑-๔) ขาดยุโรป ได้แก่ อังกฤษ โปรตุเกส ได้เข้ามาฟื้นฟูการค้ากับไทย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เช่น การยอมรับทฤษฎีการค้าเสรี (Laissez-faire) ของอาดัม สมิธ และชาวอเมริกัน เป็นยุคที่คนไทยเริ่มตื่นรู้จักชาติตะวันตกในมิติของการติดต่อค้าขาย รวมถึงการทูตเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการค้า แนวคิดตะวันตกได้เริ่มเข้ามาในรูปของการใช้อิทธิพลของการเมืองและการทหารอย่างชัดเจน ในยุคของการขยายลัทธิจักรวรรดินิยมในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ เป็นต้นมา ซึ่งแนวความคิดแบบใหม่จากอิทธิพลของชาติตะวันตกส่งผลในการเปลี่ยนแปลงในสังคม การปกครอง เศรษฐกิจ ฯลฯ วัฒนธรรมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่สำคัญ ได้แก่

ด้านการปกครองในรัชกาลที่ ๑ มีลักษณะคล้ายกับกรุงศรีอยุธยาและธนบุรี ตำแหน่งข้าราชการกลางตำแหน่งสูงสุด คือ อัครเสนาบดี พอถึงรัชการที่ ๒ ดำเนินการตามรัชการที่ ๑ และมีการปรับปรุงเล็กน้อย

ด้านเศรษฐกิจ มีระบบเจ้าภาษีนายอากร เก็บภาษีอย่างเป็นทางการ ถึงรัชกาลที่ ๒ ทรงอนุญาตให้ชาวจีนผูกขาดเก็บภาษีบางอย่างโดยที่เจ้าภาษีนายอากรจะต้องส่งมอบเงินส่วนหนึ่งให้กับรัฐ ในรัชกาลที่ ๔ เศรษฐกิจของประเทศเริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบการค้าเข้าไปสู่ระหว่างประเทศ

ด้านสังคม มีลักษณะเหมือนสมัยกรุงศรีอยุธยา ในสังคมมีชนชั้นการปกครอง เช่น กษัตริย์ เจ้านาย ขุนนาง ข้าราชการ กับชนชั้นผู้ใต้ปกครอง ได้แก่ ไพร่ และทาส รัชกาลที่ ๔ มีการเปลี่ยนแปลงประเพณีหลายอย่าง โปรดให้ข้าราชการสวมเสื้อเข้าฟ้า และเริ่มห้ามบิดา มารดาขายบุตรหลานเป็น

^{๓๖}บันเทิง พาพิจิตร, ประเพณีวัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๙.

^{๓๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.

ทาส ห้ามสามีขายภรรยาเป็นทาส ทรงเริ่มยกฐานะสตรีโดยให้สตรีที่บรรลุนิติภาวะ มีสิทธิเลือกสามีได้ โดยที่บิดามารดาไม่บังคับ

ด้านศาสนา ทรงสร้างบูรณปฏิสังขรณ์วัด เช่น พระอารามต่าง ๆ ที่ได้โปรดให้สร้างขึ้นใหม่ คือ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งสร้างขึ้นไว้เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปมหาสมณวิสุทธิปฏิมากร ในรัชกาลทรงฟื้นฟูประเพณีวิสาขบูชา ทรงปรับการสอบพระปริยัติธรรม รัชกาลที่ ๔ ทรงพระราชทานกำเนิดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิรูปพระพุทธศาสนาครั้งใหญ่คราวหนึ่งในประเทศไทย และปรับปรุงแก้ไขข้อปฏิบัติเป็นระเบียบแบบแผนสำหรับธรรมยุติ และทรงกำหนดหลักการอ่านหลักภาษาไทยให้สอดคล้องกับสากล ทรงพระราชนิพนธ์ให้เทศน์ด้วยปากเปล่า

ด้านการศึกษา ในสมัยรัชกาลที่ ๔ มีเริ่มพัฒนาการศึกษา โดยทรงส่งเสริมให้มีการศึกษาแบบตะวันตก สนับสนุนให้มิชชันนารีตั้งโรงเรียน ส่งข้าราชการไปดูงานครั้งแรกสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง

การเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖ ไทยเริ่มมีการติดต่อกับตะวันตก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองที่มีผลกระทบต่อโลกทัศน์และค่านิยมของชาวไทย ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ทั้งการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีการแบ่งราชการเป็นกระทรวง กรม โดยย้ายเรื่องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมในการปกครองเป็นหลักการสำคัญ ซึ่งต่างจากทัศนะเดิมของคนไทยและมีการเปิดประเทศโดยการรับเอาวัฒนธรรม ต่างชาติเพื่อพัฒนาประเทศอยู่หลายด้าน พัฒนาการวัฒนธรรมในสมัยรัชกาลที่ ๕ และ ๖ กระทำได้ไม่มากนัก เพราะบ้านเมืองยังไม่ค่อยสงบและระยะเวลาการครองราชย์สั้น ๆ วัฒนธรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง ที่สำคัญ ได้แก่

ด้านการปกครอง ได้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ทั้งบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีการแบ่งราชการเป็นกระทรวง กรม ตรากฎหมายอย่างตะวันตกโดยย้ายเรื่องสิทธิเสรีภาพ รัชกาลที่ ๖ ทรงส่งเสริมวรรณกรรมสร้างสรรค์ และทรงเผยแพร่ลัทธิประชาธิปไตยโดยจัดตั้งดุสิตธานีขึ้น ยกเลิกจารีตนครบาล ที่ใช้อำนาจขู่เข็ญในการสอบสวนจำเลย ได้ตราพระราชบัญญัตินามสกุล พ.ศ. ๒๔๕๕ ให้ใช้พุทธศักราชเป็นศักราชในราชการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ แทนการใช้รัตนโกสินทร์ศก กำหนดคำนำหน้าสตรีให้ว่า “นางสาว” สตรีที่แต่งงานแล้ว “นาง” และมีว่าเด็กชาย เด็กหญิง

ด้านเศรษฐกิจ รัชกาลที่ ๕ ได้มีการปรับปรุงการบริโภค เช่น การใช้ช้อนแทนการเปิบด้วยมือ

ด้านสังคม รัชกาลที่ ๕ มีการเลิกทาส เลิกระบบไพร่ มีการปรับปรุงประเพณีวัฒนธรรมให้เจ้าข้าราชการยืนเฝ้าตามประเพณีฝรั่ง แก้ไขการสืบสันตติวงศ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๙ ได้เลิกตำแหน่งวังหน้า และโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งสยามมกุฎราชกุมาร ทรงปรับปรุงการแต่งกายและการไว้ผมของคนไทยชายไว้ผมแบบฝรั่ง ใส่เสื้อราชปะแตน หญิงไว้ผมยาวตัดเป็นดอกบัวกระพุ่ม ให้ทหารนุ่งกางเกงแบบยุโรป ในรัชกาลที่ ๖

ด้านศาสนา รัชกาลที่ ๕ ทรงสร้างวัดและบูรณปฏิสังขรณ์ เช่น วัดเบญจมบพิตร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม รัชกาลที่ ๕ ได้ทะนุบำรุงพุทธศาสนาให้มีประเพณีประจำรัชกาล ได้ทรงบริจาคพระราชทรัพย์เป็นประจำทุกวัด วัดเล็กละน้อย นอกจากนี้ได้ยังส่งเสริมการสอนพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ ด้วยพระองค์เองบ้าง โดยพระราชนิพนธ์หนังสือเกี่ยวกับธรรมขึ้นไว้เป็นจำนวนมาก เช่น เทศนาเสือป่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร

ด้านการศึกษารัชกาลที่ ๕ ได้มีการปฏิรูปการศึกษา ให้มีระบบการศึกษาที่ชัดเจน ให้ประชากรราษฎรได้รับการศึกษาโดยทั่วถึง ไม่ใช่รับการศึกษาเฉพาะวัด หรือวังเท่านั้น มีโรงเรียนสอนประชาชนทั่วไปและในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๑ ซึ่งเป็นระยะที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก ไทยสนใจที่จะรับวัฒนธรรมตะวันตกมากกว่าจะเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมตะวันออก ทั้งนี้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในการที่จะพัฒนาชาติไทย ช่วงนี้วัฒนธรรมตะวันออกนอกจากจะไม่ได้ได้รับความสนใจแล้ว ยังถูกสกัดกั้นอีกด้วย เช่น มีการสั่งปิดโรงเรียนสอนภาษาจีน และยกเลิกใบอนุญาตหนังสือพิมพ์จีน^{๓๘}

วัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน ซึ่งได้แก่ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๗ ถึงปัจจุบัน มีการปกครองแบบประชาธิปไตย หมายถึงให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ความจริงแล้ว เริ่มมาจากรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ ก็ทรงเตรียมประชาธิปไตย สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเร่งพัฒนาประเทศ ในระยะแรกเป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ ในยุคนี้นิโอรากำลังปฏิวัติอุตสาหกรรม รัชกาลที่ ๗ ได้พยายามวางหลักฐานประชาธิปไตยและทรงมีแผนการที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชนแต่ทรงถูกคัดค้านโดยพวกเจ้านายจึงทรงยับยั้งแผนการนั้น จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติแต่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง โดยคณะราษฎร เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ หลังจากนั้นอารยธรรมไทย ก็มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการ โดยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกมากกว่าวัฒนธรรมตะวันออก^{๓๙} วัฒนธรรมสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบันที่สำคัญ ได้แก่

ด้านการปกครอง เป็นการเปลี่ยนการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นระบอบประชาธิปไตยเป็นระยะที่ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก วัฒนธรรมตะวันออกไม่ได้รับความสนใจแล้ว เช่น มีการสั่งปิดโรงเรียนภาษาจีน

ด้านศาสนา รัชกาลที่ ๗ กำลังประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างหนัก และบ้านเมืองกำลังประสบกับความยุ่งยาก จึงมิได้สร้างวัดเพิ่มเติม แต่ก็มีมีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดเป็นการใหญ่ เช่น วัดปฐมเจดีย์ รัชกาลที่ ๘ ได้สร้างพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย สมบูรณ์ครั้งแรก ไคโปรตา ให้รับงานนี้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์และกรมศาสนาจัดพิมพ์เผยแพร่ต่อไป ซึ่งต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๙ มีการ

^{๓๘}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วัฒนธรรมไทย, หน้า ๓๓๓-๓๕.

^{๓๙}ทศฐิตา นาคเกษม, ไทยศึกษา, หน้า ๓๕-๓๖.

ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เช่น ส่งพระสงฆ์ในประเทศไทยไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างประเทศ เช่น ยุโรป อเมริกา

ด้านการศึกษา รัชกาลที่ ๗ ได้มีการจัดประกวดการแต่งหนังสือสอนพระพุทธศาสนาสำหรับเด็ก

เศรษฐกิจ รัชกาลที่ ๗ ประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างหนัก และบ้านเมืองกำลังประสบกับความยุ่งยาก รัชกาลที่ ๘ เป็นระยะที่อยู่ในรัชกาลไม่มากนัก เศรษฐกิจก็ยังอยู่ในภาวะที่ต่ำในรัชกาลที่ ๙ (ปัจจุบัน) ภาวะเศรษฐกิจก็ดีขึ้นและบางช่วงก็ดีมาก ดีกว่าประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศหากบางช่วงการเมืองมีปัญหาภาวะเศรษฐกิจ โลกประสบปัญหา ประเทศไทยก็ถูกพ่วงไปด้วย เพราะเศรษฐกิจในประเทศไทยเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจโลก และได้สร้างพุทธมณฑลเป็นการฉลอง ๒๕ ศตวรรษ ณ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ด้านสังคม ได้ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ รัฐบาลได้ส่งเสริมให้คนไทยได้มีโอกาสร่วมประเพณีท้องถิ่น คนอยู่ในเมืองก็กลับไปแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และฟื้นฟูประเพณีที่ถูกลืมไปแล้วนั้น เช่น ประเพณีเวียนเทียน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเผาเทียนเล่นไฟ เป็นต้น^{๔๐}

อนึ่ง มีคำกล่าวถึงวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งเมื่อกล่าวโดยหลักใหญ่แล้ว มี ๒ อย่าง คือ วัฒนธรรมร่วมสมัยจากอดีตและวัฒนธรรมร่วมสมัยในปัจจุบัน วัฒนธรรมร่วมสมัยจากอดีต คือ การนำวัฒนธรรมจากอดีตมาประยุกต์ใช้ร่วมกับวัฒนธรรมในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมตีมถูกกาลเทศะ ผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนเป็นที่ยอมรับในแต่ละเรื่อง หรือทุกประเภทของวัฒนธรรม ในสังคมเดิมไทยมีการแบ่งชนชั้นในสังคมในระบบศักดินา มุลนาย-ไพร่ เมื่อมีการแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตก คนไทยได้รับการศึกษาจากตะวันตกมากขึ้นทำให้บุคคลเหล่านี้มีคุณค่าและมีฐานะทางสังคมเหนือกว่าคนไทยโดยทั่วไป ทำให้คนไทยนิยมไปศึกษาต่อต่างประเทศเพื่อให้ได้ชื่อนักเรียนนอก

ต่อมา มีการเข้าไปประกอบอาชีพในต่างประเทศจำนวนมาก นอกจากนี้ อิทธิพลตะวันตกยังมีการแบ่งแยกในรูปแบบอื่นที่เข้ามาในวิถีชีวิตของคนไทย เช่น การแสดง ความมั่งคั่งจากวัตถุต่าง ๆ ทำให้ไทยประสบปัญหาตามมาคือ ไทยต้องสั่งซื้อสินค้าราคาแพงเข้าประเทศ เช่น รถยนต์ บ้านที่ทันสมัย มีอุปกรณ์ตกแต่งราคาแพงจากต่างประเทศ ทำให้มีผลกระทบแก่ราคาวัสดุ และค่าครองชีพของคนไทย ไทยต้องประสบภาวะน้ำมันขึ้นราคาตามต่างชาติไปด้วย

คนชนบทเริ่มซึมซับความเจริญทางเทคโนโลยีจากเมืองใหญ่ เริ่มปรับปรุงแนวทางการดำเนินชีวิตจากเดิมให้ทันสมัยรู้จักคุณค่าของเวลามากขึ้นเมื่อว่างจากการทำนาการทำงานในอดีต คนไทยเคยใช้ควายไถนา แต่เวลาผ่านไปเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นได้นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนาชีวิตจากการใช้แรงควายเปลี่ยนแปลงเป็นการใช้รถไถนาแทนการใช้ควายไถนา ซึ่งได้ตั้งแต่เข้า-เย็น แต่

^{๔๐} บัณฑิต พานิจิตร, ประเพณีวัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ, หน้า ๖๖.

การทำนาก็ยังรักษารูปแบบเดิมไว้อยู่ เช่น การลงแขกในการทำนา ดำนา เกี่ยวข้าวและอีกหลายประการ ที่สังคมไทยได้ประเพณีปฏิบัติกัน บางอย่างคิดว่าเป็นของใหม่แต่ก็ยังรักษาสภาพเดิมไว้อยู่ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ในวันเนา คนเหนือในเมืองเคยขนทรายเข้าวัดเพื่อหวังบุญ และอันนี้สงฆ์แต่ปัจจุบันไม่ขนทรายที่ใช้คนขน ชุมชนเมืองก็บริจาคเงินกัน จ้างรถ ขนแทนคน แต่ความปรารถนาเขาก็เหมือนเดิม คือ หวังบุญกุศล มีคนกล่าวว่า คนเริ่มเห็นทางวัด ศูนย์รวมของคนในหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนจากวัดมาเป็นร้านค้าแปะ เครื่องรับโทรทัศน์และวิทยุ ทำให้ชาวบ้านได้รับข่าวสาร ไฟฟ้า น้ำประปา เข้ามาแทนที่แสงไฟจากตะเกียงและน้ำฝน อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตของคนในชนบทแม้เมื่อมองอย่างผิวเผินจะดูเหมือนเปลี่ยนแปลงไป^{๔๑}

วัฒนธรรมร่วมสมัยในปัจจุบัน หรืออาจเรียกว่าสมัยใหม่ และอาจหมายความว่าถึง โลกาภิวัตน์ หรือ ไฮเทคโนโลยีด้วยก็ได้ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกลมกลืนในแต่ละประเภทของวัฒนธรรมจากเดิมที่มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงตามอัตภาพ มีความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นครอบครัวขยาย เมื่อวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาทำให้ครอบครัวไทยกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมีเพียง พ่อ แม่ ลูก ในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ขาดการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทอดทิ้งผู้สูงอายุ ขาดความรักในศิลปไทย ก้าวร้าว และมักเกิดปัญหาครอบครัวตามมา เนื่องจากสังคมไทยมักเลียนแบบสังคมอเมริกัน วัยรุ่นพยายามใช้ชีวิตอย่างอิสระ (Privacy) ที่ไม่ถูกต้อง วัยรุ่นคลั่งไคล้ดนตรีตะวันตกใช้ชีวิตอย่างอิสระ มีความเสรีทางเพศ เด็กวัยรุ่นเริ่มท้องไม่มีพ่อ ทำให้เป็นปัญหาทำแท้งเถื่อนตามมา ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ คนไทยบางกลุ่มเป็นทาสวัตถุ ส่งผลให้ทำลายความมั่นคงของสถาบันครอบครัวไทยอย่างหมดสิ้น

ภาพรวมโดยทั่วไป เห็นได้ ๒ ประการคือวิถีชีวิตไทยในชนบทและวิถีชีวิตไทยในเมืองซึ่งมีความคาบเกี่ยวกันระหว่างสมัยอดีตและสมัยปัจจุบัน จัดเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัย ในการพัฒนาวัฒนธรรมร่วมสมัยจัดแยกความเป็นอยู่ของสังคมเป็น ๒ ส่วน แบบวิถีชีวิตไทยในชนบท และวิถีชีวิตไทยเมือง ท่ามกลางความเจริญทางวัตถุที่ทำให้ชีวิตต้องแข่งขันกันมากขึ้น ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเริ่มห่างเหิน ต่างมีเวลาให้กันน้อยลงการคบหาสมาคมในสังคมก็จะเป็นไปอย่างฉาบฉวย ไม่จริงจังดังแต่ก่อน อย่างไรก็ตาม ยังมีบางสิ่งบางอย่างที่มีได้เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ในทางตรงกันข้าม กลับได้รับการส่งเสริมให้รักษาไว้ตลอดไปสิ่งเหล่านั้นก็คือความเชื่อและค่านิยมในการยกย่องสรรเสริญผู้มีความสามารถความมรยาท สุภาพเรียบร้อย ความกตัญญูทวดที่ต่อบุพการีและผู้มีพระคุณ วิถีชีวิตของคนไทยปัจจุบัน เป็นวิถีชีวิตที่รับแรงวัฒนธรรมใหม่จึงเกิดขึ้นหลายอย่าง ได้แก่

ด้านอาหาร คือ คนในเมืองปัจจุบันมีการรับประทานอาหารนอกบ้านมากกว่าในบ้าน บางคนเกือบทำอาหารด้วยตนเองไม่เป็น จำเป็นหาอาหารมารับประทานโดยไม่ต้องมีหม้อข้าวหม้อแกง ใช้อาหารถุงแทน สำหรับวัยรุ่นยุคใหม่จะถนัดอาหารพวกเส้น

^{๔๑}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

ด้านสังคม เด็กวัยรุ่นสมัยปัจจุบัน จะได้รับอิทธิพลจากเพื่อนมากกว่าครอบครัว การแต่งตัวมีการแสดงอวัยวะบางส่วนให้คนอื่นได้เห็น เช่น เจาะจมูก และเสื่อสวมใส่ก็เปลี่ยนแปลงตลอด

ด้านภาษา ปัจจุบันมีการพัฒนาภาษาทั้งผู้ใหญ่ และวัยรุ่น สร้างศัพท์ใหม่ ๆ มาใช้และแพร่กระจายต่อกันเช่นคำว่า “กิ๊ก” หมายถึง เพศตรงข้ามที่คบหามีความสัมพันธ์กัน หรือเป็นคู่นอนกัน บางคนก็บอกว่ามี กิ๊กหลายคน แต่คำว่า “กิ๊ก” สมัยก่อน หมายถึง ชู้ ที่สังคมต่างไม่ยอมรับกันถือว่า ความชั่วร้าย ผิดศีลธรรม^{๔๒}

สรุปได้ว่า พัฒนาการของวัฒนธรรมไทยจากอดีตถึงปัจจุบันแสดงให้เห็นความเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัย คือ การนำวัฒนธรรมจากอดีตมาประยุกต์ใช้ร่วมกับวัฒนธรรมในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมดีงาม ถูกกาลเทศะ ผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนเป็นที่ยอมรับในแต่ละเรื่อง หรือทุกประเภทของวัฒนธรรม ซึ่งดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นได้ทุกวันทุกเวลา และยังสามารถแสดงเป็นภาพลักษณ์ออกมาได้ ซึ่งได้แก่ ทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการทำอาหาร การแต่งกาย สื่อมวลชน กีฬา หรือวรรณกรรมก็ตาม อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้ กระแสอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามา และตัววัฒนธรรมตะวันตกเองยังมีการแบ่งแยกในรูปแบบอื่นซึ่งได้เข้ามาในวิถีชีวิตของคนไทยแล้ว อาจส่งผลให้วัฒนธรรมที่ดีงามของไทยเสื่อมสูญหรือสลายไป หากไม่มีกระบวนการทางสังคมเข้ามาช่วยอนุรักษ์อย่างจริงจัง

๒.๒.๖ การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

การอนุรักษ์ (Conservation) คือ การใช้และจัดการทรัพยากรทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างฉลาด ตลอดจนมีการวางแผนอย่างรอบคอบสำหรับทรัพยากรเหล่านั้น เพื่อบรรลุนความต้องการในอนาคตและให้หมายรวมถึงการป้องกัน การดูแล การรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ การสงวน และการปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย^{๔๓} อนุรักษ์ คือ รักษาให้คงเดิม^{๔๔} การสงวนปกป้องรักษาจากความสูญเสียดังกล่าวเพื่อให้มรดกวัฒนธรรมเหล่านั้นสามารถให้ความสุขทางจิตใจของตนและของคนรุ่นต่อไป ในการปฏิบัติการในงานอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ควรระมัดระวังเนื่องจากต้องเกี่ยวข้องกับการเข้าไปกระทำหุตุยั้งขัดขวางการเสื่อมของสิ่งของวัสดุเดิมทำให้เปลี่ยนรูปลักษณะและบางครั้งจะยากต่อการคืนสภาพ^{๔๕}

^{๔๒}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วัฒนธรรมไทย, หน้า ๓๗-๔๐.

^{๔๓}กรมศิลปากร, คู่มือถวญความรู้แต่พระสังฆาธิการในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม, หน้า ๓๕.

^{๔๔}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, หน้า ๑,๓๗๑.

^{๔๕}Weaver Martin E., *Conserving Buildings: Guide to Techniques and Materials*, (New York: John Wiley & Sons, 1993), p. 53.

การอนุรักษ์เป็นการกระทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบำรุงรักษา ส่งเสริม และเผยแพร่ในกิจการใด ๆ ก็ตาม เช่น การอนุรักษ์วัฒนธรรม การอนุรักษ์สัตว์ป่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ^{๔๖} เป็นการใช้อย่างสมเหตุสมผลเพื่อการมีใช้ตลอดไป เป็นคำนิยามง่าย ๆ แต่เป็นการเน้นการใช้ทรัพยากรเป็นพื้นฐาน อีกทั้งยังมีแนวทางการใช้ตลอดไป ซึ่งหมายถึงว่าจะใช้ทรัพยากรอย่างไรจึงจะทำให้มีทรัพยากรเป็นต้นทุน (Stock) ที่สามารถมีให้ใช้ตลอดไป อย่างไรก็ตาม การใช้นี้มีได้หมายถึงเฉพาะการนำมาบริโภค ดื่ม กิจ หรือสัมผัส เท่านั้น แต่หมายความรวมถึง การเก็บเอาไว้ชมเชย ฟันฟู หรือพัฒนาสิ่งนั้นให้ดีขึ้นก็ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การสงวนหรือการแบ่งเขตที่จะสงวนไว้ก็ได้^{๔๗} นอกจากนี้แล้ว การอนุรักษ์ยังเป็นกระบวนการสงวนรักษาที่ได้เข้มงวดเป็นลักษณะผ่อนคลายเป็นปกป้องสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้มิให้สูญหายหรือถูกเปลี่ยนไปโดยการใช้สอยหรือการบริโภคที่ไม่เหมาะสมหรือกล่าวโดยหลักการ คือ การพิทักษ์รักษาสภาพและเอกลักษณ์แต่ไม่หวงห้ามในการใช้^{๔๘}

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือ ยูเนสโก จึงได้กำหนดแนวความคิดไว้ชัดเจนว่าการพัฒนาที่ถูกต้องมีลักษณะเริ่มจากภายในประเทศและประดิษฐ์คิดค้นภายในวัฒนธรรมแต่ละแห่งเอง ไม่มีใครสามารถให้ข้อเสนอแนะแบบสำเร็จรูปกับทุกเรื่องทุกปัญหาได้ว่า จะนำเอาคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรมที่ดงามมาประยุกต์ผสมผสานหรือสร้างใหม่อย่างไร ให้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาและการพัฒนา เป็นเรื่องที่สมาชิกในชุมชนจะร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางของตนเอง^{๔๙}

การอนุรักษ์ที่ดีต้องดำเนินไปโดยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคม คือ มีทั้งการรักษาคุณค่าเดิมของสิ่งนั้น ๆ พร้อมทั้งมีการพัฒนาควบคู่กันไปด้วย การอนุรักษ์ไม่ได้เป็นเพียงการเก็บรักษาของเก่าเข้าพิพิธภัณฑ์เท่านั้น หากต้องศึกษาค้นคว้าและนำคุณค่าที่ได้เผยแพร่กลับไปสู่สังคมอย่างกว้างขวางอีกครั้งเป็นการยกระดับสังคมให้หันมาสนใจในมรดกศิลปะและวัฒนธรรม ดังนั้น การอนุรักษ์ที่ดีจึงมีหลักสำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. อนุรักษ์เพื่อรักษาวัฒนธรรม ให้พ้นจากการเสื่อมสลายโดยธรรมชาติและกาลเวลา
๒. อนุรักษ์เพื่อพัฒนามรดกวัฒนธรรม ให้กลับมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมปัจจุบันให้ได้

^{๔๖} จิระวิทย์ โกมลเปลิน, *หมวดวิชาส่งเสริมสุขภาพชีวิต ๓ (เลือก) ภาคกลาง*, (กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, มปป.), หน้า ๑๔๗.

^{๔๗} เกษม จันทรแก้ว, *เอกสารการสอนชุดวิชาเนวศวิทยาและการจัดการป่าไม้ การจัดการสิ่งแวดล้อม (หน่วยที่ ๘)*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๑), หน้า ๘๒.

^{๔๘} เดชา บุญคုံ, “การอนุรักษ์และการพัฒนา”, ใน *การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เนื่องในวาระครบรอบสถาปนา ๘๐ ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, (เมษายน ๒๕๔๐): ๒๙.

^{๔๙} สุรัสวดี สุขสวัสดิ์, *การอนุรักษ์ศิลปกรรม*, (เชียงใหม่: คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

การอนุรักษ์จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเราหลากหลายประการด้วยกัน คือ ได้เป็นการเก็บรักษาคุณค่ามรดกวัฒนธรรมเพื่อสืบทอดไปยังชนรุ่นหลัง ได้เป็นการศึกษาค้นคว้ามรดกทางวัฒนธรรม และเผยแพร่เพื่อยกระดับสังคม และทำให้สังคมสามารถพัฒนาได้อย่างเหมาะสมและเป็นตัวของตัวเองบนรากฐานมรดกวัฒนธรรมและเทคโนโลยีของตนเอง^{๕๐}

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นการรักษาวิถีชีวิตของของชนชาติไทยที่มีความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ถ้าปราศจากมนุษย์และสังคม วัฒนธรรมก็จะถึงจุดอวสาน ซึ่งเรียกกันว่า วัฒนธรรมที่ตายแล้ว และจากการที่ได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนานี้เองที่ทำให้คนไทยมีใจกว้าง ไม่มีนิสัยกีดกันหรือเบียดเบียนชนชาติอื่นหรือศาสนาอื่น มีไมตรีต่อทุกคนตลอดจนทำให้คนไทยยอมรับและปรับตัวเข้ากับสิ่งที่มาต่างวัฒนธรรมได้ง่าย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการอนุรักษ์อยู่ที่พื้นฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มประชาชาติหรือแต่ละกลุ่มสังคม วัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปเป็นความเจริญก็อยู่ที่คนในสังคมมีปัญหาความสามารถค้นพบสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่ยังซ่อนเร้นอยู่และประดิษฐ์เสริมสิ่งใหม่บนรากฐานสิ่งเก่า เพื่อรักษาเสถียรภาพและบุคลิกของสังคมตนเองไว้ การเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเท่านั้นที่จะทำให้วัฒนธรรมมีเสถียรภาพ

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนาต่อวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา “แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนาต่อวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

๒.๒.๑ พระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “พระพุทธศาสนาในประเทศไทย” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ยุคเริ่มแรกแห่งการประดิษฐานและเผยแผ่พระพุทธศาสนา อาศัยบทบาทของพระพุทธเจ้า และพระสาวกเป็นหลักสำคัญ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ จาริกสั่งสอนเพื่อนำประชาชนให้เข้าถึงพระศาสนา โดยพระพุทธเจ้าได้ส่งพระสาวกทั้งหมดไปเผยแผ่ธรรมะในที่ต่าง ๆ ไม่ช้าก็ ด้วยพระพุทธโอวาทว่า

ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทพดาและมนุษย์ทั้งหลาย แต่อย่าได้ไปทางเดียวกันสองรูป เธอทั้งหลายจงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะบริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง^{๕๑}

^{๕๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

^{๕๑}วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

กระทั่ง พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์การทาสักคายนาคครั้งที่ ๓ ณ พระนครปาฏลิบุตรและทรงปรึกษารวมกับพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ ถึงการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างแดน คำสอนของพระพุทธองค์สามารถนำความสุขมาให้แก่ปวงชนได้เหมือนสมัยพระองค์ยังมีพระชนม์ชีพอยู่ ทรงพิจารณาเห็นว่า ต่อไปภายหน้าถ้าหากพระพุทธศาสนาในอินเดียไม่มั่นคง พระพุทธศาสนาก็ยังคงอยู่ในประเทศต่าง ๆ ต่อไป ดังนั้น จึงเห็นสมควรส่งพระสมณทูตที่มีความรู้ความสามารถไปประกาศศาสนาในประเทศต่าง ๆ จึงส่งพระเถระที่ได้รับการคัดเลือกส่งไปยังที่ต่าง ๆ ๙ สาย หนึ่งในจำนวน ๙ สายนั้น มีพระธรรมทูตสายที่ ๘ ที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งไปดินแดนสุวรรณภูมิ พร้อมคณะมีปรากฏชื่อนี้ พระโสณะ พระอุตตระ พระฉานียะ พระภริยะ และพระมุนียะ^{๕๒}

นอกนี้ยังมีสามเณร อุบาสก อุบาสิกา รวมคณะ ๓๘ รูป/คน ซึ่งมีปรากฏในคัมภีร์สมันตปาสาทิกา อรรถกถาแห่งพระวินัยปิฎกนำพระพุทธศาสนาไปประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีสันนิษฐานกันว่าอาจได้แก่บริเวณนครปฐม โดยมีโบราณสถานและโบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น พระปฐมเจดีย์ เป็นต้น เป็นประจักษ์พยานอยู่จนบัดนี้ เมื่อทาสักคายนาคแล้วจึงส่งพระธรรมทูตไปประกาศศาสนาในต่างแดน ๙ สาย และสายที่ ๘ ได้ส่ง พระโสณะและอุตตระ พร้อมคณะมาสู่สุวรรณภูมิซึ่งดินแดนดังกล่าว ได้แก่ ประเทศสยาม หรือประเทศไทย พม่า มอญ ได้รับการต้อนรับจากพระเจ้าสุวรรณภูมิเป็นอย่างดี เมื่อเดือน ๑๒ พุทธศก ๒๓๕ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้ดำเนินมา ตลอดจนถึง พ.ศ. ๒๖๔ พระโสณะ จึงสั่งให้สร้างวัดขึ้นเป็นแห่งแรก ณ เมืองเถื่อนทองที่อยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำนครชัยศรี ให้พระฉานียะเถระเป็นผู้ทำนิตพัทธสีมา ต่อจากนั้นทรงให้สร้างเจดีย์ทรงบาตรคว่ำ เหมือนพระสถูปที่เมืองสาญจิในประเทศอินเดีย ตั้งชื่อวัดว่า วัดพุทธบรมธาตุ เชื่อกันว่าเป็นวัดแห่งแรกและเจดีย์องค์แรกของพระพุทธศาสนาในเขตสุวรรณภูมิ การก่อสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ได้ดำเนินการก่อสร้างอยู่ ๒ ปี จึงแล้วเสร็จ การเข้ามาของพระพุทธศาสนา สู่ประเทศไทยแบ่งออกเป็น ๔ ยุค คือ ยุคเถรวาทแบบสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ยุคมหายาน ยุคเถรวาทแบบพุกาม และ ยุคเถรวาทแบบลังกาวงศ์ ดังนี้

ก. ยุคเถรวาทแบบสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช

พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งเมืองปาฏลิบุตรได้ทรงอุปถัมภ์การสักคายนาคครั้งที่ ๓ ที่โอศการาม เมืองปาฏลิบุตรโดยปรารภเหล่าเดียรัจฉายประมาณ ๖๐,๐๐๐ คน ปลอมบวชเพื่อหวังลาสิกขากระในพระพุทธศาสนา เพราะว่าพระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าจะทรงบำรุงพระพุทธศาสนาแต่พระองค์ไม่ทรงรังเกียจศาสนาอื่น ทรงให้ความอุปถัมภ์เสมอแต่อาจจะน้อยไปหน่อยจึงทำให้ลัทธิอื่นเห็นว่าการเข้าไปบวชในสำนักพระพุทธศาสนาจะเจริญมากกว่านี้จึงเข้ามาโดยไม่ถูกต้องตามหลักพระวินัย จึงทำให้มีความสับสนวุ่นวายในการประกาศศาสนาพระเจ้าอโศกจึงอุปถัมภ์การทาสักคายนาคครั้งที่ ๓ ดินแดนที่ชื่อว่า สุวรรณภูมินี้มีนักโบราณคดีมีทัศนะต่าง ๆ กันออกไปถึง ๔ กลุ่มใหญ่ คือ

^{๕๒}เฉลิม เชื้อทองกลาง, เอกสารการบรรยายประวัติพระพุทธศาสนา, (นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๕๔๕), หน้า ๒๘. (เอกสารอัดสำเนา).

๑. กลุ่มอินเดีย ส่วนมากเชื่อว่าสุวรรณภูมิ คือ แหลมมลายูหรือดินแดนตอนใต้ของไทยลง ไปสุดเกาะสุมาตรา สมัยนาลันทารุ่งเรืองได้มีนักศึกษาจากต่างที่ไปศึกษาที่นาลันทาก็หยุดพักที่สุวรรณ ภูมิก่อนประวัติพื้นเมืองเล่ากันว่า สมัยโบราณคนนี้มีทองมาก เล่นชนไก่กันโดยการเอาทองเท่าตัวไก่ ออกเป็นเดิมพัน เขาจึงเรียกว่าสุวรรณภูมิ หรือแหลมมลายู

๒. กลุ่มอินเดียส่วนน้อยมีความเห็นว่า สุวรรณภูมิ ได้แก่ ริมทะเลด้านตะวันออกของ อินเดียใต้ คือ รัฐโอริสสาในปัจจุบัน

๓. กลุ่มพม่า เชื่อว่า สุวรรณภูมิได้แก่บริเวณตอนกลางและตอนใต้ของพม่าและอ้างว่า อุบาสก ๒ คน คือ ตปุสสะและภัลลิกะ ซึ่งเป็นพ่อค้าไปพบพระพุทธเจ้าหลังตรัสรู้ใหม่ ๆ นั้นเป็นคน ของพม่า ไปจากสุวรรณภูมินี้เอง ขากลับได้นำพระเกสาธาตุที่พระพุทธเจ้าประทานให้มาบรรจุไว้ที่ เจดีย์ใหญ่ ชื่อ ขเวดากอง

๔. กลุ่มไทย เชื่อว่า สุวรรณภูมิ ได้แก่ ตอนใต้ของไทย คือ บริเวณนครปฐมพระโสณะกับ พระอุตตระและคณะเดินทางเรือมาขึ้นที่นครปฐมสมัยก่อนนครปฐมเป็นทางน้ำ แต่ปัจจุบันทางน้ำได้ เปลี่ยนไป แผ่นดินปัจจุบันจึงตื้นเขิน และเชื่อว่าสุวรรณภูมิได้แก่ไทย พม่า มลายู เขมร เพราะย่านนี้มี ทองมาก เขาจึงเรียกว่า สุวรรณภูมิ^{๕๓}

ข. ยุคมหายาน

การสังคายนาครั้งที่ ๔ ซึ่งมีพระเจ้ากนิษกมหาราชทรงอุปถัมภ์ ฝ่ายมหายาน ที่เมืองชาลัน ธร แคว้นแคชเมียร์ตอนเหนือของประเทศอินเดียและได้ส่งสมณะทูตออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ฝ่ายมหายานในเอเชียกลางและในที่ต่าง ๆ สมัยนั้นพระเจ้ามิ่งตี้ทรงนำเอาพระพุทธศาสนาจากเอเชีย กลางเข้ามายังประเทศจีน พร้อมกับได้ส่งสมณทูตมาเชื่อมสัมพันธไมตรีมายังขุนหลวงเม้า กษัตริย์ไทย ผู้ครองอาณาจักรอ้ายลาว คณะทูตได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ ทำให้อาณาจักรอ้ายลาวที่แต่ ก่อนเคยนับถือผี เทวดา และวิญญาณหั้นมานับถือพระพุทธศาสนา ใน พ.ศ. ๑๓๐๐ กษัตริย์แห่งศรี วิชัยในเกาะสุมาตราเรืองอำนาจได้ขยายอาณาเขตเข้ามาถึงจังหวัดสุราษฎร์ธานีพระมหากษัตริย์ศรี วิชัยทรงศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานอยู่แล้วจึงทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหายานในภาคใต้ของประเทศไทยได้สะดวก หลักฐานคือ พระเจดีย์พระธาตุที่ ไชยา และพระมหาธาตุที่ นครศรีธรรมราช ถือว่า เป็นสัญลักษณ์พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน

พ.ศ. ๑๕๕๐ กษัตริย์แห่งกัมพูชาในราชวงศ์สุริยวรมันเรืองอำนาจได้แผ่อำนาจลงมาทั่ว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของประเทศไทยโดยมาตั้งเมืองละโว้หรือลพบุรีเป็นเมืองหลวง ที่สำคัญในการดูแลปกครองในสมัยนั้น ถ้านับแล้วเป็นสมัยลพบุรี เนื่องจากกษัตริย์กัมพูชาทรงศรัทธา เลื่อมใสพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ซึ่งได้เผยแผ่เข้ามาจากอาณาจักรศรีวิชัย แต่สมัยนั้นศาสนาพราหมณ์ กับมหายานได้ผสมผสานกันแทบจะแยกกันไม่ออก ประชาชนในถิ่นนั้นรับเอาพระพุทธศาสนามาทั้ง ฝ่ายเถรวาทที่มาก่อนและมหายานที่มาจากศรีวิชัย พร้อมกับศาสนาพราหมณ์ที่เข้ามาใหม่ ชาวไทยก็ นับถือด้วยพระสงฆ์สมัยนั้นมี ๒ นิิกาย คือเถรวาทและมหายาน ต่างก็ใช้ภาษาบาลีและสันสกฤต

^{๕๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘-๒๙.

ค. ยุคเถรวาทแบบพุทฺถาม

กษัตริย์แห่งพุทฺถามคือพระเจ้าอโนรุธมหาราชหรือพระเจ้าอโนรธามังข่อเรื่องอำนาจ ทรงปราบปรามรามัญทรงรวบรวมพม่าเข้าเป็นก๊กเดียว แล้วขยายอาณาเขตเข้ามาถึงอาณาจักรล้านนา ล้านช้าง จนถึงลพบุรีและทวารวดี พระเจ้าอโนรุธมหาราชทรงเลื่อมในพระพุทฺทธศาสนาหายานอยู่ แล้ว จึงทรงทำนุบำรุงเผยแผ่พระพุทฺทธศาสนาด้วยพระราชศรัทธาจึงเรียกพระพุทฺทธศาสนาในยุคนี้ว่า เถรวาทแบบพุทฺถาม

มีประชาชนไทยกลุ่มหนึ่งในประเทศจีนถูกจีนรุกราน จึงอพยพลงมาจากอาณาจักร อ้ายลาวก็มาตั้งอยู่ที่น่านเจ้า เมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๒๙๙ ขุนท้าวกวาโอรสขุนบรมแห่งอาณาจักรน่าน เจ้า ได้มาตั้งอาณาจักรโยนกเชียงแสนขึ้นในสุวรรณภูมิทำให้คนไทยกระจัดกระจายอยู่ทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นอาณาจักรกัมพูชามี อำนาจมากยิ่งขึ้นคนไทยที่เคยอยู่ในเขตการปกครองของขอมก็รับเอาศาสนาวัฒนธรรมของขอมมา ด้วย ส่วนคนไทยที่อยู่ในอาณาจักรล้านนาก็ได้รับอิทธิพลของขมน้อยมาก เมื่ออาณาจักรพุทฺถามแผ่ ขยายเข้ามาครอบงำคนไทยในถิ่นนี้ซึ่งนับถือพระพุทฺทธศสนามันคงอยู่แล้วจากบรรพบุรุษจึงรับนับถือ พระพุทฺทธศาสนาแบบพุทฺถามจนแพร่หลายทั่วภาคเหนือ ดังนั้นคนไทยในภาคเหนือจึงมีวัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมคล้ายกับพุทฺถามที่รับพระพุทฺทธศสนามหายาน^{๕๔}

ง. ยุคเถรวาทแบบลังกาวงศ์

ยุคนี้ถือว่าเป็นแบบศาสนาประจำชาติของไทยซึ่งถือว่ามีประวัติศาสตร์ศาสนาที่ยาวนาน มากกว่ายุคทั้ง ๓ ที่กล่าวมา ดังนั้นในยุคเถรวาทแบบลังกาวงศ์จึงแบ่งเป็นสมัยเพื่อสะดวกต่อการ เข้าใจและจำของผู้สนใจทั่ว ๆ ไป^{๕๕}

๑. พระพุทฺทธศาสนาในสมัยสุโขทัย

พ.ศ. ๑๘๐๐ สมัยกรุงสุโขทัย ราชยานี้อาณาจักรพุทฺถาม และอาณาจักรกัมพูชาเสื่อมอำนาจ ลง คนไทยกลุ่มหนึ่งชื่อพ่อขุนบางกลางหาว ได้ประกาศอิสรภาพขึ้นและขับไล่พวกขอมมีอำนาจอยู่ใน บริเวณตอนกลางและตอนเหนือของประเทศสยามออกไป แล้วตั้งราชธานีขึ้นที่กรุงสุโขทัย แล้วสถาปนา พระองค์ขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ในด้านศาสนาระยะแรกตั้งกรุงสุโขทัยมี ศาสนาต่าง ๆ ปนกันหลายลัทธิหลายนิกาย มีพราหมณ์ พุทธนิกาย มหายานและพุทฺทธหินยาน พราหมณ์ กับมหายานมีอยู่ก่อน ส่วนหินยานหรือเถรวาทมาทีหลัง มาจากขอมสมัยทวารวดี (พุทฺทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๖ และจากลพบุรีพุทฺทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘)

^{๕๔}กรมการศาสนา, ประวัติพระพุทฺทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ การศาสนา, มปท.), หน้า ๔๔-๔๕.

^{๕๕}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประวัติพระพุทฺทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๑๒.

นอกจากนี้ยังเชื่อว่าอาจมาจากเขมรในยุคเดียวกันทั้งนี้ด้วยเพราะตอนปลายรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ. ๑๗๒๔) หินยานแบบลึงกาวงศ์ได้เจริญมากในเขมร พระราชโอรสของพระองค์ไปบวชเรียนมาจากลังกาคลับมาฟื้นฟูศาสนาที่นั่น ทั้งนี้อาจเป็นเหตุผลทางการเมืองก็ได้ เพราะคนไทยนับถือหินยาน ส่วนพวกขอมเดิมนับถือศาสนาพราหมณ์และพุทธมหายาน

เมื่อขับไล่ขอมออกแล้วก็ไม่ต้องการสนับสนุนลัทธินิกายของขอมด้วย ถึงกระนั้นก็ตามกลืนไอของพราหมณ์และมหายานยังติดแน่นอยู่กับชาวสุโขทัยมิได้เสื่อมสิ้นไปทีเดียวจะเห็นได้จากพระนามของกษัตริย์ก็ตาม สถานที่ก็ตาม เช่น คำว่าพระเจ้าที่ใช้กันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล คือ พระเจ้าสุทโธทนะ พระเจ้ารามคำแหง ต่อมาเปลี่ยนเป็นพ่อขุนรามคำแหง แม้สมัยปัจจุบันก็ยังมีร่องรอยและอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ เช่น ประเพณี พิธีกรรม และภาษา เป็นต้น

ครั้นต่อมาถึงสมัยพ่อขุนรามคำแหงกษัตริย์องค์ที่ ๓ ของกรุงสุโขทัย มหายานรุ่งเรืองอยู่ทางใต้ คือ อาณาจักรศรีวิชัยและรุ่งเรืองอยู่ทางตะวันออกคือประเทศเขมรได้ค่อย ๆ เสื่อมไป ประกอบกับเวลานั้นพระองค์ทรงทราบกิตติศัพท์ว่า พระสงฆ์ที่ไปศึกษาจากลังกามาอยู่ที่นครศรีธรรมราชนั้น ปฏิบัติธรรมวินัยเคร่งครัด จึงได้ไปอาราธนาพระสงฆ์เหล่านั้นขึ้นไปตั้งวงศ์และเผยแผ่ที่กรุงสุโขทัย ดังข้อความที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๒ ว่า เบื้องตะวันตกสุโขทัยนี้มีพระอริยญิกพ่อขุนรามคำแหงกระทำไยทานแก่พระสังฆราชปราชญ์เรียนพระไตรปิฎกหลวง (รู้หลักฉลาด) กว่าปู่ครูในเมืองนี้ทุกคนลูกแต่เมืองนครศรีธรรมราชมา^{๕๖}

ย้อนกล่าวถึงความเป็นมาของพระสงฆ์เหล่านั้นบ้างเล็กน้อย คือ เมื่อครั้งพระเจ้าปดุงพมหาราชแห่งราชวงศ์ลังกา (พ.ศ. ๑๖๙๕) ได้ทรงฟื้นฟูพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้รวมสงฆ์ ๓ นิกายเข้าเป็นอันเดียวกันแล้วโปรดให้ทำสังคายนาชำระพระไตรปิฎก รวมทั้งอรรถกถา ฎีกา เป็นต้น นับเป็นการสังคายนาครั้งที่ ๗ ของเถรวาท ผลของการทำสังคายนาครั้งนี้ทำให้พระพุทธศาสนาในลังการุ่งเรืองขึ้นมาก ทั้งด้านการเรียนการปฏิบัติจึงมีพระสงฆ์จากนานาประเทศ เช่น ไทย พม่า เขมร ลาว เป็นต้น เดินทางไปศึกษาบาลีที่ลังกาเป็นจำนวนมาก แต่ทางฝ่ายลังกาไม่แน่ใจว่าพระสงฆ์เหล่านั้นจะบริสุทธิ์หรือไม่ จึงขอให้บวชใหม่ตามแบบของลังกา ครั้นเมื่อพระสงฆ์เหล่านั้นเรียนจบแล้วก็กลับสู่บ้านเมืองของตนที่นครศรีธรรมราช ซึ่งครั้งนั้นเรียกว่า นครตามพรลิงค์ พร้อมกันนั้นพระสงฆ์ชาวลังกาก็ได้เข้ามาด้วยสังฆปาโมกข์ชื่อว่า พระราहुล เหตุการณ์ตอนที่ท่านเข้ามานั้นก่อนสมัยกรุงสุโขทัยประมาณ ๑๐๐ ปี แต่ลัทธินิกายนี้ ซึ่งเรียกกันต่อมาว่าลึงกาวงศ์นั้นได้ฝังรากที่มั่นคงและเจริญแพร่หลายอยู่ในบริเวณนั้นส่งมาจนถึงสมัยพ่อขุนรามคำแหง

โดยปกติพระชาวลังกามักอยู่ป่าทั้งนี้เพราะภูมิประเทศลังกานั้นป่ามากกว่าทุ่ง เมื่อพ่อขุนรามคำแหงได้ขยายอาณาเขตลงไปถึงนครศรีธรรมราชได้ทรงพบเห็นและเลื่อมใสพระสงฆ์เหล่านั้นจึงโปรดอาราธนาท่านเหล่านั้นไปยังกรุงสุโขทัยและถูกอภัยอาศัยของท่านจึงโปรดให้สร้างวัดถวายพระเหล่านั้น ดังนั้นจึงเกิดเป็นคณะอริยญิกหรือลึงกาวงศ์สืบต่อมา

^{๕๖}กรมการศาสนา, ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี, หน้า ๔๕-๔๗.

คณะอรัญญิกะ คือ หินยานหรือเถรวาทนั่นเอง แต่เป็นคณะที่เข้ามาใหม่คนก็นิยมนับถือ เจ้าขุนมูลนายและประชาชนใหม่คนก็นิยมนับถือ เจ้าขุนมูลนายและประชาชนนิยมบวชเรียนในคณะนี้ ทำให้มีประชาชนนับถือมากขึ้นในระยะเวลาไม่นาน วัดของคณะใหม่ก็เรียกว่าวัดอรัญญิก เช่น วัดป่ามะม่วง วัดเขาพระบาทน้อย ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากเมืองพอประมาณ ส่วนหินยานและมหายานเดิมมีคนนับถือน้อยลง แต่ละคณะไม่ขึ้นต่อกันในระยะแรกเพราะนิกาเยเดิมใช้ภาษาสันสกฤตส่วนหินยานใหม่ใช้ภาษาบาลีตามแบบลังกาการสังฆกรรมจึงร่วมกันไม่ได้ ต่อมาภายหลังการคณะสงฆ์ทั้งสองฝ่ายกับปรองดองกันได้ด้วยดี โดยที่สาเหตุการปรองดองมีสาเหตุ ๒ ประการ คือ พ่อขุนรามคำแหงใช้กุศโลบายชักนำขอร้องให้สงฆ์ ๒ ฝ่ายร่วมกัน และเจ้านายและประชาชนหันไปนับถือคณะใหม่ในที่สุดก็รวมกันได้โดยไม่บังคับ

ร่องรอยการปรองดองของคณะสงฆ์ ๒ คณะนี้มีมาสมัยต่อมา คือ การบรรพชาและอุปสมบทให้ใช้ไตรสรณคมณ์ ๒ ครั้ง ภาษาบาลี ๑ ครั้ง ภาษาสันสกฤต ๑ ครั้ง (มาเลิกใช้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕) และบรรดาอุโบสถที่สร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น วัดหลวงมีใบสีมา ๒ ใบซ้อนกันก็มี ๓ ใบก็มี

เมื่อคณะสงฆ์รวมเป็นอันเดียวกันแล้วต่างก็แบ่งฐานะแตกต่างกันเป็น ๒ พวก คือ พวกที่สมาทาน คันถธุระ ก็เรียนบาลี ศึกษาพระไตรปิฎก อยู่วัดใกล้บ้านจึงชื่อว่าคณะคามวาสี และพวกที่สมาทานวิปัสสนาธุระก็บำเพ็ญภาวนาหาความสงบสุขอยู่ตามป่า จึงชื่อคณะคามวาสี เมื่อรวมกันแล้วทำให้เกิดความเจริญและเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการศึกษา ตรวจสอบพระไตรปิฎกที่ยังขาดตกบกพร่องอยู่ให้สมบูรณ์ อักษรที่ใช้เป็นอักษรสิงหล คงจะปริวัตรเป็นอักษรขอมส่วนอักษรของพ่อขุนรามคำแหงยังเป็นของใหม่จึงใช้ภาษาขอมไปก่อน จนเข้าใจว่าภาษาขอมเป็นภาษาสำหรับเขียนพระไตรปิฎก

ด้านศิลปะ การสร้างปูชนียสถานแต่ก่อนสร้างเป็นพระปรางค์ เช่น ปรางค์วัดมหาธาตุ พระปรางค์วัดพระพายหลวง เมืองสุโขทัย ต่อมาพ่อขุนรามให้ทรงสร้างเจดีย์แบบล้อมfangหรือทรงกลม

ด้านการสร้างพระพุทธรูปของไทย แต่ก่อนไม่เคยมีเปลวรัศมีสูง ให้มีเปลวสูงขึ้น

ด้านประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ชาวกรุงสุโขทัยมีศรัทธาแรงกล้าในพระพุทธศาสนา ชีวิตประจำวันผูกพันอยู่กับศาสนา บำเพ็ญบุญทั้งในพรรษาและออกพรรษา

ด้านการเผยแผ่ธรรม นอกจากจะเอาใจใส่ด้านการก่อสร้างปูชนียสถานแล้วทรงเอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอน คือ โปรดให้สร้างกระดานหินที่กลางดงตาลขนานนามว่า มนังคศิลาอาสน์ ถ้าเป็นวันพระโปรดให้ฝูงปู้ครุ เถาะ มหาเถระ ขึ้นนั่งเหนือขดาร์น แสดงธรรมแก่อุบาสกอุบาสิกา ถ้าเป็นวันธรรมดาพระองค์จักทรงใช้เป็นที่พักสำหรับว่าราชการบ้านเมือง เมื่อมีเวลาจะอบรมข้าราชการและราษฎรไปด้วย

ด้านการพัฒนาประเทศโดยอาศัยพระพุทธศาสนา พระองค์ยังใช้กุศโลบายชักนำประชาชนโดยวิธีอื่นด้วย เช่น การสร้างพระพุทธรูปปางลีลาแต่ก่อนสร้างพระพุทธรูปนั่งปางต่าง ๆ คือ ว่าปางนั่งสมาธิไม่ใช้การพัฒนาประเทศ

ด้านวรรณคดีพระพุทธศาสนา เช่น เถภูมิกถา หรือ ไตรภูมิพระร่วงที่ประชาชนทั่วไปใช้สั่งสอนกันสืบ ๆ กันมา ตัวอย่างเช่น ไปบ้านท่านอย่านิ่งดูตาย บั้นวับันควายให้ลูกท่านเล่น เป็นต้น เมื่อกล่าวถึงเรื่องภูมิทั้ง ๓ คือ กามภูมิ ได้แก่ มนุษย์และเทวดา รูปภูมิ ได้แก่ พวกพรหมที่มีรูปร่าง และอรุณภูมิ ได้แก่ พวกพรหมที่ไม่มีรูปร่าง^{๕๗}

๒. พระพุทธศาสนาในสมัยล้านนา

สมัยล้านนาตรงกับสมัยกรุงสุโขทัยและคาบเกี่ยวกับสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นเพื่อความสะดวกต่อการศึกษาก็แยกออกเป็นตอน ๆ ดังนี้

สมัยพระเจ้ามังราย เชื่อว่ามีพระพุทธศาสนาแบบมหายานปะปนอยู่บ้าง เหตุผลคือ คนไทยเคยอยู่ทางตอนใต้ของจีน เมื่ออพยพลงมาสู่ล้านนา คงจะนำพระพุทธศาสนาแบบจีนลงมาด้วย และมหายานของขอมในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ นั้นรุ่งเรือง มหายานจากอาจจะแพร่เข้ามายังแคว้นโยนกได้ยังมีร่องรอยพระพุทธศาสนาหายานหลงเหลืออยู่ในอาณาจักรล้านนาในสมัยต่อมา คือ ชาวพุทธในบริเวณนี้ ทั้งพระและฆราวาสที่เคร่งครัดในศาสนาจะไม่ฉันเนื้อสัตว์ รับประทานเนื้อสัตว์เป็นผู้ไรเมตตาปราณี เป็นการบำรุงกิเลสไม่สมควรที่จะเป็นพระโพธิสัตว์ ส่วนหินยานไม่ถือเรื่องนี้ เพียงถือเอาตามพระวินัยว่าไม่เห็น ไม่ได้ยิน และไม่สงสัยว่าเนื้อนั้นเขาฆ่าเพื่อเรา เราไม่ผิด ไม่เป็นอาบัติ พระฉันได้ ฆราวาสก็ทานได้ และพิธีกรรมทางศาสนา คือ พิธีงตึกก็เป็นของมหายาน สมัยก่อนพระภิกษุสามารถฉันผลไม้ได้และเมี่ยงคำได้ หลังเที่ยงวันปัจจุบันหายไปเกือบหมดแล้วพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ในสมัยนี้เป็นมหายาน

สมัยพระเจ้ามังราย เมื่อพระองค์ปราบหริภุญไชยแล้ว ทรงพบพระพุทธรูปที่วิหารใต้หลังหนึ่งในเมือง ซึ่งไม่ถูกไฟไหม้ ทรงทราบว่าเป็นพระพุทธรูปองค์นั้น คือ พระเสด็จมณี (พระแก้วขาว) เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของหริภุญไชย (มอญ) ซึ่งพระนางจามเทวีอัญเชิญมาจากละโว้ พระองค์เลื่อมใสมากเมื่อประทับที่ใด ก็โปรดให้นำไปทุกครั้ง

พระเจ้าสามฝั่งแกน สมัยนี้มีพระสอุปใหญ่องค์หนึ่ง ณ เมืองเชียงรายได้ของสนีบาตลงมาพบพระแก้วมรกต ณ ที่นั้นด้วย จากนั้นพระองค์จึงทรงโปรดให้นำไปประดิษฐาน ณ วัดพระแก้ว

พระเจ้าติโลกราช พระองค์ทรงผนวชชั่วคราว ณ วัดป่าแดงเป็นตัวอย่างให้ข้าราชการและประชาชนจะได้นำไปประพฤติปฏิบัติตาม ผลงานของท่านมีการบำเพ็ญกุศลบวชพระชาวเชียงใหม่ ๕๐๐ รูป สร้างสอุปบรรจุพระอัฐิของพระบิดา สร้างอารามต่าง ๆ ทรงนำสังคายนา ครั้งที่ ๘ เพื่อชำระพระไตรปิฎกให้ถูกต้อง

พระสงฆ์ในอาณาจักรล้านนามีหลายคณะทั้งลังกา รามัญ คณะเดิมชาวพื้นเมือง แต่ไม่มีการขัดแย้ง รือแข่งขันกัน ต่างคนต่างศึกษา คณะสงฆ์ล้านนาจึงแตกฉานในพระไตรปิฎก จนสามารถแต่งคัมภีร์ต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น มังคลัตถทีปนี จักกวาฬทีปนี เวสสันดรทีปนี และสังขยาปกาสกุฎิกา ที่พระสิริมังคลาจารย์เป็นผู้แต่ง คัมภีร์จามเทวีวงศ์ และสิงหิงคินิทาน พระโพธิธิราช เป็นผู้แต่ง

^{๕๗}เฉลิม เชื้อทองกลาง, เอกสารการบรรยายประวัติพระพุทธศาสนา, หน้า ๑๒.

คัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์ พระรัตนปัญญาเถร เป็นผู้แต่งคัมภีร์สารัตถทีปนี พระนันทาจารย์ เป็นผู้แต่งเป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีบทสวดมนต์ชนิดต่าง ๆ อีกหลายบทเช่น บทสวด พาหุง เป็นต้น ซึ่งเรียกว่า บทถวายพรพระ พระล้านนาเป็นผู้นำมาสวด บางเรื่องแปลเป็นภาษาต่าง ๆ เช่น เป็นภาษาไทยบ้าง ลัγκαบ้าง ภาษาอังกฤษบ้าง^{๕๘}

๓. พระพุทธศาสนาในสมัยสมัยกรุงศรีอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาซึ่งเป็นเมืองหลวงอันยาวนานถึง ๔๑๗ ปีมีกษัตริย์ปกครองติดต่อกันมา ๓๔ พระองค์ ดังนั้น ในที่นี้จึงกล่าวเฉพาะกษัตริย์ที่มีผลงานด้านพระพุทธศาสนาเพียงไม่กี่พระองค์ หากศึกษาให้ดีจะพบหลักฐานความนับถือพระพุทธศาสนาในสมัยอยุธยาไม่สู้โน้มไปในทางแบบชั้นสูงนัก โดยมากสนใจมุ่งไปแก่เรื่องการบุญการกุศลบำรุงวัดพระสงฆ์สร้างวัดวาอาราม ปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ พิธีกรรม งานฉลอง งานนมัสการ เช่น ไหว้พระธาตุและพระพุทธรูป การบำเพ็ญภาวนาก็เน้นไปข้างความขลังศักดิ์สิทธิ์อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์มีเรื่องไสยศาสตร์ อาถรรพ์ปะปนเป็นอันมาก อย่างน้อยเป็นลักษณะที่เด่นในปลายสมัย

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ หลังจากทรงจัดการบ้านเมืองให้เข้ารูปเข้ารอยแล้ว ทรงหันมาเอาพระทัยใส่ด้านศาสนา คือ ทรงโปรดให้สร้างวัดขึ้น ๒ วัด คือ วัดพุทไธสวรรย์ สร้าง ณ บริเวณตำบลเวียงเหล็ก ซึ่งเคยเป็นที่ตั้งพลับพลา ก่อนสร้างพระนคร เพื่อเป็นอนุสรณ์ในการย้ายมาสร้างนครกรุงศรีอยุธยาเป็นวัดประจำรัชกาล และเป็นที่ประสิทธิประสาทวิชา การพิชัยสงคราม ตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยาด้วย และวัดใหญ่ชัยมงคล ซึ่งสร้างนอกเมืองด้านตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อถวายพระคณะสงฆ์ที่ออกไปศึกษาคัมภีร์จากประเทศลังกาในสำนักพระวันรัต ที่เรียกว่า คณะป่าแก้ว คณะนี้ถือการบำเพ็ญวิปัสสนาเป็นสำคัญ

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. ๑๙๙๑-๒๐๑๓) สมัยนี้พระพุทธศาสนารุ่งเรืองมากกว่าทุกรัชกาล พระองค์ทรงครองราชย์ยาวนานถึง ๔๐ ปี ทำให้ศาสนาเป็นปึกแผ่นมากที่สุด ผลงานของพระองค์มีมากที่พระองค์ทำได้ ถวายวังให้เป็นวัด ทรงอุทิศที่พระราชวังเดิมสร้างวัดเป็นเขตพุทธาวาสเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา ปัจจุบันเรียกว่า วัดพระศรีสรรเพชญ์ ทรงหล่อรูปพระโพธิสัตว์ ๕๐๐ ขาดิสร้างวัด เช่น วัดจุฬามณีที่พิษณุโลก และบูรณะวัดต่าง ๆ เช่น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุเมืองสุพรรณบุรี เสด็จออกผนวชเมื่อสมัยพระเจ้าสามพระยา ส่งพระไปศึกษาที่ประเทศศรีลังกากลับมาตั้งนิกลาหลังวางศ์ใหม่ขึ้นผนวช ณ วัดจุฬามณี ซึ่งเวลานั้นพระองค์ครองราชย์มาแล้ว ๑๗ ปี มีวงศานุวงศ์ออกผนวชตามด้วย กำหนดประเพณีการบวชของเจ้านายให้พระโอรสบวช พระราชนัดดาบวช เพื่อศึกษาเล่าเรียนธรรม เมื่อศึกษาออกมาจะได้เป็นคนดี ช่วยบริหารประเทศต่อไป วรรณคดีศาสนา เมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๔ โปรดให้ประชุมสงฆ์นักปราชญ์ทั้งปวงแล้วช่วยกันแต่งมหาชาติคำหลวง เพื่อสวดให้อุบาสกอุบาสิกาฟังในโอกาสสมาทำบุญ ชุมนุมในวัดซึ่งไม่มีวัตถุประสงค์ในการเทศน์

^{๕๘}กรมการศาสนา, ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี, หน้า ๔๗.

สมัยพระเจ้าทรงธรรม พระเจ้าทรงธรรมเป็นเจ้านายผู้ใหญ่พระนามว่า พระศรีสิงห์ ต่อมาออกผนวชจนได้เป็นพระราชาคณะตำแหน่งพระพิมลธรรม เป็นผู้รอบรู้พระไตรปิฎกต่อมามีลาผนวชเป็นพระเจ้าแผ่นดินเมื่อ พ.ศ. ๒๑๖๓ พระองค์ได้ให้ฉลองพระที่นั่งจอมทอง ๓ หลังบอกบาลีแก่ภิกษุสามเณรทุกวัน มีพระภิกษุ สามเณรจากอารามต่าง ๆ ไปเรียนเป็นจำนวนมากในสมัยนี้มีพระสงฆ์ไปศึกษาที่ประเทศศรีลังกากลับมาได้ทูลพระเจ้าทรงธรรมว่าทางลังกามีพระพุทธรูปในประเทศ ๕ แห่ง คือ ภูเขาสุวรรณมาลิก ภูเขาสุมนภูฏ ภูเขาสุวรรณบรรพต โยนกปุระ และริมหาดแม่น้ำนมมทา พระลังกาบอกว่าเขาสุวรรณบรรพตอยู่ในประเทศสยาม เมื่อทรงทราบเช่นนั้น พระองค์ก็ให้สืบเสาะหาจนมีนายพรานไปพบที่สระบุรี จึงทรงกราบทูลให้ทรงทราบพระองค์เสด็จไปทอดพระเนตรแล้วทรงมีพระราชศรัทธา อุทิศที่ดินโดยรอบทิศละ ๑๐๐ โยชน์ ให้เป็นพุทธบูชาแล้วสถาปนามณฑลรอบรอยพระพุทธรูปแล้วกำหนดให้มีประเพณีนมัสการพระพุทธรูปขึ้นในกลางเดือน ๓ และเดือน ๔ ทุก ๆ ปี

รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีหลักฐานว่าประเพณีการบวชเรียนคงจะได้รับความนิยมกันมากปรากฏว่ามีผู้บวชได้รับพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์เป็นอย่างดี ทำให้คนหลบเลี่ยงราชการบ้านเมืองไปบวชกันมาก ถึงกับต้องมีรับสั่งให้ออกหลวงสรศักดิ์เป็นแม่กองประชุมสงฆ์สอบความรู้พระภิกษุสามเณร ผู้ที่หลบเลี่ยง สอบได้ความชัดว่าไม่มีความรู้ด้านศาสนาถูกบังคับให้ลาสิกขาเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีเรื่องที่แสดงถึงการมีผู้บวชแล้วเป็นผู้พันราชภัย ยุคนี้ โดยเฉพาะรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีการติดต่อดำขายกับชาวยุโรปมาก นอกจากมาค้าขายแล้ว ยังนำคริสต์ศาสนาเข้ามาเผยแพร่ด้วย สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงมีพระราชศรัทธามั่นในพระพุทธศาสนา แต่พระองค์ยังให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายสมบูรณ์ในตัวอยู่แล้ว ยังทรงอุปถัมภ์ศาสนาอื่น ๆ เหมือนสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช โดยเฉพาะคริสต์ศาสนาที่มากับชาวตะวันตก โดยสร้างวัดเซนต์โยเซฟ ที่สถิตของสังฆนายกที่อยุธยาและสร้างวัดเซนต์เปาโลที่ลพบุรี และตะนาวศรี ซึ่งมีการติดต่อดำพันธไมตรีแน่นแฟ้นแบบพิเศษกัน พระเจ้าหลุยส์แห่งฝรั่งเศสและพวกบาทหลวงคิดว่าสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเลื่อมใสศรัทธาในคริสต์ศาสนา จึงได้ส่งเอกอัครราชทูตมาเจริญพระราชไมตรีและให้ทูลเชิญเข้ารีต พระองค์ทรงผ่อนผันโดยพระปรีชาญาณว่า หากพระองค์เป็นเจ้าพ่อพระทัยให้พระองค์เข้ารีตเมื่อใดก็จะคล้อยใจให้เข้ารีตเมื่อนั้น นับว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับการพระศาสนาอย่างหนึ่ง ถ้าพระองค์ตรัสตอบว่าตกลงปัจจุบันพระพุทธศาสนาคงจะเสื่อมไปเกือบหมดแน่นอน

สมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มีประเพณีการบวชเรียน พวกขุนนางจะมีบรรดาศักดิ์จะต้องผ่านการบวชเรียนก่อน และมีวรรณคดีเกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะวรรณคดีทางด้านศาสนา เช่น นันทโศภนทสูตร พระมาลัยคำหลวง ปุณโณวาทคำฉันท์ และพระราชปวงญาณมณเฑียรสังข์ สมัยนี้ประเทศลังกาศาสนาวงศ์ได้เสื่อมสูญไป มีพระภิกษุจะประกอบพิธีอุปสมบทพระเจ้ากิริตีสิริราชสิงหะ จึงได้ส่งคณะทูตมาขึ้น พ.ศ. ๒๒๙๓ เพื่อขอคณะสงฆ์ไทยไปให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรที่ลังกา คณะสงฆ์ไทยมีพระอุบาลีเป็นหัวหน้า ได้เดินทางไปใน พ.ศ. ๒๒๙๖ และพำนักอยู่ที่วัดบุพพาราม เมืองแคนตีประกอบพิธีผูกพัทธสีมา ทำอุปสมบทรวมให้แก่กุลบุตรชาวลังกาจึงทำให้เกิดนิยายอุบาลีวงศ์^{๕๙}

^{๕๙}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘-๔๙.

๔. พระพุทธศาสนาในสมัยกรุงธนบุรี

สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕) เป็นเมืองหลวงได้ ๑๕ ปี สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงเอาพระทัยใส่ในเรื่องศาสนามาก ถึงแม้ว่าจะทรงเหน็ดเหนื่อยยิ่งกว่ากษัตริย์พระองค์ใดก็ตาม ถึงกระนั้นก็น่าสรรเสริญว่าพระทัยของพระองค์ที่ไม่ทอดทิ้งภารกิจทางด้านศาสนา คราใดเมื่อมีเวลาว่างพระองค์จะฟื้นฟูพระพุทธศาสนาทันที

พ.ศ. ๒๓๑๑ ทรงจัดสังฆมณฑล จากการที่ทรงพิจารณาว่าศาสนาจะรุ่งเรืองต้องอาศัยพุทธบริษัททั้ง ๔ เวลานั้นพระสงฆ์แตกแยกและบกพร่องต่อหน้าที่บ้างในด้านพระวินัยบ้างไม่มีพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิคอยแนะนำ จึงโปรดให้มีการประชุมพระเถระทั้งหลายเท่าที่มีอยู่ในราชอาณาจักร ณ วัดบางหว้าใหญ่ (วัดระฆังโฆสิตาราม) เลือกตั้งพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิพรรษาขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชและเถรานุเถระตามลำดับแล้วโปรดให้ไปอยู่ตามอารามต่าง ๆ คอยสั่งสอนคัมภีร์และวิปัสสนาธุระแก่ภิกษุสามเณรต่อไป

ทรงบูรณะพระอารามต่าง ๆ ทั้งสร้างอุโบสถ วิหาร เสนาสนะในพระอารามต่าง ๆ ประมาณกว่า ๒๐๐ หลัง และให้ภิกษุสงฆ์ตั้งมั่นอยู่ในพระธรรมวินัยขัดข้องประการใด ขอให้บอกโยม โยมจะจัดให้ตามต้องการบำรุงการเล่าเรียนพระไตรปิฎก พระภิกษุสามเณรรูปใดบอกรัศมีบาปได้มากก็โปรดถวายผ้าไตรจีวรและจตุปัจจัยแก่พระเถระที่สอบได้

หลังปราบเจ้านครศรีธรรมราชแล้ว โปรดให้นิมนต์พระเถระ ทั้งในกรุงนอกกรุงมารับข่าวสารรูปละ ๑ ถูง ปัจจัยรูปละบาท รูปใดมีจีวรเก่าก็จัดถวาย และแจกทานแก่คนยากจนคนละ ๑ สลึง ทุกวันอุโบสถ ขากลับได้อาราธนานิมนต์อาจารย์ศรีเข้ามานครธนบุรีด้วยและตั้งให้สมเด็จพระสังฆราชประจำ ณ วัดบางหว้าใหญ่

หลังกรุงศรีอยุธยาแตกบ้านเมืองถูกเผาทำลายวัดวาอารามถูกเผา พระไตรปิฎกถูกไฟไหม้สูญหายไปด้วย จึงได้รวบรวมคัมภีร์ต่าง ๆ ตามหัวเมืองมาชำระแต่ยังไม่เสร็จก็สวรรคตเสียก่อน

เมื่อครั้งไปปราบพระเจ้าฟ้างุ้มที่อุตรดิตถ์ (เป็นพระตั้งตนเป็นกษัตริย์) จึงประกาศให้สงฆ์มาสารภาพผิด แล้วให้สึกออกไปรับราชการ ถ้าไม่รับผิดจะต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ คือ ให้ดำนํ้าต่อหน้าพระที่นั่ง ถ้าชนะก็ทรงตั้งเป็นอธิการ ถ้าแพ้ให้สึกออกมาสักข้อมือใช้ในราชการจนหนักถ้าผิดมากก็ให้ประหารชีวิต พิธิดำนํ้านั้นให้ดำนาน ๓ กลั้นใจ ผู้ชนะก็มี ผู้แพ้ก็น่าใจรทกเป็นจอมพลวก ที่บริสุทธิ์ชนะก็ให้อุปสมบทใหม่^{๖๐}

๕. พระพุทธศาสนาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๓๒๕ ทรงวางผังเมืองโดยลอกแบบผังเมืองของกรุงศรีอยุธยาทั้งพระราชวัง วัด และสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องวัด เช่น วัดมหาธาตุ วัดระฆัง ที่เห็นได้ชัด คือ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อประดิษฐานพระแก้วมรกตเพื่อบำเพ็ญพระราชกุศล โดยไม่มีพระสงฆ์อยู่

^{๖๐}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประวัติพระพุทธศาสนา, หน้า ๒๒๑.

รัชกาลที่ ๑ ทรงปฏิสังขรณ์วัดอีกหลายวัด เช่น วัดพระเชตุพน แล้วรวบรวมพระพุทธรูปตามหัวเมืองมาประดิษฐานไว้รอบพระเบญจกตจำนวน ๑,๒๔๘ องค์ ปฏิสังขรณ์วัดสลักแล้วพระราชทานนามว่า วัดนิพพานาราม ต่อมาเปลี่ยนเป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ และตอนปลายรัชกาลที่ ๑ จึงเรียกว่า วัดมหาธาตุ นอกจากนี้ ทรงทำสังคายนาต่อจากพระเจ้าตากสินที่ยังทำไม่เสร็จ โดยไปจัดให้ประชุมพระราชวงศ์ศานวงศ์พระเถระและพระเปรียญ ตกลงทำสังคายนา ให้จัดหาพระที่รู้ภาษาบาลี ๒๑๘ รูป ราชบัณฑิต ๓๒ คน เป็นกรรมการทำเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๑ ณ อุโบสถวัดพระศรีสรรเพชญ์พระเจ้าอยู่หัวทรงอุปถัมภ์ทำอยู่ ๕ เดือนจึงแล้วเสร็จเมื่อทำเสร็จคัดจำลองสร้างเป็นฉบับหลวงขึ้นเรียกว่า ฉบับทองใหญ่ มี ๓๕๔ คัมภีร์ เป็นหนังสือ ๓๖๘๖ ผูก นำไปเก็บไว้ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

รัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงปฏิสังขรณ์วัดขึ้นใหม่หลายวัด เช่น วัดอรุณราชวราม วัดโมลีโลกยาราม เป็นต้น ทรงริเริ่มวันวิสาขบูชาใหม่หลังจากไม่ได้ประกอบพิธีมาตั้งแต่ปลายอยุธยา กรุงธนบุรีและรัชกาลที่ ๑ จึงทรงกระทำตั้งแต่รัชกาลที่ ๒ เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน

รัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างพระไตรปิฎกฉบับหลวงเพิ่มจำนวนยิ่งขึ้นไว้อีกหลายฉบับ โดยครบถ้วนสมบูรณ์กว่าสมัยก่อน ๆ และโปรดให้แปลพระไตรปิฎกจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทย เพื่อให้ผู้ไม่รู้ภาษาบาลีได้รู้เข้าใจพระพุทธศาสนา พร้อมสร้างวัดหลายวัด เช่น วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดเทพธิดาราม วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม และรวบรวมตำราต่าง ๆ เช่น อักษรศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ โบราณคดีไว้ที่วัดโพธิ์

อีกประการหนึ่งเจ้าฟ้ามงกุฎ (พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ยังผนวชอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ทรงศึกษาจนสอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค ทรงเลื่อมใสจริยวัตรพระมอญชื่อพระสุเมธอาจารย์ (ชาย พุทธวิโส) ฟานักอยู่ที่วัดบวรเมศล จึงมีพระประสงค์จะประพฤติตามจริยวัตรของพระมอญรูปนั้น จึงเสด็จออกจากวัดมหาธาตุไปประทับที่วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส) พ.ศ. ๒๓๗๒ ทรงอุปสมบทใหม่โดยอาศัยพระสุเมธอาจารย์เป็นพระอุปัชฌาย์ แล้วแยกพระองค์ไปตั้งนิกายใหม่ เรียกว่า ธรรมยุติกนิกาย โดยฝังลูกนิมิตผูกพัทธสีมาขึ้นใหม่ที่วัดสมอราย เป็นการจัดตั้งคณะธรรมยุติกนิกายใน พ.ศ. ๒๓๗๖ แล้วเสด็จไปจำพรรษาที่วัดบวรนิเวศวิหาร บางลำพู และกำหนดให้วัดนี้เป็นศูนย์กลางคณะธรรมยุติกนิกาย ตั้งแต่นั้นมาจึงผนวชอยู่ ๒๗ พรรษา แล้วเสด็จออกมาขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ ๔ ในพระบรมราชจักรีวงศ์^{๖๑}

รัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนขึ้นครองราชย์พระองค์ผนวชถึง ๒๗ พรรษา ศึกษาพระธรรมวินัยจนสอบได้ถึงเปรียญธรรม ๔ ประโยค จึงรู้หลักกรรมการบริหารและการเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างดี หลังจากนั้นครองราชย์แล้วทรงสร้างวัดบรมนิवास วัดโสมนัสวิหาร วัดปทุมวนาราม วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมารามและวัดมกุฏกษัตริยาราม ทรงบูรณปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์ที่จังหวัดนครปฐม ทรงอุปถัมภ์คณะสงฆ์ญวนนิกายและสนับสนุนธรรมยุติกนิกายเต็มที่

^{๖๑}กรมการศาสนา, ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี, หน้า ๕๑-๕๓..

รัชกาลที่ ๕ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. ๒๔๑๑ นั้น พระองค์มีพระชนมายุเพียง ๑๕ พรรษาเท่านั้นต้องมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ถึง ๕ ปี ครั้น พ.ศ. ๒๔๑๖ เมื่อมีพระชนมายุครบ ๒๐ พรรษา พระองค์ได้มีพระราชโองการประกาศขอลาผนวชต่อที่ประชุมว่า พระองค์มีพระชนมายุครบถ้วน ๒๐ ปีบริบูรณ์ควรจะได้อุปสมบทเพื่อเป็นการสนองพระเดชพระคุณให้สมพระราชประสงค์ในสมเด็จพระบรมชนกนาถ ดังนั้น พระองค์จึงเสด็จออกผนวช ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๑๖ โดยมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ เป็นพระราชอุปัชฌาย์ วัตถุประสงค์แห่งการผนวชของพระองค์มี ๒ ประการ คือ เพื่ออุทิศส่วนพระราชกุศลถวายสมเด็จพระบรมชนนาถ ซึ่งทรงปรารถนาไว้เมื่อยังทรงมีพระชนม์อยู่ และเพื่ออนุวัติตามประเพณีนิยมของไทย คือ ลูกผู้ชายเมื่อมีอายุครบ ๒๐ ปี ต้องบวชก่อนจะถือว่าเป็นคนสมบูรณ์

นอกจากพระองค์ทรงสร้างวัดเป็นจำนวน เช่น วัดเบญจมบพิตร ถวายคณะสงฆ์มหานิกาย และวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ถวายคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ที่สำคัญพระองค์ยังทรงสร้างมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย ถวายเป็นราชสักการะแด่พระบรมชนกนาถ และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การสร้างมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่งนี้ นับเป็นการสร้างมั่นคงและความเจริญทางการศึกษาแก่คณะสงฆ์ทั้ง ๒ นิกายเป็นอย่างมาก

รัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า พระองค์เสด็จออกผนวชเป็นพระภิกษุประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ทรงมีพระปรีชาปราดเปรื่องในด้านพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง และที่สำคัญทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาหลายด้าน เช่น ทรงเทศนาสั่งสอนธรรมเพื่ออบรมข้าราชการด้วยพระองค์เองเป็นนิตย ทรงพระราชนิพนธ์คำสอนในพระพุทธศาสนาหลายเรื่อง เช่น เทศนาเสือป่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้พุทธศักราชแทนรัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ. เป็น พ.ศ.) ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ทรงเปลี่ยนการสอบพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจากสอบปากเปล่ามาเป็นข้อเขียน นอกจากนี้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มการศึกษาพระปริยัติแผนกนักธรรมขึ้น เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาพระธรรมวินัยให้กว้างขวางและลุ่มลึก อนึ่งพระองค์ไม่เพียงทรงตราพระราชบัญญัติการยกเว้นการเป็นทหารสำหรับพระภิกษุสามเณรผู้ศึกษาพระปริยัติธรรมเท่านั้น ยังทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกองอนุศาสนาจารย์ขึ้นเพื่อเผยแผ่พุทธธรรมแก่ทหารอย่างกว้างขวาง จากพระกรณียกิจดังกล่าวนี้ นับว่าพระองค์ทรงมีคุณูปการต่อพระพุทธศาสนาอย่างหาที่สุดมิได้^{๒๒}

รัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพุทธมามกะตามพระราชบูรพการี ได้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาเป็นอเนกประการ อาทิ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐจำนวนจบละ ๔๕ เล่ม รวม ๑,๕๐๐ จบ เพื่ออุทิศถวายพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามเพื่อจะให้ทันฉลองกรุงเทพ ๑๕๐ ปี ในปี ๒๔๗๕ อีกด้วย และที่สำคัญในราชการนี้ทรงอนุญาตให้คฤหัสถ์ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม (ธรรมศึกษา) ได้

^{๒๒}เฉลิม เชื้อทองกลาง, เอกสารการบรรยายประวัติพระพุทธศาสนา, หน้า ๔๕-๕๓.

รัชกาลที่ ๘ พระพุทธศาสนาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลนี้ มีเหตุการณ์ที่น่าศึกษาหลายประการ ดังนี้

- พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้อุปสมบท ณ วัดพระศรีมหาธาตุเมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นการอุปสมบทร่วมนิกาย คือ มีพระอุปัชฌาย์และอันดับรวม ๕๐ รูป เป็นพระมหานิกาย ๓๕ รูป พระธรรมยุติ ๑๕ รูป พระสามัญ ๑ รูป โดยมีสมเด็จพระสังฆราช(แพ) วัดสุทัศน์เป็นพระอุปัชฌาย์ การอุปสมบทรวนี้มีรัฐบาลเป็นเจ้าภาพ เวลานั้นพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นพลโท เมื่ออุปสมบทแล้วจำพรรษาที่วัดเบญจมบพิตร เป็นเวลา ๓ เดือน ๒๔ วัน

- เมื่อคณะรัฐบาลมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายก ได้สร้างวัดพระศรีมหาธาตุขึ้นที่บางเขนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระสงฆ์ ๒ นิกายได้อยู่ร่วมกันเป็นแผนการจะรวมนิกายสงฆ์ การเปิดวัดคราวนั้นทำเป็นรัฐพิธีเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๕ ในวันพิธีได้อาราธนาพระเถระไปร่วมพิธีจำนวน ๘๐ รูปทั้ง ๒ นิกายจัดร่วมกัน แต่พระที่จะจำพรรษาที่วัดนั้นคัดเลือกไปจากวัดต่าง ๆ จำนวน ๒๔ รูป นิกายละ ๑๒ รูป แต่ไม่นานนักฝ่ายธรรมยุติกก็ได้ครองวัดนี้

- มี พ.ร.บ. ๒๔๘๔ ซึ่งไม่พูดถึงนิกายแต่สำหรับใช้กับคณะสงฆ์ ก็ไม่สามารถรวมกันได้ พ.ร.บ. ๒๔๘๔ จึงเลิกใช้

- มีการเทียบวิทยฐานะผู้สำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรมดังนี้
- ประโยค ๙ สามารถบรรจุในตำแหน่งอนุศาสนาจารย์ชั้นตรี อันดับ ๑
- ประโยค ๖ - ๗ - ๘ เทียบเท่าเตรียมอุดมศึกษาอนุศาสนาจารย์ ผู้ช่วยอนุศาสนาจารย์
- ประโยค ๕ เทียบเท่ามัธยม ถ้าสอบเข้าราชการพลเรือนชั้นจัตวาอันดับ ๑๓
- ประโยค ๓-๔ สามารถเป็นครู สอนศีลธรรมและภาษาไทยในโรงเรียนราษฎร์ได้
- ชั้นนักธรรมเทียบเท่าปฐมศึกษา^{๖๓}

สมัยรัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองราชย์ในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ แล้วเสด็จออกผนวช ประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหารเป็นเวลา ๑๕ วัน พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์อีกพระองค์หนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย ที่เสด็จออกผนวชขณะครองราชย์ โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ เป็นพระราชาอุปัชฌาย์ มีสมเด็จพระวันรัต (ปลด กิตฺติโสภณเถร) เป็นพระอนุสาวนาจารย์ พระศาสนโสภณ (จวน อุฏฐายี) เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พระพุทธศาสนาในสมัยนี้มีเหตุการณ์สำคัญหลายประการ คือ มีการเปิดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้ง ๒ แห่ง คือ มหามกุฏราชวิทยาลัยเปิดสอน พ.ศ. ๒๔๘๙ และ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เปิดสอน พ.ศ. ๒๔๙๐ มีการก่อสร้างพุทธมณฑล จำนวน ๒๕๐๐ ไร่ เพื่อ ๒๕ พุทธศตวรรษ มีการแปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีแบบสยามรัฐเป็นภาษาไทย นับเป็นครั้งแรกที่มีการแปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทย

^{๖๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓-๖๒.

นอกจากนี้ ยังมีการเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๐๑ และรัฐบาลยังได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ ขึ้น รัฐบาลได้สร้างโรงพยาบาลสงฆ์เพื่ออนุเคราะห์แก่พระภิกษุสามเณรที่อาพาธ มีการส่งสมณะทูตไปประกาศศาสนา ณ ต่างประเทศโดยเฉพาะที่ยุโรป อเมริกา และออสเตรเลีย มีการสร้างวัดไทยในต่างประเทศเป็นจำนวนมาก มีการแปลพระไตรปิฎกฉบับไทยรัฐขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติรับรองวิทยฐานะแก่ผู้สำเร็จการศึกษาวิชาการด้านพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ นอกจากนี้ ยังได้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง พ.ศ. ๒๕๔๐ นับว่าพระราชบัญญัตินี้ได้สร้างความมั่นคงและความก้าวหน้าแก่การศึกษาของคณะสงฆ์เป็นอย่างมาก

เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ นี้ ทรงเป็นพุทธมามกะมีพระราชศรัทธาอย่างแรงกล้าในพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่า ทั้งภาครัฐและเอกชนล้วนดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยมีกิจกรรมทางศาสนา มาก เช่น การจัดงานวันวิสาขบูชาโลก โดยประเทศไทยเราเป็นเจ้าภาพเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาที่คนทั่วโลกประพฤติตามหลักพระพุทธศาสนา ไม่ว่าคนไทยคนต่างชาตินิมาแสดงออกทำให้สังคมโลกได้รู้จักสนับสนุนบำรุงพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับโลกต่อไป^{๒๔}

สรุปได้ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่รับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมายาวนาน ถึงแม้ว่าบางยุคจะเกิดขึ้นมาแบบผสมผสานกับลัทธิอื่น ๆ ก็ตาม แต่ก็สามารถผ่านอุปสรรคมาได้บางยุคก็เจริญสุดขีด บางยุคเป็นเสมือนจะเสื่อมไปแต่ผลสุดท้ายก็กลับมาเจริญก้าวหน้าเป็นลำดับไป ถึงจะมีศาสนาอื่น ๆ อยู่หลายศาสนาก็ตาม ด้วยเหตุที่ในอดีตที่ผ่านมาพระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกกลงไปในวิถีชีวิต ของคนไทยมาตั้งแต่ยังไม่เกิดจนถึงตาย ถึงตายแล้วยังมีความเกี่ยวพันกับศาสนาอยู่เช่น ตายแล้วผู้ที่อยู่ต้องทำบุญอุทิศไปให้ผู้ที่ยายแล้ว เป็นหลักฐานทุกยุคทุกสมัย นั่นเอง

๒.๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมชุมชน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ต่อวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

อิทธิพลต่อลักษณะนิสัยจิตใจ คนไทยมีนิสัยเยือกเย็น โอบอ้อมอารี เมตตากรุณา เคารพอ่อนน้อม ถ่อมตน กตัญญูกตเวที ขยัน อดทน สุภาพและไม่เห็นแก่ตัว เป็นต้น เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

อิทธิพลต่อศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของไทยเจริญก้าวหน้า เพราะพระพุทธศาสนา เช่น ภาพเขียน ฝาผนังโบสถ์ เพดานโบสถ์ แบบก่อสร้างโบสถ์วิหาร การหล่อพระพุทธรูป เจดีย์รูปทรงต่าง ๆ ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของไทยวิจิตรงดงาม เพราะพระพุทธศาสนาเป็นแรงบันดาลใจ

^{๒๔}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประวัติพระพุทธศาสนา, หน้า ๒๒๗.

อิทธิพลต่อภาษา คนไทยรับพระพุทธศาสนาทั้งเถรวาทและมหายานจากอินเดียเราจึงรับเอาภาษาบาลีหรือมคธและภาษาสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทยมากมาย เช่น บุปผา-บุษบา, ปัญญา-ปรัชญา ฯลฯ

อิทธิพลต่อวรรณกรรม ที่สำคัญและดีเด่นเข้าขั้นวรรณคดี ส่วนมากมาจากเรื่องทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง มหาชาติคำหลวง สมุทรโฆษคำฉันท์ ปุณณิเวทคำฉันท์ พระมาลัยคำหลวง ปฐมสมโพธิกถา สามัคคีเภทคำฉันท์ และกาพย์เห่เรือ พระกฐินหลวง ฯลฯ แม้เรื่องของไทยแท้ ๆ เช่น ลิลิตพระลอ ก็ยังมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแทรกอยู่

อิทธิพลต่อจารีตประเพณี ประเพณีที่สำคัญๆ ของไทย ส่วนมากสืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนาเช่น มาฆบูชาวิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา แห่เทียนพรรษา ตักบาตรเทโว ทำขวัญนาค ลอยกระทงและพิธีแห่ต่าง ๆ ของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อิทธิพลต่อขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของไทย สืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติ เช่น การต้อนรับแขก การเข้าพบผู้ควรเคารพ การให้เกียรติแก่ผู้อื่น มารยาทสุภาพ อ่อนโยน ไม่ลู่อำนาจฝ่ายต่ำ เช่น โลก โกรธ หลง

อิทธิพลต่อการศึกษเล่าเรียน สมัยโบราณวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษา พระเป็นครูสอนศีลธรรม และอบรม^{๒๕}

ดังกล่าวนี้นี้ พระพุทธศาสนาจึงเป็นต้นกำเนิดของวัฒนธรรมไทยตั้งแต่อดีตและสืบทอดมากระทั่งปัจจุบัน ซึ่งมีมากมายหลากหลายด้าน ดังนี้

๑. สถาบันกษัตริย์ไทย ที่ได้รับการยกย่องจากชาวโลกว่า พระองค์เป็นยิ่งกว่ากษัตริย์ (The King of King) เพราะทรงทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ ฯลฯ ทรงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก เช่น ยามบ้านเมืองมีวิกฤตด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความแตกแยกของเหล่าพสกนิกรที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องการเมืองเศรษฐกิจและอื่น ๆ ก็จะมีทรงเข้าไปประสานให้เกิดความสงบสามัคคีขึ้นในแผ่นดินทุกครั้งไปจนเป็นที่รู้จักกันในสังคมโลก โดยเฉพาะประเทศที่ปกครองโดยระบอบกษัตริย์

๒. อักษรไทย ก็ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา ก่อนที่พ่อขุนรามคำแหงจะทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้นั้นพระองค์ทรงศึกษาเชี่ยวชาญภาษาบาลี สันสกฤต ขอม มอญมาก่อน ซึ่งขอมและมอญดังกล่าวนี้ก็ได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาคือพระไตรปิฎก

๓. จิตใจแบบไทย เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า คนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารีชอบช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก ชอบทำบุญให้ทาน กระทั่งสัตว์ต่าง ๆ ด้วยได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก เรื่องมหาเวสสันดรชาดกที่ถ่ายทอดมาในรูปเทศน์มหาชาติ

^{๒๕}ประพันธ์ กุลวินิจฉัย, “ค้นหาอะไรในวันสงกรานต์”, พุทธจักร, ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๕๐): ๕๕-๕๗.

๔. จรรยา มารยาทไทย ลักษณะเด่นคือเคารพผู้อาวุโส การกราบไหว้อ่อนน้อมถ่อมตนและการยิ้มแย้ม คนไทยถูกปลูกฝังนิสัยมาตั้งแต่เยาว์วัยในความเคารพผู้ใหญ่โดยได้รับแบบอย่างจากพ่อแม่โดยเฉพาะจากแม่ที่มีหน้าที่หลักในการอบรมสั่งสอนหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เหล่านี้ล้วนเป็นวัฒนธรรมไทยที่ได้รับมาจากพระพุทธศาสนาจนเป็นที่ประทับใจแก่ชาวต่างชาติที่ได้พบเห็น ไทยจึงได้รับสมญาว่า สยามเมืองยิ้ม

๕. การแต่งกายแบบไทย เรียบบ้างปกปิดมิดชิดของสงวน แม้จะมีแฟชั่นใหม่ ๆ เข้ามาก็จะดัดแปลงให้เป็นไทย ๆ ตามความเหมาะสมเรียกว่ามีจิตวิญญาณแห่งความละอายตามแบบชาวพุทธที่ได้รับการอบรมมา

๖. ศิลปกรรมไทย มีความงดงามตามแบบไทยไม่ว่าจะเป็น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรศิลป์และประณีตศิลป์ รวมไปถึงนาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย เพลงไทย ลายไทย มวยไทย นับเป็นศิลปะความชำนาญด้านต่าง ๆ ของคนไทยที่คิดประดิษฐ์ขึ้นมาจนเป็นของไทย ปรากฏเด่นเป็นสง่าทำทลายสายตาของนักท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน งานชิ้นเอกเหล่านี้เกิดขึ้นด้วยแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา

๗. วรรณคดีไทย นับเป็นงานสร้างสรรค์ด้านภาษาไทย ที่ประดิษฐ์ขึ้นจากความรู้ความรู้สึกนึกคิดอย่างสร้างสรรค์ ของบรรพบุรุษไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ นักปราชญ์ไทยที่สร้างสรรค์งานนั้นก็มีทั้งองค์พระมหากษัตริย์ ราชบัณฑิต ราษฎรทั่วไป รวมถึงพระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญชำนาญในแต่ละสาขา จนวรรณคดีไทยได้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป และบางเรื่องยังเป็นที่รู้จักกันไปทั่วโลกจนได้รับรางวัลจากองค์การสหประชาชาติ

๘. ประเพณีไทย ได้แก่ วิถีชีวิตนี้ปฏิบัติสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ที่เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเหมาะสมกับสังคมไทย มีทั้งจารีตประเพณี ขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี อันเป็นกฎระเบียบที่วางไว้ให้คนในสังคมปฏิบัติ หากใครฝ่าฝืนกฎประเพณีก็จะมีโทษทั้งอย่างหนัก อย่างกลางและอย่างเบา โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นแม่แบบในการวางกฎ ระเบียบ เช่น ประเพณี การแต่งงาน การเกิด การศึกษาเล่าเรียน การทำมาหากิน แม้กระทั่งการตาย สังคมไทยถูกวางกฎระเบียบเรียกว่าวัฒนธรรมประเพณีไทย ที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป^{๖๖}

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ต่อศิลปวัฒนธรรมไทย ด้วยเหตุที่วิถีชีวิตของคนไทยเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย ตัวอย่างเช่น ในตอนเกิดมีพิธีโกนจุก โตขึ้นมีพิธีบวช ต่อมีพิธีแต่งงาน และท้ายสุดมีพิธีศพ พระพุทธศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ เช่น การแต่งกายแบบไทย วรรณคดีไทย ประเพณีไทย ตลอดจนถึงจรรยา มารยาทไทย เป็นต้น กล่าวคือ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลให้คนไทยมีจิตใจแบบไทย ดังเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า คนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารีชอบช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก ชอบทำบุญให้ทาน กระทั่งสัตว์ต่าง ๆ ทั้งนี้ด้วยได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

^{๖๖}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วัฒนธรรมไทย, หน้า ๑๕๕-๑๕๖.

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนลาวเวียง

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา “แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนลาวเวียง” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

๒.๓.๑ ที่มาของชุมชนลาวเวียงในจังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ที่มาของลาวเวียงในจังหวัดราชบุรี” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

หลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่า ชาวลาวเวียงได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในราชบุรี ตั้งแต่สมัยธนบุรีต่อเนื่องถึงตอนต้นรัตนโกสินทร์นั้น เพราะเป็นเขตสงครามที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาในคราวที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงโปรดฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นแม่ทัพพร้อมด้วยเจ้าพระยาสุรสีห์ ยกทัพไปปราบปรามกรุงศรีสัตนาคนหุต ใน พ.ศ. ๒๓๒๒ โดยตีเมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงพระบาง และเมืองอื่น ๆ ในอาณาจักรล้านช้าง สาเหตุเนื่องจากเจ้านายลาวในขณะนั้นไม่สามัคคีกัน^{๖๗} ครั้งนั้น บ้านเมืองลาวมีความอ่อนแอ เมื่อปราบลาวได้สำเร็จแล้ว โปรดฯ ให้กองทัพเมืองหลวงพระบางไปตีเมืองทันต์ เมืองม่วย ซึ่งตั้งอยู่ริมเขตแดนญวนซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของไทยทรงดำ^{๖๘}

หลังสงครามในครั้งนี้ไทยได้อัญเชิญพระแก้วมรกตและพระบางจากเวียงจันทน์กลับมากรุงธนบุรีด้วย และได้กวาดต้อนครอบครัวลาวจากอาณาจักรล้านช้างรวมทั้ง ครอบครัวไทยทรงดำจากเมืองทันต์และเมืองม่วยกลับมาด้วย สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดฯ ให้ครอบครัวลาวตั้ง บ้านเรือนอยู่ที่เมืองสระบุรีและราชบุรี^{๖๙}

โดยการตั้งบ้านเรือนของชาวลาวเวียงในราชบุรีนั้น โปรดฯ ให้อยู่ในบริเวณที่ทางการกำหนดให้ คือ บริเวณวัดพญาไม้ อำเภอเมืองราชบุรี ต่อมาเมื่อครอบครัวขยายใหญ่ขึ้น ได้ข้ามฝั่งแม่น้ำแม่กลองไปทางทิศตะวันตก และตั้งหลักแหล่งบริเวณตำบลเขาแร้ง ตำบลเขาวังสะดิงส์ ตำบลหนองหอย อำเภอเมืองราชบุรี ตำบลนางแก้ว ตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม เป็นต้น^{๗๐}

ประกอบกับมีข้อสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์บางท่านเชื่อว่าในสมัยรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการกวาดต้อนชาวลาวเวียงครั้งใหญ่ที่สุดเข้ามาในประเทศไทย และให้มาตั้งถิ่นฐานในเขตหัวเมืองชั้นใน แถบเมืองนครชัยศรี นครปฐมมีบางส่วนอพยพโยกย้ายมาเมืองราชบุรีและเมืองใกล้เคียงเพื่ออยู่รวมกับพี่น้องชาวเวียงเดิมที่มาอยู่ก่อนแล้ว ทำให้มีจำนวนมากขึ้นจนออกแม่แฝ่ลูกอีกมากมายในหลายท้องที่หลายจังหวัดในปัจจุบันนี้

^{๖๗}สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๘ **ชาติพันธุ์ในราชบุรี**, (ราชบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๐.

^{๖๘}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๓.

^{๖๙}พัชรินทร์ สุขประมุข, “สมัยประวัติศาสตร์”, ใน **ราชบุรี**, ส่งศรี ประพัฒน์ทอง บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒๗-๑๒๘.

^{๗๐}สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๘ **ชาติพันธุ์ในราชบุรี**, หน้า ๙๘.

การอพยพชาวลาวเวียงครั้งใหญ่ เกิดขึ้นอีกเมื่อเกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ ปี พ.ศ.๒๓๖๙-๒๓๗๑ ตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เหตุการณ์ครั้งนี้ นำไปสู่การกวาดต้อนชาวลาวเวียง และหัวเมืองใกล้เคียง มาไว้ในหัวเมืองชั้นในเป็นจำนวนมาก แม้ในพระราชพงศาวดารจะมีได้ระบุว่า การกวาดต้อนครั้งนี้ ได้ส่งคนลาวเวียงมาอยู่ที่ราชบุรีอีกหรือไม่ แต่ก็เชื่อว่าต้องมีบ้าง ด้วยเป็นเมืองหน้าด่าน และเคยมีพวกพ้องมาอาศัยอยู่ก่อนแล้ว^{๗๑}

คนลาวเวียงมาอยู่ที่ราชบุรีใหม่ๆ ตั้งหลักแหล่งกันอยู่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลอง โดยเฉพาะบริเวณ วัดคงคาราม ในปัจจุบัน ต่อมากลุ่มคนมอญขยายตัวอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น ตามประวัติระบุว่า เป็นกลุ่มมอญ ๗ หัวเมือง จากกาญจนบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นเจ้านาย มีสิทธิ์ในการเลือกที่อยู่ มากกว่าคนลาวเวียง ชาวลาวเวียงจึงค่อยๆ ถอยร่นเข้าไปตอนใน ถ้าดูตามแผนที่ โดยใช้แม่น้ำแม่กลอง เป็นแกน เห็นได้ว่า ตลอดริมฝั่งน้ำ ทั้งสองฟาก ตั้งแต่อำเภอบ้านโป่ง ลงมาถึง อำเภอโพธาราม จะเป็นกลุ่มคนมอญเกือบทั้งหมด ถัดจากฝั่งแม่น้ำทางด้านทิศตะวันตก หรือฝั่งซ้าย ออกไปประมาณ ๒ กิโลเมตร จะเป็นกลุ่มคนลาวเวียง ตั้งแต่ บ้านเลื่อ บ้านซ้อง บ้านบ่อมะกรูด บ้านสิงห์ บ้านกำแพงเหนือ บ้านกำแพงใต้ บ้านบางลาน บ้านดอนทราย ในเขตอำเภอโพธาราม และเขตอำเภอบ้านโป่ง เช่น บ้านดอนเสลา บ้านหนองปลาตุก บ้านหนองอ้อ บ้านอ้ออีเขียว บ้านซ้องน้อย ฯลฯ

นอกจากนี้ ที่ริมฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลองบริเวณ วัดสร้อยฟ้า มีกลุ่มคนลาวเวียงตกค้างอยู่อีกจำนวนหนึ่งปัจจุบันถูกกลืนกลายไปมากแล้ว แต่พวกมอญและไทยสะแวกใกล้เคียงยังเรียกกันว่า หมูลาว และผู้เฒ่าบางคนยังเรียกวัดสร้อยฟ้าว่า วัดลาว และที่ วัดป่าไผ่ ซึ่งตั้งอยู่อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำ มีคนเก่าแก่เล่าว่า เดิมเป็น วัดลาว ดังนั้น จึงมีการเรียกย่านนี้ว่า บางลาว และยังมีลาวเวียงอีกกลุ่มหนึ่ง เดินทางจากริมแม่น้ำแม่กลอง มาทางทิศตะวันตก ตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภोजอมบึง เช่น ที่บ้านนาสมอ บ้านสูงเนิน บ้านท่าเนียบ บ้านหนอง บ้านเก่า บ้านวังมะเตือ เป็นต้น โดยสาเหตุสำคัญของการย้ายถิ่นฐานของชาวลาวเวียง น่าจะมาจากการขยายตัวของประชากร ทำให้ต้องหาที่ดินทำกินใหม่ การย้ายถิ่นฐานเริ่มปรากฏมากขึ้น เมื่อมีการยกเลิกระบบไพร่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระปิยมหาราช รัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนกลุ่มอื่นๆด้วย

ในอำเภอโพธารามมีชาวลาวเวียงอาศัยอยู่มาก เพราะหลังจากอพยพมาจากวัดพญาไม้ อำเภอเมืองราชบุรี และอพยพมาจากสร้อยฟ้าปัจจุบันมีมากแถบบ้านเลื่อ บ้านซ้อง บ้านสร้าง(บ่อมะกรูด) บ้านสิงห์ กำแพงเหนือ กำแพงใต้ บางลานและดอนทรายมีอาศัยอยู่หนาแน่น ในปัจจุบันยังคงยึดถือปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม นับตั้งแต่อพยพมาเมื่อสองร้อยกว่าปีมาแล้วไม่ว่าจะเป็นภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตยังเป็นแบบเดิมเมื่อครั้งอยู่ประเทศลาว โดยประเพณีและวัฒนธรรมและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ยังยึดถือปฏิบัติสอดคล้องกับฮีตสิบสอง ไม่ว่าจะเป็นบุญเทศน์มหาชาติ บุญข้าวจี บุญเดือนสิบ เลี้ยงผีบรรพบุรุษ (ยายข้าวห่อ) ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่ดอกไม้ ฯลฯ

^{๗๑}กบฏที่เวียงจันทน์ถูกปราบปรามใน พ.ศ. ๒๓๖๙ รัชกาลที่ ๓ ได้ทรงโปรดให้ยกเลิกฐานะประเทศราชเวียงจันทน์ โดยให้เจ้าปาศักดิ์ขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ และกวาดต้อนผู้คนเข้ามาตั้งบ้านเรือนในภาคอีสาน จนเกิดเป็นเมืองใหญ่ที่มีเมืองบริวารเล็กรายรอบ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.

๒.๓.๒ วัฒนธรรมชุมชนลาวเวียง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “วัฒนธรรมของลาวเวียง” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภูมิปัญญาในการดำรงวิถีชีวิตและมีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น แต่เมื่อมีการเคลื่อนย้ายประชากรประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วัฒนธรรมที่ปฏิบัติกันมาได้เสื่อมหายและเปลี่ยนแปลงจากวัฒนธรรมเดิม อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงแม้อยู่ในกรุงเทพฯ ประเพณีบุญกลางบ้านได้จนถึงปัจจุบันของเป็นเวลา ๒๐๐ ปี และนอกจากนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงมีประเพณี วัฒนธรรม ที่มีคุณค่า ทั้งที่เป็นประเพณีหรือฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ที่มีผลให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีคุณค่าและเป็นที่รู้จักและปฏิบัติต่อกันมาเป็นเวลานาน และเป็นที่ยึดมั่นในนามของประเพณีฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ดังนี้

๑. เดือนอ้าย

เดือนอ้าย ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญเข้ากรรม ช่วงที่จัด คือ เดือนธันวาคม ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูหนาว ลักษณะงานจุดประสงค์ของงานนี้เพื่อให้พระภิกษุเข้าพิธีกรรมปลงอาบัติด้วยการอยู่ในเขตที่จำกัด เพื่อชำระจิตใจให้สะอาด มีบทพญาที่กล่าวถึงบุญประจำเดือนนี้ว่า ฮีตหนึ่งนั้น เถิงเมื่อเดือนเจียงเข้า กลายมาถ่มถ่าย ผุ่งหมู่สังฆเจ้า ก็เตรียมเข้าอยู่กรรม มั่นหากธรรมเนียมนี้ ถือมาตั้งแต่ก่อนอย่าได้ละห่างเว้น เข็นสีซ้องเล่นน้ำ แท้แล้ว^{๗๓}

ภิกษุสงฆ์จะต้องเตรียมพิธีเข้าปริวาสกรรม เพราะถือเป็นธรรมเนียมประเพณีมาแต่โบราณ ขออย่าได้ละทิ้งประเพณีนี้ หากไม่แล้วจะทำให้เกิดภัยพิบัติได้ ด้วยคำสอนนี้ชาวอีสานจึงนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจนปัจจุบัน โดยการเข้ากรรม คือ การอยู่ปริวาสกรรมของภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ซึ่งเรื่องของการอาบัตินี้ เป็นเรื่องของพระที่ล่วงละเมิดพระวินัยหรือศีลแล้วเกิดโทษหรือความผิด ที่นี้เมื่อเกิดโทษแล้วก็ต้องมีการลงโทษอันเป็นเรื่องธรรมดาของการอยู่ร่วมกันในสังคม ต้องมีขอบเขตของสังคมหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ที่สังคมนั้น ๆ บัญญัติขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันรักษาคนหมู่มากหรือสังคมนั้นส่วนรวม ไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบของสังคม ในสังคมของพระภิกษุก็เช่นเดียวกันมีพุทธบัญญัติหรือพระวินัยเมื่อเกิดความผิดหรือการล่วงละเมิดศีลเกิดขึ้นก็ได้มีการชำระโทษหนักบ้าง เบาบ้าง ตามสมควรแก่ความผิดที่เกิดขึ้น ที่หนักที่สุดสำหรับพระภิกษุคือการขาดจากความเป็นพระ หรือการต้องอาบัติปาราชิก สำหรับการอยู่ปริวาสกรรมเป็นการลงโทษพระที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ซึ่งเป็นอาบัติที่มีโทษอย่างหนัก เมื่ออยู่ปริวาสกรรมและออกจากปริวาสกรรมเรียบร้อยแล้ว ถือว่าเป็นผู้มีศีลที่บริสุทธิ์ เป็นภิกษุภาวะที่สมบูรณ์แบบ การอยู่ปริวาสกรรมนี้ไม่ใช่เรื่องของการล้างบาป แต่เป็นเรื่องของการลงโทษแก่ผู้ประพฤติดิตพระวินัยบัญญัติ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา ๆ ของพระภิกษุทั่วไป

^{๗๓} อุดม บัวศรี, วัฒนธรรมอีสาน, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๔๖), หน้า ๙๙.

นอกจากนี้คำว่า เข้ากรรม คนสมัยก่อน ๆ ใช้คำนี้เรียกผู้หญิงที่คลอดลูกใหม่แล้วอยู่ไฟ เพื่อให้หมดลูกแห้งและเข้าอยู่เร็วว่า แม่อยู่กรรม สันนิษฐานได้ว่าการอยู่กรรมตามความหมายที่ได้กล่าวข้างต้นก็เป็นเหตุผลอันหนึ่ง และนอกจากนี้ การอยู่กรรม น่าจะมีความหมายอีกลักษณะหนึ่งคือ เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ที่ได้อุทิศสำหรับเลี้ยงลูกให้เติบโตมาด้วยความยากลำบาก โดยเฉพาะเมื่อนั้นนอกจากเลี้ยงลูกแล้วยังได้ดูแลลูกตั้งแต่อยู่ในท้อง เพราะถ้าหากว่าลูกไม่ได้รับการเลี้ยงดูและการดูแลรักษาอย่างดีจากแม่ตั้งแต่อยู่ในท้อง อาจจะทำให้ลูกเสียชีวิต หรืออาจจะเกิดมามีร่างกายไม่สมบูรณ์ มีความพิการ เช่น ปากแหว่ง เพดานปากโหว่ แขนด้วน เป็นต้น ซึ่งสาเหตุเหล่านี้เกิดขึ้นได้เพราะอิทธิพลสารเคมีและตัวยาบางชนิด เช่น ยาธาติโดไมด์ ยาสเตโรยด์ ยาคอร์ติโซน ยาโคโรนินนิคอล เป็นต้น และนอกจากนี้แม่ที่สูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในขณะตั้งครรภ์ โดยเฉพาะคุณแม่สมัยใหม่ ก็อาจจะทำให้ลูกเป็นโรคสมองเสื่อม แท้งลูกง่าย คลอดก่อนกำหนดได้ เป็นต้น

การอยู่กรรมของพระสงฆ์มีการนั่งสมาธิ เดินจงกรม สวดมนต์ ภาวนา โดยใช้เวลามากกว่าปกติ บางทีมีการอดข้าว อดน้ำถึง ๒-๓ วันก็มี หรือบางทีก็ถูกอาจารย์กรรมฝึกหนัก ทั้งนี้ก็เพื่อให้รู้และเข้าใจความยากลำบากของคำว่า กรรม หรืออยู่กรรม ที่แม่ได้อยู่ไฟหรือว่าอยู่กรรมนั้นมีความยากลำบากเพียงไร เพราะฉะนั้น คนในสมัยก่อน ๆ จึงมีความตระหนักและเข้าใจในบุญคุณของพ่อแม่ ไม่มีชาวปรากฏให้ได้นิยเห็นว่าลูกฆ่าพ่อ ตีแม่ ลูกอกตัญญู แต่กลับเทิดทูนพ่อแม่ในฐานะบุพชนียบุคคลในระดับครอบครัวอย่างแท้จริง

กิจกรรมของพระในการนี้ พุทธศาสนิกชนผู้หวังบุญกุศลก็ร่วมกันดูแลอุปฐากรักษาพระเจ้าพระสงฆ์ที่เข้าอยู่กรรม บริจาคทาน รักษาศีล ฟังธรรม เกี่ยวกับการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระภิกษุ เรียกว่า บุญเข้ากรรม ส่วนกำหนดการทำบุญดังกล่าวได้กำหนดเอาเดือนอ้าย ส่วนจะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ เพราะมีกำหนดทำกันในระหว่างเดือนอ้ายนี้เอง จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนอ้าย

สำหรับมูลเหตุแห่งชำระศีลให้บริสุทธิ์นี้ มีเรื่องกล่าวไว้ในธรรมบท ๑๐ ความว่า ในสมัยพระกัสสปะสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้มีภิกษุรูปหนึ่งพายเรือข้ามแม่น้ำแห่งหนึ่ง ในระหว่างนั้นแม่น้ำมีกระแสน้ำไหลเชี่ยว ท่านได้เอามือจับใบตมใต้น้ำ เมื่อเรือถูกน้ำพัดไปทำให้ใบตมใต้น้ำขาด ท่านคิดว่าเป็นเรื่องที่มีโทษเล็กน้อย เวลาใกล้ตายคิดอยากแสดงอาบัติ แต่หาภิกษุที่จะรับไม่มี แม้ท่านจะบำเพ็ญสมณธรรมอยู่ในป่านานถึง ๒๐,๐๐๐ ปีก็ตาม ก็ไม่อาจที่จะบรรลุธรรมขั้นสูงได้ เวลาตายไปแล้วได้ ไปเกิดเป็นพญานาค ชื่อเอเรกปัต หรือแปลว่า นาคใบตมใต้น้ำ คงจะเป็นเพราะเหตุนี้ที่นักปราชญ์โบราณอีสานจึงได้จัดการเข้ากรรมไว้ให้เป็นประเพณีสืบมาตราบเท่าทุกวันนี้^{๗๔}

^{๗๔} คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, พระอัมมปัทมฐาปาแปล ภาค ๖, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๔๕.

๒. เดือนยี่

เดือนยี่ ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญคุณลาน ช่วงที่จัด คือ หลังฤดูเก็บเกี่ยว ลักษณะงานก่อนที่จะนำข้าวที่นวดแล้วไปเก็บในยุ้งข้าว จะมีการทำบุญขวัญข้าว มีการนิมนต์พระภิกษุมาสวดเป็นสิริมงคล และเป็นนิมิตหมายที่ดีให้ปีต่อไปทำนาเกิดผลดียิ่ง ๆ ขึ้น มีคำกล่าวไว้เป็นผญาว่า เดือนยี่ให้เอาคันหลาวขนเข็นข้าว โสมลานรวมใหญ่ ม้างแล้วตีฟาดฟุ้งเป็นกุ่มแล้ว ก่อบุญ เหลือจากนั้นให้ขนขึ้นใส่เยีย ความหมาย คือ เดือนสองให้เอาคันหลาวขน (หาบ) ข้าว มารวมที่ลานใหญ่ ยกขึ้นแล้วตีลงเมื่อข้าวรวมเป็นกองแล้ว ให้สร้างกองบุญ เหลือจากนั้นให้ขนเก็บที่ยุ้งข้าวไว้^{๗๕}

สถานที่นวดข้าวเรียกว่า ลาน การนำข้าวที่นวดแล้วมากองให้สูงขึ้นเรียกว่า คุณลาน คนสมัยก่อนมีอาชีพทำนาเป็นหลักและต้องการจะทำบุญด้วยการบำเพ็ญทาน ก็ได้จัดให้ลานข้าวเป็นสถานที่ทำบุญ การทำบุญในสถานที่ดังกล่าวเรียกว่า บุญคุณลาน โดยกำหนดเอาเดือนยี่หรือเดือนสองเป็นเวลาทำเพราะมีกำหนดทำเอา ในเดือนยี่นี้เองจึงได้ชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนยี่

เหตุของเรื่องนี้มีอยู่ว่าในสมัยของพระกัสปะพุทธเจ้าได้มีชาวนาสองพี่น้องทำนาร่วมกันยามเมื่อข้าวเป็นน้ำนม น้องชายต้องการที่จะทำข้าวมธุปายาสถวายแด่พระสงฆ์ มีพระกัสปะพุทธเจ้าเป็นประธาน ขวนพี่ชาย แต่พี่ชายไม่เห็นด้วยจึงได้ทำการแบ่งนากันคนละครึ่งพอได้กรรมสิทธิ์ในที่นาแล้วก็เอาข้าวในนาของตนทำบุญถึง ๙ ครั้ง คือในเวลาข้าวเป็นน้ำนม ๑ ในเวลาที่ข้าวเป็นข้าวเმა ๑ ในเวลาเก็บเกี่ยวข้าว ๑ ในเวลาที่จักตอกมัดข้าว ๑ ในเวลาที่มัดข้าวเป็นพ่อน ๑ ในเวลาที่กองข้าวไว้ในลาน ๑ ในเวลาที่ทำเป็นลอม ๑ ในเวลาที่นวดข้าว ๑ ในเวลาที่ขนข้าวใส่ยุ้งฉาง ๑ ในการถวายทานทุก ๆ ครั้ง น้องชายตั้งความปรารถนาการบรรลุเป็นอรหันตสาวกเป็นองค์แรกในสมัยสมณโคตมพุทธเจ้า ครั้นมาถึงศาสนาของพระพุทธโคตม น้องชายได้มาเกิดเป็นพราหมณ์ชื่อว่า โกณฑัญญะ และได้ออกบวชเป็นพุทธสาวก และได้บรรลุพระอรหันต์เป็นองค์แรก รวมทั้งได้รับเอตทัคคะคือ เป็นผู้เลิศในรัตตัญญด้วย^{๗๖}

ส่วนพี่ชายได้ถวายข้าวเพียงครั้งเดียวคือในเวลาที่ทำนาแล้ว และได้ตั้งอธิษฐานว่า ขอให้สำเร็จเป็นพระอริยบุคคลครั้นมาถึงศาสนาของพระพุทธโคตมได้มาเกิดเป็น สุภททปริพาชกและได้บวชในพระพุทธศาสนา แต่ไม่มีโอกาสได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ในเวลาที่พระองค์จวนที่จะเสด็จดับขันธปรินิพพานได้เข้าทูลถามความสงสัย พอเวลาฟังเทศน์จบลงได้สำเร็จเป็นพระอนาคามี เป็นพระอริยะสาวกองค์สุดท้าย ๑๔ ในขณะที่พระพุทธเจ้าทรงพระชนม์อยู่

การถวายข้าวเป็นทาน ชาวลาวเวียงจึงถือว่าเป็นกาลทานชนิดหนึ่งและเป็นการทำบุญที่มีอานิสงส์มากดังที่ได้กล่าวแล้ว นักปราชญ์โบราณอีสานจึงได้ยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณีสืบมาจนถึงทุกวันนี้

^{๗๕}อุตม บัวศรี, วัฒนธรรมอีสาน, หน้า ๙๙.

^{๗๖}จุ.เถร.อ. (ไทย) ๒๖/๓๐๓/๓๑๘.

๓. เดือนสาม

เดือนสาม ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญข้าวจี ช่วงที่จัด คือ หลังงานมาฆะบูชา ลักษณะงานชาวนานำข้าวจีหรือข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้ว ปั้นเป็นก้อนเท่าไข่เป็ดทาเกลือ นำไปเสียบไม้ย่าง จากนั้นตีไข่ทาให้ทั่วแล้วย่างจนไข่สุกและทอดไม่เสียบอกร้าน้ำตาลอ้อยยัดลงตรงกลางเป็นไส้ นำถวายพระสงฆ์ในช่วงที่หมดฤดูทำนาแล้ว เพื่อเป็นการทำบุญ มีคำผญาโบราณแสดงไว้ว่า ถึงเดือนสามได้พากันจีข้าวจี ไปถวายสังฆเจ้าเอาแท้มัญญกุศล ยังสืบคำตามเฮมื่อละคาบ หากธรรมเนียมจั้งนี้มีแท้นานคอง หากเคยมีมาแต่ปางปฐมพุ้น อย่าพากันโลถิมประเพณีแต่เก่า บ้านเมืองเฮาสีเศร้างัยฮ้ายสิแลนตาม ให้ทำไปทุกบ้านทุกที่เอาบุญพ้อเอย^{๗๗}

ข้าวจี เป็นอาหารชนิดหนึ่งของคนอีสาน อาจจะทำขึ้นโดยการที่ขณะที่นั่งผิงไฟในหน้าหนาว และเป็นช่วงที่เก็บเกี่ยวข้าวแล้วเสร็จใหม่ๆ โดยธรรมชาติของข้าวใหม่ก็มีกลิ่นหอมอยู่แล้ว ในขณะที่นั่งผิงไฟอยู่นั้นก็เอาข้าวเหนียวที่นึ่งแล้วมาปั้นโรยเกลือทาไข่ไก่ นำมาอัง (ข้างไฟ) หรือนำมาย่างไฟให้เกรียมก็ถือว่าสุกแล้วและรับประทานได้ เพราะโดยอุปนิสัยเนื้อแท้ของคนลาวเวียงเป็นคนที่ขยันและช่างคิดอยู่แล้วและต่อมาได้นำข้าวจีนี้ไปถวายพระจนกระทั่ง ได้กลายมาเป็นประเพณีงานบุญข้าวจีมาจนถึงทุกวันนี้

สำหรับมูลเหตุของเรื่องนี้มีปรากฏว่า ในสมัยหนึ่งนางปทุมทาสีได้ทำขนมแบ่งจี (ข้าวจี) ที่ทำจากรำข้าวอย่างละเอียดถวายแด่พระพุทธเจ้าและพระอานนท์ นางคิดว่า เมื่อพระพุทธองค์กับพระอานนท์รับแล้วคงไม่ฉัน เพราะอาหารที่เราถวายไม่ใช่อาหารที่ดีหรือประณีตอะไร คงจะโยนให้หมู่กาและสุนัขกินเสียกลางทาง พระพุทธเจ้าทรงทราบวาระจิตของนางและเข้าใจในเรื่องที่นางปทุมทาสีคิด จึงได้สั่งให้พระอานนท์ผู้เป็นพุทธอุปัฏฐากได้ปลาดอาสนะลงแล้วประทับนั่งฉันสุดกำลังและในตอนท้ายหลังการทำกตติยด้วยขนมแบ่งจีเรียบร้อยแล้วพระพุทธเจ้าได้แสดงธรรมให้ฟังจนกระทั่งนางปทุมทาสีได้บรรลุโสดาบัน เป็นอริยอุบาสิกาเพราะ มีข้าวจีเป็นมูลเหตุ ด้วยความเชื่อแบบนี้คนโบราณจึงได้จัดแต่งให้บุญข้าวจีทุก ๆ ปี ไม่ได้ขาด^{๗๘} การทำบุญให้ทานมีข้าวจีเป็นต้นเรียกว่า บุญข้าวจี และนิยมทำกันในช่วงเดือนสามข้างแรม^{๗๙} ดังบทความว่า ฮอดเดือนสามท้องฟ้าปลอดโปร่งสดใส ไปทางใดเห็นแต่คนใจบุญชั่วแฉวเต็มคุ่ม เหลียวเห็นซุ่มสวาน้อยพากันปั้นข้าวจี เือนละห้าสิ่ปั้นพอได้ออกใส่บุญพ้องกันปีบข้าวปั้นตกแต่งอาหาร มีเทีงหวานเทีงคาวหนุ่มสาวมาโสมต่อม^{๘๐}

^{๗๗}สภาวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, ของดีอีสาน, (ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๑.

^{๗๘}คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค ๖, หน้า ๑๘๓-๑๘๔.

^{๗๙}ปรีชา พิณทอง, ประเพณีโบราณไทยอีสาน, มปป.: มปท., หน้า ๕๙-๖๐.

^{๘๐}สวิง บุญเจิม, มรดกอีสาน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์มรดกอีสาน, ๒๕๓๙), หน้า ๓๖.

๔. เดือนสี่

เดือนสี่ ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญเผาส ช่วงที่จัด คือ เดือนสี่ข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ ลักษณะงาน งานบุญเผาสหรืองานบุญมหาชาติ เช่นเดียวกับงานฟังเทศพระเวสสันดรชาดก อันเป็นชาดกที่ยิ่งใหญ่ ชาวบ้านจะช่วยกันตกแต่งประดับประดาโรงธรรม ด้วยดอกไม้ ใช้ดอกบัวประดับธรรมมาสน์ มีการจัดรูปขบวนแห่พระเวสสันดรและนางมัทรี ออกจากป่าเข้าในเมืองไปสิ้นสุดที่พระอุโบสถ มีการเทศน์มหาเวสสันดรตลอดวัน ดังมีบทผญาความว่า ให้ค่อยขอมไปข้างหน้าเดือนสี่มาเป็นเดือนสี่ หลังจากบุญข้าวจีลีมาบุญพะเหวดเจ้าเฮาสีได้แต่งงาน ทุกเขตบ้านย่านถิ่นดินอีสาน สุขสำราญเหลือหลายม่วนมิงกะเลยพื่อน ตกหวางตอนคนตั้งใจฟังสือนหวี ตอนกันหาขาลีสิพรากพ่อแม่แก้วคนสี่ให้นั่งฟัง

โดยนัยนี้ มีความหมาย คือ ให้ค่อยดูไปข้างหน้า เดือนถัดมาคือเดือนสี่ หลัจากบุญข้าวจีลีแล้วจะเป็นบุญพะเหวด (พระเวสสันดรชาดก) เราจะได้เตรียมทำบุญ ทุกเขตดินแดนอีสานสุขสำราญมากล้น พื่อนรำสูกสนาน จากนั้นก็จะฟังเทศน์พระเวสสันดร ตอนกันหา ขาลี จะได้พลัดพรากจากบิดามารดา คนฟังก็จะนั่งร้องให้

บุญเดือนสี่หรือบุญพะเหวด (บุญมหาชาติ) คือ บุญอันยิ่งใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับพระมหาเวสสันดรชาดกนั่นเอง กำหนดการทำบุญพะเหวดจะเป็นในช่วงเดือนสี่ข้างแรมถึงเดือนห้าจะถือเอาวันใดเป็นวันบุญก็ได้ตามแต่จะตกลงกันในหมู่บ้าน เมื่อตกลงวันกันได้แล้ว ก่อนถึงวันงานก็จะมีการเตรียมงานบุญโดยมีการเตรียมดอกไม้ อาหารคาวหวาน ขนม ข้าวต้ม ไว้สำหรับถวายพระและเลี้ยงแขกในงาน และเตรียมหมากพันคำ เมี่ยงพันคำ เทียน รูป อย่างละพัน และข้าวตอกดอกไม้ไว้สำหรับบูชาคาถาพัน ส่วนผู้ที่มีฝีมือในการวาดภาพก็ จะช่วยกันวาดภาพบนผืน ผ้าสีขาวไว้สำหรับแห่ ส่วนทางวัดก็แบ่งหนังสือออกเป็นกัณฑ์ ๆ หนังสือผูกหนึ่งอาจแบ่งเป็นหลาย ๆ กัณฑ์ก็ได้ เพื่อให้ชาวบ้านได้รับกัณฑ์เทศน์ทั่วถึงกัน มอบหนังสือให้พระภิกษุสามเณรในวัดเพื่อเตรียมไว้เทศน์หรืออาจนินต์พระจากวัดอื่นมาเทศน์ด้วย

บุญพะเหวดเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่สำหรับชาวอีสาน โดยอาศัยความเชื่อว่าถ้าผู้ใดได้ตั้งใจฟังเทศน์พะเหวดจบภายในวันเดียว ก็จะได้เกิดมาในยุคศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย บุญที่มีการเทศน์พะเหวดหรือเทศน์มหาชาติเป็นเรื่องสำคัญ เรียกว่า บุญพะเหวด ซึ่งแสดงถึงพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้า ในคราวที่พระองค์ได้เสวยพระชาติเป็น “พระเวสสันดร” และได้บำเพ็ญทานบารมีในชาตินี้ด้วย ส่วนสาเหตุที่เรียกว่าบุญเดือนสี่ เพราะมีกำหนดทำกันในช่วงเดือนสี่เป็นสำคัญ^{๔๑}

แม้ปัจจุบัน สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปในแทบทุกด้าน มีความเจริญด้านวัตถุมากขึ้น ทักษะของบุคคลในสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่ความคิดเห็นเกี่ยวกับเวสสันดรชาดกจากบรรพบุรุษก็ยังมียึดถือเป็นแนวปฏิบัติสืบกันมา^{๔๒}

^{๔๑}ปรีชา พิณทอง, ประเพณีโบราณไทยอีสาน, หน้า ๖๗.

^{๔๒}พระพิมลธรรม (ชอบ อนุจารีมหาเถร), *ปริทรรศน์เวสสันดร*, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๓.

๕. เดือนห้า

เดือนห้า ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญสงกรานต์ ช่วงที่จัด คือ ตรุษสงกรานต์ ลักษณะงานนับเป็นงานที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากที่สุดและยังถือเป็นวันปีใหม่ของลาวเช่นเดียวกับไทย ชาวลาวจะมีการรดน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์และผู้หลักผู้ใหญ่ เรียกว่า สรงน้ำ หรืออีกอย่างหนึ่งเรียกว่า ตรุษสงกรานต์ โดยตรุษสงกรานต์ คือ วันที่พระอาทิตย์เคลื่อนย้ายจากฤดูหนาวเข้าสู่ฤดูร้อน ในระยะนี้เรียกว่าตรุษสงกรานต์ เพราะมีกำหนดทำในเดือนห้าจึงได้ชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนห้า โดยถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยในสมัยโบราณ ดังที่ปรากฏในบทพญาเกี่ยวกับบุญเดือนห้าว่า พอถึงเดือนห้าได้พวกไพร่ชาวเมือง จงพากันสรงน้ำขัดสีพระพุทธรูป ให้ทำทุกวัดทั่วอย่าโลม้างห่างเสีย ให้พากันทำแท้ ๆ ไผ่ ๆ บ่ได้ว่าทุกทั่วที่บ่แผ่นหญ้าให้ทำแท้ชุนคน จักสิสุขยังล้นทำถักคำสอน ถักฮีตครองควรถือแต่ปางปฐมพัน^{๘๓}

สงกรานต์หรือบุญสรงน้ำเดือนห้า ให้ชาวบ้านพากันสรงน้ำพระพุทธรูป ให้ทุกๆ วัด ทุกๆ คน ทำกันอย่าให้เสียต่อประเพณี จะไม่มีใครว่าได้ จะได้รับความสุขและปฏิบัติถูกคำสอนตามจารีตประเพณีแต่ครั้งก่อน สำหรับมูลเหตุของการกระทำบุญในเดือนนี้ มีเรื่องเล่ากันเป็นนิทานปรัมปราว่า มีเศรษฐีคนหนึ่งไม่มีบุตร จึงได้ไปบวงสรวงพระอาทิตย์ และพระจันทร์ เพื่อขอบุตร เวลาล่วงได้สามปี ก็ยังไม่ได้บุตรดังใจหวัง จึงได้ไปขอบุตรกับต้นไทรอีก เทวดาอารักษ์ที่สิงอยู่ที่ต้นไทรมีความกรุณาได้ไปขอบุตรกับพระอินทร์ พระอินทร์ให้ธรรมาบาลเทพบุตรซึ่งกำลังจะจุติจากสวรรค์ลงมาเกิดในเมืองมนุษย์ โดยให้ถือกำเนิดในท้องภรรยาของเศรษฐี เมื่อธรรมาบาลกุมารประสูติแล้วเจริญวัยได้เรียนจบไตรเพท จนได้เป็นอาจารย์สอนทำการมงคลแก่คนทั้งหลาย^{๘๔}

ครั้งนั้น กบิลพรหมในเทวโลกต้องการที่จะทดสอบปัญญาของธรรมาบาลบัณฑิต จึงได้ลงมาถามปัญหาเกี่ยวกับศิริหรือศรีของคนเราแต่ละช่วงเวลานั้นอยู่ไหน โดยให้สัญญาว่าถ้าธรรมาบาลบัณฑิตแก้ปัญหาได้ภายในวันฉวันเจ็ด (ครบเจ็ดวัน) จะตัดคอเอาศีรษะของตนบูชาปัญญาของธรรมาบาลบัณฑิต แต่ถ้าธรรมาบาลบัณฑิตแก้ปัญหาของกบิลพรหมไม่ได้ก็ต้องตัดศีรษะของธรรมาบาลบัณฑิต บูชาปัญญาของกบิลพรหมเช่นเดียวกัน สำหรับปัญหาที่ถามกันนั้นมีอยู่ ๓ ข้อ คือ (๑) ตอนเช้าศรีหรือศิริของคนเราอยู่ที่ไหน (๒) ตอนสายหรือตอนเที่ยงศรีหรือศิริของคนเราอยู่ที่ไหน และ (๓) ตอนเย็นหรือตอนค่ำศรีหรือศิริของคนเราอยู่ที่ไหน ปรากฏว่าที่แรก ๆ ธรรมาบาลบัณฑิตจนปัญญาที่จะแก้ปัญหานี้ได้ ยิ่งไกลวันที้นัดหมายยิ่งเกิดความกลัดกลุ้มเลยต้องส่งลาลูกเมียหนีเข้าป่าไปตายเอาดาบหน้า จนกระทั่งเกิดความเหน็ดเหนื่อย จึงได้นอนพักทอดอาลัยที่ได้ต้นไทรในป่า ในขณะที่นกอินทรียี่สองผัวเมียที่สร้างรังบนได้ต้นไทรนั้นกำลังคุยกันถึงที่จะไปหากิน โดยฝ่ายนกตัวเมียถามนกตัวผู้ว่า พรุ่งนี้จะไปหากินหรือหาอาหารที่ไหน นกอินทรีตัวผู้ตอบว่าพรุ่งนี้จะไม่ไปหากินไกล พรุ่งนี้กบิลพรหมจะได้ตัดคอธรรมาบาลบัณฑิต เพราะไม่สามารถตอบปัญหาของกบิลพรหมได้ นกอินทรีตัวเมียได้ถามถึงปัญหาที่กบิลพรหมถามธรรมาบาลบัณฑิต นกตัวผู้ก็ไม่อยากจะตอบ แต่ก็ทนต่อการรบเร้าของนกอินทรีตัวเมียไม่ได้จึงได้ตอบปัญหา ๓ ข้อนั้นไป

^{๘๓} สว่าง บุญเจิม, มรดกอีสาน, หน้า ๓๖-๓๗.

^{๘๔} ปรีชา พิณทอง, ประเพณีโบราณไทยอีสาน, หน้า ๘๐.

ขณะนั้นธรรมาบาลบัณฑิตนอนฟังอยู่ใต้ต้นไทรนั่นเองและได้ทราบและเข้าใจถึงคำตอบเกิดความดีใจอย่างล้นเหลือที่ตนเองจะสามารถแก้ปัญหาของกบิลพรหมได้ พอวันรุ่งขึ้นเป็นวันนัดหมายกบิลพรหมได้มาทวงคำตอบและธรรมาบาลบัณฑิตได้แก้ปัญหาทั้งสามข้อได้อย่างถูกต้องว่า (๑) ตอนเช้าศรีหรือศิริอยู่ที่ไหน คนเรตื่นมาตอนเช้าจึงต้องล้างหน้ารวมถึงการแปรงฟันด้วย (๒) ตอนสายหรือเที่ยงศรีหรือศิริอยู่ที่ไหน ในช่วงเที่ยงเป็นช่วงที่มีอากาศร้อน จึงต้องเอาน้ำเย็นลูบ ออก พรหมน้ำอบน้ำหอม ให้บรรเทาความร้อน (๓) ตอนเย็นหรือตอนค่ำศรีหรือศิริอยู่ที่ไหน คนเราในตอนกลางวันไปทำงานกลับเข้าบ้านอาบน้ำรับประทานอาหารเย็นก่อนจะเข้านอน ก็ต้องล้างเท้าก่อนจึงจะเข้านอน

กบิลพรหมถูกตัดศีรษะเพื่อเป็นการบูชาปัญญาของธรรมาบาลบัณฑิตตามที่ได้ตกลงกันไว้ ถือกันว่าเศียรหรือศีรษะของกบิลพรหมนั้นศักดิ์สิทธิ์มาก ถ้าวางไว้บนแผ่นดินก็จะเกิดไฟไหม้ไปทั่วทั้งแผ่นดิน ถ้าโยนขึ้นไปในอากาศฝนจะแล้ง ถ้าทิ้งลงไปในมหาสมุทรน้ำในมหาสมุทรก็จะเหือดแห้งก่อนที่จะตัดศีรษะ กบิลพรหมก็ได้เรียกธิดาทั้ง ๗ คนเอาพานมารองรับเอาเศียรและสิ่งเสี้ยลูกสาวทั้ง ๗ คน ว่าให้เอาเศียรของพ่อหลังจากที่ตัดแล้วไปแห่รอบเขาพระสุเมรุ ครั้นเสร็จแล้วให้นำไปตั้งไว้ที่ยอดเขาไกรลาส พอถึงกำหนดขวบปีนางเทพธิดาทั้ง ๗ ผลัดกันเชิญเอาศีรษะของพ่อ (ท้าวกบิลพรหม) มาแห่รอบเขาพระสุเมรุแล้วแห่กลับไปยังเทวโลก และลูกสาวทั้ง ๗ ของท้าวกบิลพรหมก็ได้ปฏิบัติตามที่พ่อสั่งเสียทุกประการ^{๘๕}

มูลเหตุที่กล่าวมา เกิดเป็นประเพณีการทำบุญตรุษสงกรานต์ นอกจากจะมีการสงฆ์น้ำพระแล้ว ยังมีการสงฆ์น้ำหรือรดน้ำคำหัวผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้เป็นเจ้าบ้านเจ้าเมืองผู้ที่เป็นผู้สูงชาติกำเนิด ผู้ที่มีอุปการคุณ เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น ซึ่งถือว่าการรดน้ำคำหัวเพื่อขอพรให้ลูกหลานได้อยู่ร่มกินเย็น นอกจากการสงฆ์น้ำพระและรดน้ำคำหัวผู้หลักผู้ใหญ่แล้วยังมีการสงฆ์น้ำเครื่องค้ำของคุณต่าง ๆ เช่น คุต เขา นอ งา เขี้ยวหมูตัน จันทาคาด เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องค้ำของคุณเหล่านั้นถ้ามีอยู่บ้านใดเรือนใด จะทำให้เจ้าของเรือนนั้นอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวของเงินทอง ในเทศกาลเช่นนี้ให้นำเอาเครื่องค้ำของคุณเหล่านั้นออกมาสงฆ์ จะทำให้ผู้ที่เป็นเจ้าของมีความสุขความเจริญสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยข้าวของเงินทอง

นอกจากนี้ยังมีการขนทรายเข้าวัดก่อเจดีย์ทราย หรือชาวอีสานเรียกกันว่า พระทราย คือทรายที่ก่อเป็นกองแล้วเอาธงผ้าธงกระดาษไปปักไว้บนยอดและรอบ ๆ โบราณเรียกว่า กองประทราย บ้างเรียกว่า กองพระทราย หรือจะเรียกให้ตรงกับคำบาลีว่า วาลุกเจดีย์ ซึ่งแปลว่า เจดีย์ทราย ซึ่งก็ได้แก่ องค์พระทราย นั่นเอง โดยมูลเหตุของประเพณีการก่อเจดีย์ทรายในจารีตที่หานี้ มีระบุชัดเจนในพระไตรปิฎก ความว่า

^{๘๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑-๘๒.

ครั้งหนึ่ง พระเจ้าปัสเสนทิโกศลเสด็จไปถึงหาดทรายริมฝั่งแม่น้ำใกล้เมืองพระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นทรายขาวบริสุทธิ์ผุดผ่อง และมีจิตใจเลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จึงได้กวาดเอาทรายมากองบูชาพระรัตนตรัยนับได้ ๘๔,๐๐๐ กอง เท่ากับจำนวนที่เกี่ยวกับหมวดธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ตลอดช่วงที่บำเพ็ญพุทธกิจ ๔๕ พรรษา ครั้นแล้วจึงได้เสด็จไปทูลถาม พระพุทธเจ้าถึงอานิสงส์ของการก่อเจดีย์ทรายถึง ๘๔,๐๐๐ องค์ หรือเจดีย์ทรายเพียงองค์เดียวก็ได้อานิสงส์มาก^{๘๖}

ประเพณีในการทำบุญอีกอย่างหนึ่งเทศกาลนี้ คือ การปล่อยสัตว์ เช่น นก ปู ปลา หอย เต่า เหล่านี้เป็นที่นิยมปล่อยกัน เพราะถือว่าการปล่อยสัตว์อื่นนั้นมิบุญมาก เป็นการปลดปล่อยสัตว์ให้พ้นทุกข์ในเทศกาลเดือนห้านี้ด้วย

๖. เดือนหก

เดือนหก ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญบั้งไฟ ช่วงที่จัดเดือนหกก่อนฤดูกาลทำนามาถึง ย่างเข้าฤดูฝน ลักษณะงาน คล้ายกับงานบุญบั้งไฟของภาคอีสาน จุดประสงค์เพื่อบูชาหลักเมือง และขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ปีใดที่ไม่มีการทำบุญบั้งไฟเชื่อว่าปีนั้นจะเกิดเภทภัยต่าง ๆ และเป็นสัญญาณว่าฤดูกาลทำนาจะเริ่มต้นแล้ว นับเป็นงานที่กระทำกันมาแต่โบราณ โดยในเดือนนี้ได้มีบทพญาเกี่ยวกับประเพณีการทำบุญในเดือนนี้ว่า ฮอดเดือนหกเสียงฟ้าไขประตูล่อง บอกข่าวเมืองคนมีแต่ฝนกับลมส่งเสียงกึกก้อง สายตามองเห็นแล้วในใจก็หาม่วน เขียวดีมี้ออกเต้นพ่อนเกี่ยวใส่ผู้สาว

การทำบุญบั้งไฟในเดือนหกนั้น เกิดจากความเชื่อที่ว่า พระยาคนคากได้ทำสัญญาสงบศึกกับพระยาแถน หลังจากที่ต้องสู้กันแล้ว พระยาแถนเกิดพ่ายแพ้และยอมเป็นเมืองส่วย (เมืองขึ้น) จะมอบบรรณาการด้วยการแต่งฝนฟ้าให้ทุกปี ซึ่งพอเมื่อถึงเดือนหก คนในเมืองมนุษย์ก็จะจุดบั้งไฟขึ้นไปเตือนพระยาแถน เพื่อให้รู้ว่าถึงฤดูทำนาแล้วและให้พระยาแถนแต่งฝนให้ ส่วนรายละเอียดมีปรากฏแล้วในนิทานเรื่องลำพระยาคนคาก นอกจากนี้ บางท้องถิ่นถือว่าการจุดบั้งไฟเพื่อเหตุผลดังกล่าวแล้วยังถือว่าเป็นการเสี่ยงทายว่าฟ้าฝนปีนี้จะเป็นอย่างใด โดยการสังเกตจากบั้งไฟที่จุดหากว่าบั้งไฟขึ้นดีไม่มีเหตุขัดข้องก็ถือว่าฟ้าฝนในปีนี้ ดีแต่ทว่าบั้งไฟไม่ขึ้นหรือมีอุปสรรคถือว่าฟ้าฝนในปีนั้นไม่ค่อยจะดี และมักจะมีการห้ามเอาช่างที่ทำบั้งไฟที่ไม่ขึ้นโยนลงบ่อโคลน เป็นการลงโทษและเป็นที่สนุกสนานเกี่ยวกับประเพณีความเชื่อในเรื่องนี้ ชาวอีสานได้ปฏิบัติเป็นประเพณีมาจนถึงปัจจุบันนี้^{๘๗}

การทำบุญอีกอย่างหนึ่งในเดือนหก คือ ทำบุญวันวิสาขบูชา อันเป็นประเพณีการทำบุญที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปนิยมกระทำกัน และชาวอีสานได้สืบสานประเพณีนี้มาเป็นเวลาช้านานแล้ว ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้มีปรากฏในบทพญาที่ได้กล่าวเกริ่นนำในตอนนี้อ่า เห็นแต่สี่แสนวันเพ็ญสิบห้าค่ำ วิสาขาลีลล้ำชาวบ้านบ่ อยู่เฉยไผะยั้งเปี้ย ๆ ลงวัดเวียนเทียน เดือนได้เวียนมาถึงนพคุณคงเค้า แปลความหมาย คือ เห็นแสงจันทร์ส่องแสงในวันเพ็ญสิบห้าค่ำ วันวิสาขบูชา ชาวบ้านไม่อยู่เฉย ใคร ๆ ก็สุขใจไปวัดเวียนเทียน เดือนหกได้เวียนมาระลึกถึงพระคุณเก่า (ของพระพุทธเจ้า)

^{๘๖}จุ.ธ. (ไทย) ๒๖/๑๓๑/๑๗๙.

^{๘๗}ปรีชา พิณทอง, ประเพณีโบราณไทยอีสาน, หน้า ๘๘-๘๙.

วันวิสาขะเป็นวันที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา สาเหตุที่เรียกว่าวิสาขบูชาขึ้น เดือนหก ภาษาบาลีเรียกว่า เดือนวิสาขะ หรือเดือนวิสาขมาส การทำบุญในเดือนวิสาขะหรือเดือนหกเพื่อเป็นการระลึกถึงคุณพระพุทธรเจ้าเรียกว่า บุญวิสาขะ โดยวิสาขบูชานี้เป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธรเจ้าซึ่งเหตุการณ์สำคัญเหล่านี้เกิดขึ้นในวันเดียวกัน คือ วันเพ็ญเดือนหกทุกวันนี้พุทธศาสนิกชนยังคงพากันทำกรบูชาพระพุทธรเจ้า ด้วยการเวียนเทียนและบูชาด้วยเครื่องสักการะมีดอกไม้ ธูป เทียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ทำกรบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอนพระพุทธรเจ้า โดยการสมาทานอุโบสถศีล เจริญเมตตาภาวนาอีกด้วย^{๘๘}

๗. เดือนเจ็ด

เดือนเจ็ด ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญซำฮะ ช่วงที่จัด คือ ก่อนเข้าพรรษา ลักษณะงานงานเล็ก ๆ แต่สำคัญจุดประสงค์เพื่อเป็นการชำระล้างเสนียดจัญไรที่จะเกิดกับบ้านเมือง เพื่อให้บ้านเมืองมีความสงบสุข บุญเดือนเจ็ดนี้นักปราชญ์โบราณได้กล่าวไว้เป็นผญาว่า เดือนเจ็ดเผาความฮ้ายอันตรายบ่มาผ่าน นิมนต์พระขึ้นบ้านเล็งเป้าเข้าใส่ธรรม บุญสิมาส่อยอยู่ ชูสงกราดี บารมีผลทานสิไถ่ มารให้เลยพัน ตั้งแต่คนเขาได้เคยยินมาตั้งแต่ก่อน บุญซำฮะสละความเดือดร้อน เมืองบ้านสิร่มเย็น มีความหมาย คือ เดือนเจ็ดเผาความชั่วร้าย อันตรายไม่มาผ่าน นิมนต์พระขึ้นบ้าน เพื่อธรรมคำสอน บุญจะคอยช่วยส่งเสริมสร้างราศี บารมีผลทานจะไถ่มารให้หนีพัน ตั้งแต่คนเราเคยได้ยินที่ผ่านมาบุญชำระสละความเดือดร้อน บ้านเมืองจะร่มเย็นเป็นสุข

การชำระล้างในประเพณีนี้ ได้แก่ การที่บ้านเมืองเกิดความเดือดร้อน มีข้าศึกมาทำลาย มีโจรปล้น เกิดรบราฆ่าฟันแย่งชิงกันเป็นใหญ่ เกิดโรคระบาด ผู้คน ช้าง ม้า วัว ควาย ล้มตายเพราะผีเข้าเจ้าสุญ (ผีโกรธ) คนอีสานถือกันว่าบ้านเมืองเกิดเดือดร้อน ชะตาบ้านเมืองขาด จำต้องมีการชำระล้างให้หายจากเสนียดจัญไรเหล่านั้น การทำบุญเกี่ยวกับการชำระล้างบ้านเมืองนี้เรียกว่า บุญซำฮะ และมีกำหนดทำกันในเดือน ๗ จึงได้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนเจ็ด^{๘๙}

อรรถกถาระบุว่า สมัยหนึ่งในเมืองไพสาลี ได้เกิดข้าวยากหมากแพงและฝนแล้ง ผู้คน ช้าง ม้า วัว ควาย ล้มตายลงเป็นอันมาก เกิดมีโรคหิวาต์ระบาดทั่วทั้งเมืองเต็มไปด้วยซากศพ เจ้าเมืองไพสาลี จึงได้ไปทูลนิมนต์พระพุทธรเจ้า พร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์อีก ๕๐๐ รูป เสด็จจากกรุงราชคฤห์มายังเมืองไพสาลีโดยทางเรือ เพื่อมาจัดปัดเป่าหรือมาชำระเสนียดจัญไรที่เกิดขึ้น การเดินทางในสมัยนั้นใช้เวลาเดินทางถึง ๗ วัน จึงเสด็จมาถึงเมืองไพสาลีได้ พอเมื่อพระองค์เสด็จมาถึงแล้วเกิดฝนตกทำใหญ่ในเมืองเกิดน้ำท่วมมีระดับประมาณหัวเข่า น้ำที่ท่วมนั้นกลายเป็นผลดีแก่เมืองไพสาลี โดยได้พัดพาเอาซากศพของคนและสัตว์ลงสู่แม่น้ำและไหลออกสู่ทะเลในที่สุด ในครั้งนั้นพระองค์ได้ทำน้ำมนต์ใส่บาตรให้พระอานนท์นำน้ำมนต์นั้นไปพรมจนทั่วพระนคร โรคภัยไข้เจ็บก็เกิดระงับดับหายไป ด้วยอนุภาพของพระพุทธรเจ้าและน้ำพุทธรมนต์นั้น^{๙๐}

^{๘๘}สวิง บุญเจิม, มรดกอีสาน, หน้า ๓๘.

^{๘๙}ปรีชา พิณทอง, ประเพณีโบราณไทยอีสาน, หน้า ๑๑๘-๑๑๙.

^{๙๐}ช.ช.อ. (ไทย) ๓๙/๑/๒๒๓.

การชำระล้างมลทิน ผงฝุ่น หรือสิ่งที่สกปรก รุ่งรังให้สะอาดปราศจากมลทินหรือความมัวหมอง เรียกว่า ชำระ หรือเรียกว่า ชำสะ สิ่งควรเอาใจใส่ในการชำระให้สะอาดนั้นมีอยู่ ๒ อย่าง คือ ความสกปรกภายนอก ได้แก่ ร่างกาย เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัยที่ และความสกปรกภายใน ได้แก่ จิตที่มีความโลภ โกรธ หลง อันสิ่งที่เป็นอกุศลมูลหรือสิ่งเป็นมูลเหตุของความไม่ดีไม่งามที่จะทำให้จิตใจของคนเราเศร้าหมองได้

๘. เดือนแปด

เดือนแปด ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญเข้าพรรษา ช่วงที่จัด คือ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ลักษณะงาน เป็นการเริ่มต้นฤดูเข้าพรรษาเหมือนชาวไทย พระสงฆ์จะหยุดออกบิณฑบาตเป็นเวลา ๓ เดือนตามพุทธบัญญัติ นับแต่วันเข้าพรรษาเป็นต้นไปในวันแรกนี้จะมีการทำบุญกันที่วัดต่าง ๆ

การทำบุญในวันเข้าพรรษานี้ส่วนใหญ่แล้วจะมีการถวายเทียนเข้าพรรษาให้ภิกษุสามเณร ได้จุดบูชาพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณตลอดพรรษา และอีกอย่าง คือ การถวายผ้าอาบน้ำฝน เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้ใช้นุ่งอาบในหน้าฝน ตลอดทั้งการใช้ประโยชน์อย่างอื่นตามความเหมาะสม เดือนแปดนี้ มีบทผญาประจำเดือนที่นักปราชญ์โบราณกล่าวไว้ว่า จันทรเพ็งแจ่มทองแสงใส ส่อง เดือนแปดมาฮอดแล้วแววสีขึ้นลิ้นหลัง เดือนนี้สงฆ์เพ็งยังเข้าอยู่จำพรรษา ภาวนาอบรมข่มใจทุกแล่งเข้า เฮามาพากันเข้าเอาบุญพร้อมพร้า ถวายผ้าอาบน้ำฟ้าให้ญาน่านได้ใช้สอย

เดือน ๘ เป็นเดือนอยู่ในระยะหน้าฝน และเป็นเดือนที่พระอยู่จำพรรษาตลอดสามเดือนไม่ไปค้างคืนที่อื่น ยกเว้นแต่มีกิจที่จำเป็น บางทีพอที่จะอนุโลม ให้ไปค้างคืนที่อื่นได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน ๗ วัน ถ้าเกินนั้นถือว่าพรรษาขาด โดยปกติแล้วกำหนดเอาวันแรม ๒ ค่ำ เดือน ๘ ของปีที่เป็นปกติมาส (๘ หนเดียว) เป็นวันอธิฐานเข้าพรรษา สำหรับปีที่เป็นอธิกมาส คือ ๘ สองหน กำหนดเอาวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ หลัง เป็นวันอธิฐานเข้าพรรษา เพราะมีกำหนดทำกันในเดือน ๘ เป็นประจำ จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนแปด^{๙๑}

พอถึงเดือนแปดได้ล่ำวงมาถึง ผุ่งหมู่สังเฒเจ้าเข้าวัสสาจำจ้อย ทำตามฮอยของเจ้าพระโคตมทำก่อน บมีลอนเล็กร้างทำแท่สู่กาย แล้วพากันผ่ายหาของไปเททอด ทำทานไปอย่าได้คร้านเอาไว้หมู่บุญ มีความหมาย คือ พระจันทร์แจ่มทองแสงสดใส เดือนแปดมาถึงแล้ว พระภิกษุสงฆ์ท่านจะเข้าจำพรรษา ภาวนาอบรมข่มใจทุกเข้าเย็น พวกเราจงพร้อมเพรียงกันถวายผ้าอาบน้ำฝนให้พระภิกษุสงฆ์ได้ใช้สอย ท่อนที่สอง ว่า เมื่อเดือนแปดเข้ามาถึง หมู่พระภิกษุสงฆ์เข้าจำพรรษา ทำตามพระพุทธเจ้าผู้ทำก่อน ไม่เคยเล็กร้างทำกันมาตลอด แล้วพากันชวนขวยหาของไปทำบุญอย่าได้ขี้เกียจ ให้ทำได้บุญ^{๙๒}

^{๙๑}ปรีชา พิณทอง, ประเพณีโบราณไทยอีสาน, หน้า ๑๒๔-๑๒๕.

^{๙๒}สภาวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, ของดีอีสาน, หน้า ๔๔.

เดือนแปดนี้ ยังมีวันสำคัญอีกวันหนึ่งคือ วันอาสาฬหบูชา ซึ่งเป็นที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา หรือธรรมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสีในครั้งนั้น ถือได้ว่าเป็นวันเกิดของพระสงฆ์ อันเป็นเหตุให้ไตรรัตน์ครบองค์สาม คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เพราะหลังจากที่พระพุทธเจ้า แสดงธรรมจบลง อัญญาโกณฑัญญะพราหมณ์ ก็ได้ดวงตาเห็นธรรม คือการเข้าใจและรู้ความ เป็นจริงของสรรพสิ่งว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งนี้เกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งปวงมีความดับไปเป็นธรรมดา”^{๙๓} แล้วจึงได้ทูลขอบรรพชาอุปสมบท และได้เป็นอริยสาวกสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา

วันอาสาฬหบูชา เป็นวันที่มีความครบสมบูรณ์องค์สาม แห่งพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างสมบูรณ์แบบ ตามที่ได้กล่าวแล้ว และเมื่อถึงวันนี้พุทธศาสนิกชนได้พากันทำการบูชาเหมือนกับวันสำคัญอื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนา

๙. เดือนเก้า

เดือนเก้า ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญห่อข้าวประดับดิน การสรงเฮือ และการล่องเฮือไฟ ช่วงที่จัด คือ เดือนเก้า ลักษณะงาน บุญห่อข้าวประดับดิน เป็นการทำพิธีกรรมอุทิศส่วนกุศลให้กับวิญญาณบรรพบุรุษ และวิญญาณไร้ญาติให้ออกมารับส่วนบุญ ชาวบ้านจะนำอาหารหวานคาว บุหรี่ หมาก พลุ ใส่ลงในกรวยใบตองไปวางตามพื้นดินหรือใต้ต้นไม้บริเวณริ้วบ้าน ริ้ววัด การสรงเฮือ สรงหมายถึง แข่งขัน เฮือ หมายถึง เรือ เป็นงานบุญแข่งเรือประจำเดือนเก้า ทุกคุ้ม (หมู่บ้าน) จะนำเรือเข้าแข่งขัน ในอดีตการแข่งขันเรือถือเป็นการฝึกซ้อมฝีพายเพื่อต่อสู้ข้าศึกที่มาทางน้ำ ปัจจุบันนับเป็นงานบุญที่สนุกสนานงานหนึ่งของชาวหลวงพระบาง

การห่อข้าวปลาอาหารและของขบเคี้ยวต่าง ๆ เป็นห่อ ๆ แล้วนำไปถวายทานบ้าง แขนวไว้ตามต้นไม้บ้าง ตามบริเวณกำแพงวัดบ้าง (คนอีสานโบราณเรียกกำแพงวัดว่า ต้ายวัด) เรียกว่า ข้าวประดับดิน การทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล ด้วยอาศัยข้าวประดับดินเป็นมูลเหตุเรียกว่า ข้าวประดับดิน หรือบุญเดือนเก้า เพราะมีกำหนดทำกันจนเป็นประเพณีในเดือนเก้า^{๙๔} มีบทผญาพรรณนาถึงความอุดมสมบูรณ์และประเพณีการทำบุญในเดือนนี้ว่า พอถึงเดือนเก้าแล้วเป็นกลางแห่งวัสสากาล ผุ่งประชาชนชาวเมืองก็เล่าเตรียมตัวพร้อม พากันทานยังข้าวประดับดินกินก่อน ทายกทานให้เจ้าพระสงฆ์พร้อมสู่กาย มีความหมาย คือ พอถึงเดือนเก้าเป็นกลางแห่งพรรษา ประชาชนชาวเมืองก็เตรียมตัวพร้อม พากันแบ่งข้าวประดับดินไว้ก่อน ทายกถวายทานให้พระสงฆ์ทุกอย่าง^{๙๕}

มูลเหตุตามนิทานธรรมบท ปราบภถึงญาติของพระเจ้าพิมพิสารได้ยกยอกเงินวัด ของสงฆ์ต่าง ๆ ไปเป็นของตนเอง ในสมัยพระกัสสปะพุทธเจ้า พวกอติตญาติของพระเจ้าพิมพิสารเหล่านั้น ครั้นตายไปแล้วได้ไปเกิดเป็นเปรตในนรกตลอดพุทธันดร เมื่อพระเจ้าพิมพิสารถวายทานแด่พระสมณโคดมพุทธเจ้าในภพที่ปัจจุบัน ก็ไม่ได้อุทิศส่วนกุศลไปให้แก่พวกญาติเหล่านั้น

^{๙๓}จุ.ปฎิ. (ไทย) ๓๑/๓๐/๔๘๕.

^{๙๔}ปรีชา พิณทอง, ประเพณีโบราณไทยอีสาน, หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

^{๙๕}สภาวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น, ของดีอีสาน, หน้า ๔๕.

พอดกกลางคืน พวกเปรตญาติของพระเจ้าพิมพิสารเหล่านั้น ได้มาส่งเสียงร้องอันโหยหวน และแสดงรูปร่างน่ากลัวให้แก่พระเจ้าพิมพิสารได้ยินและเห็น พอเช้าวันรุ่งขึ้นได้เสด็จไปถามพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงเล่าเรื่องราวที่เป็นมูลเหตุให้พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงทราบ พระเจ้าพิมพิสารได้ทำบุญ ถวายทานอีก แล้วทรงอุทิศส่วนกุศลไปให้ พวกญาติที่ตายไปแล้วได้รับส่วนกุศลแล้ว ได้มาแสดงตนให้ พระเจ้าพิมพิสารเห็นและทราบว่า ทุกข์ที่พวกญาติได้รับนั้นทุเลาเบาบางลงแล้ว เพราะการอุทิศส่วน กุศลของพระองค์

การทำบุญข้าวประดับดินก็เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับญาติที่ตายไปแล้ว ถือเป็นประเพณีที่ จะต้องทำกันทุก ๆ ปีมิได้ขาด โดยได้กำหนดเอาวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนเก้า เป็นเกณฑ์ หรือเรียกอีก อย่างหนึ่งว่า บุญเดือนเก้าดับ บางท้องถิ่นอาจจะเรียกว่า บุญเดือนเก้าลับก็มี

๑๐. เดือนสิบ

เดือนสิบ ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญข้าวสาก ช่วงที่จัด คือ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ลักษณะงาน จุดประสงค์ของการจัดงานเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้คนตายหรือเปรต ห่างจากงานวันบุญห่อ ข้าวประดับดิน ๑๕ วันอันเป็นเวลาที่เปรตต้องกับไปยังที่อยู่ของตน ดังบทพญาว่า พอถึงเดือนสิบแล้ว ทายกทอดถวายทาน ข้าวสากนำไปให้สังฆทานทอด พวกกันห้วยยอดแก้วนิพพานพุ่มที่สูง ผุ่งหมู่ลู่อาร์ ป้าคณาเนื่องน้อมส่ง ศรัทธาลงทอดไว้ทานให้แผ่ไป อุทิศให้ฝูงเปรตเบโต พวกกันโมนานำชูคนจนเกลี้ยง

คำว่า สาก ในที่นี้มาจากคำว่า ฉลาก ในภาษาไทย ข้าวสากหรือฉลากภัตต์นี้แต่ละท้องถิ่น ทำไม่เหมือนกัน เช่นในบางท้องถิ่นอาจจะจัดของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สนุ่ ยาสีฟัน ยาตำรา หลวง มาทำเป็นห่อๆ นำไปถวายพระ ก่อนจะทำพิธีถวายก็จะมีการจับฉลากก่อน ที่นี้พอตนเองจับ ฉลากได้เป็นชื่อของพระเณรรูปใด ก็นำไปถวายตามนั้น ลักษณะเช่น นี้ถือว่าเป็นการเสี่ยงสมภาร (บารมี) ว่าในปีนี้ดวงชะตาหรือชีวิตของตนจะเป็นเช่นไร มีการทำนายไปตามลักษณะของพระหรือเณร ที่ตนเองจับฉลากได้ เช่น บางคนอาจจะจับได้พระที่เป็นผู้ที่อายุพรรษามากถือว่าเป็นผู้มีชีวิตมั่นคง หรือจับฉลากถูกพระเปรียญหรือเณรมหาก็ถือว่าเป็นผู้ที่สติปัญญาดีมาก เป็นต้น

บางท้องถิ่นจะมีการทำข้าวสากหรือฉลากภัตต์นี้เป็นลักษณะห่อด้วยใบตองกล้วย เอาไม้ กลัดหัวกลัดท้ายมีรูปลักษณะคล้าย ๆ กลีบข้าวต้ม แต่ไม่พับสันตองเหมือนการห่อข้าวต้ม แล้วเย็บ ติดกันเป็นชุด ๆ ภายในห่อนั้น บางห่อบรรจุหมาก พลุ บุหรี่ ข้าวต้ม ข้าวสาร ปลา เนื้อ เป็นต้น ซึ่งแต่ ละห่อนั้นไม่ซ้ำกัน แล้วนำไปแขวนห้อยไว้ตามต้นไม้ หรือรั้วบริเวณวัด ในตอนเช้าตีกของวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เสร็จแล้วจะมีการตีโปง กลอง ช้อง ระฆัง เป็นสัญญาณป่าวร้องให้เปรตมารับเอาพิธีการ เช่นนี้เรียกว่าแจกข้าวสาก หลังจากนั้นเป็นเรื่องของชาวบ้านที่จะเก็บคืนมา ในบางที่มีการแย่งกันเป็น ที่สนุกสนาน ซึ่งตอนนี้เรียกว่า ชิงเปรต หรือ แย่งข้าวสาก โดยมีความเชื่อท้องถิ่นที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าให้ ฟังว่า ผู้ใดแย่งข้าวสากจากแดนเปรตมากิน จะเป็นคนที่อ้วนท้วนสมบูรณ์ปราศจากโรคหรือพยาธิต่างๆ ใบตองที่ห่อข้าวสาก ก็นำเอามาเก็บไว้ตามไร่นาตากกล้า (สถานที่เพาะข้าวกล้าก่อนปักดำ) เชื่อว่าจะทำ ให้ข้าวกล้าในนาอุดมสมบูรณ์ดี^{๙๖}

^{๙๖}ปรีชา พิณทอง, ประเพณีโบราณไทยอีสาน, หน้า ๑๓๕.

การทำบุญข้าวสากนี้ เป็นเรื่องที่ใส่ใจมากกว่าบุญข้าวประดับดิน เพราะว่าเป็นเรื่องของความเชื่อที่ว่า ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เป็นวันที่พระญายมภิบาล เปิดขุมนรกให้สัตว์นรกได้มารับส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษยโลก ตั้งแต่เที่ยงคืนถึงวันขึ้น ๑๔ ค่ำ ไปจนถึงเที่ยงคืนวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ที่นี้ในเมื่อพวกเปรตหรือสัตว์นรกเหล่านั้นมารับส่วนบุญจากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษยโลก พวกที่ได้รับบุญกุศลที่เกิดจากการทำบุญข้าวสากนี้ ก็จะอวยพรให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุขมีความสุขอุดมสมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่ต้องการและปรารถนา ในทางตรงข้าม ถ้าหากว่ามาแล้วเกิดไม่ได้ส่วนบุญอะไรเลย ก็จะน้อยเนื้อต่ำใจว่า ลูกหลานไม่ใส่ใจ ถึงแม้ว่าผู้อื่นไม่ใช่ญาติสายโลหิตจะอุทิศแผ่ส่วนบุญไปให้ก็ได้แต่เสียใจ ต้องห่อข้าวสากเท่านั้น ซึ่งไม่ถึงกับอึดอัดอะไรเลย ก็ได้สาปลูก หลานที่ไม่เอาใจใส่แม้แต่แย่งทรัพย์สมบัติมรดก ที่เขาหามาในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ จนกระทั่งสิ้นผู้มีพระคุณ ในเรื่องนี้ก็จะทำให้น่ากลัวเกรงโทษ ในการทอดทิ้งผู้มีพระคุณโดยเฉพาะพ่อแม่ ญาติสายโลหิต ควรได้รับการเอาใจใส่จากลูกหลาน ทั้งในขณะยังมีชีวิตอยู่ และหลังจากที่ตายไปแล้ว

ในประเพณีบุญเดือนสิบนี้ บางท้องถิ่นจะจัดให้มีการถวายทาน รักษาศีล เพื่อเป็นอุทิศส่วนกุศลไปให้ดวงญาติที่ตายไปแล้ว นอกจากนี้ยังจัดให้มีการฟังเทศน์ตลอดทั้งวันอีกด้วย โดยเรื่องที่น่ามาเทศน์ส่วนมากเป็นเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่น และมีอิทธิพลต่อความเชื่อของท้องถิ่น ในลักษณะของการขัดเกลาคติใจ และเร่งเร้าให้ทำคุณงามความดีในรูปแบบต่าง ๆ เช่นเรื่องมโหสถ เรื่องพระเจ้าสิบชาติ เรื่องท้าวทักขณเป็นต้น บุญเดือนสิบถือได้ว่าเป็นประเพณีอันดีงามของคนอีสาน ที่ควรเอาใจใส่ประเพณีปฏิบัติกัน^{๙๗}

๑๑. เดือนสิบเอ็ด

เดือนสิบเอ็ด ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญออกพรรษา ช่วงที่จัด คือ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ลักษณะงาน เป็นงานตักบาตรเทโว มีการจัดอาหารไปถวายพระภิกษุสามเณร มีการกวนข้าวทิพย์ (กระยาสารท) ถวาย มีการถวายผ้าจ่านำพรรษาและปราสาทผึ้ง โดยการนำไม้ไผ่มาสานเป็นรูปปราสาทตกแต่งสวยงาม จัดขบวนแห่ปราสาทผึ้งไปถวายพระในตอนค่ำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ ดังมีบทพญากล่าวถึงฮีตสิบเอ็ด ว่า ฮีตสิบเอ็ดนั้น เถึงเดือนสิบเอ็ดแล้ว ก็แมนแนวทางป่อง เป็นคองของพระเจ้าเคยเข้าแล้วออกมา เถึงวัสสาแล้วสามเดือนก็เลยออก เหยียวว่าออกพรรษา ปวารณากล่าวไว้เอาได้กล่าวมา

หลังจากที่หมู่พระภิกษุสงฆ์ได้อยู่จำพรรษา ๓ เดือน คือ ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ การออกจากขอบเขตจำกัดไปพักแรมที่อื่นได้เรียกว่า ออกพรรษา ประเพณีการทำบุญในเดือนนี้ที่นอกเหนือไปจากการทำบุญตักบาตร ให้ทานรักษาศีลแล้ว การทำบุญตามประเพณีท้องถิ่นอื่น ๆ ในช่วงระยะนี้ เรียกว่า บุญออกพรรษา

^{๙๗}สวิง บุญเจิม, มรดกอีสาน, หน้า ๖๘.

ในส่วนของพระสงฆ์แล้ว มีการเปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันและกัน โดยไม่มีการถือโทษโกรธเคืองกัน โดยพระเถระจะตักเตือนสงฆ์ให้เล็งเห็นความสำคัญในการปวารณา เปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อจะได้มีการแก้ไขปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น โดยปกติแล้ว คนเรามักจะไม่เห็นความผิดของตน มักจะมีความคิดว่าตนเองเป็นฝ่ายถูกต้องเสมอ ซึ่งก่อนจะมีการปวารณา ก็ได้มีการสวดญัตติหรือการตั้งญัตติก่อน

ในวันออกพรรษามักจะมีกิจกรรมในการบูชาทางพุทธศาสนาหลายอย่าง บางท้องถิ่นได้จัดให้มีการแข่งเรือหรือที่เรียกว่า ช่งเหือ อีกด้วย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเชื่อและการสืบทอดประเพณีท้องถิ่นที่บรรพบุรุษปฏิบัติสืบ ๆ กันมา นอกจากนี้ บางท้องถิ่น ก็ได้ทำปราสาทผึ้งไปถวายพระภิกษุสงฆ์ โดยถือว่า การถวายของที่มีความบริสุทธิ์แก่พระภิกษุสงฆ์นั้นได้อานิสงส์มาก ผึ้ง หรือ ผึ้ง เป็นของที่บริสุทธิ์ไม่มีมลทิน เป็นสิ่งที่ทำให้เรามองเห็นถึงความอุตสาหพยายาม และความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันแบบแมลงผึ้ง นักปราชญ์โบราณอีสานได้คิดกุศโลบายนี้ และเอามาสอนคน จึงได้ให้มีการทำปราสาทผึ้งไปถวายพระภิกษุสงฆ์

อีกความเชื่อหนึ่งคือได้มีระบุไว้และเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามัคคีเช่นเดียวกันว่า ในสมัยหนึ่ง พวกภิกษุชาวเมืองโกสัมพี เกิดวิวาทกัน พระพุทธเจ้าเสด็จไปตักเตือนห้ามปรามแต่ก็ยังไม่ใช่ฟัง พระองค์จึงเสด็จไปจำพรรษาอยู่ในป่า รักษิตวัน โดยมีช้างและลิงเป็นพุทธอุปัฏฐาก ในขณะที่จำพรรษาในป่ารักษิตวันนั้น ช้างได้ตักน้ำ และต้มน้ำร้อนถวาย ฝ่ายลิงหารวงผึ้งและน้ำผึ้ง ตลอดทั้งผลไม้ในป่ามาถวาย จนกระทั่งออกพรรษา ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีเกิดสำนึกได้ถึงโทษของการวิวาท จึงไปกราบทูลอาราธนาให้พระพุทธเจ้าเสด็จกลับ ในระหว่างที่พระพุทธเจ้าจำพรรษาอยู่นั้น วันหนึ่งลิงเกิดความดีใจที่พระพุทธเจ้ารับประเคนรังผึ้ง เกิดปีติดีใจอยู่ไม่เป็นสุขตามประสาลิง กระโดดโลดเต้นจากกิ่งไม้ไปทั่วราวป่า เกิดพลาดไปจับได้กิ่งไม้ผุ กิ่งไม้หักตกลงมาทับลิงตายในขณะที่กำลังดีใจที่ได้ทำบุญ จึงได้ไปเกิดเป็นเทพบุตรในสวรรค์ สำหรับพิธีถวายหลังจากที่ชาวบ้านได้ช่วยกันทำจนเสร็จเรียบร้อยแล้วโดยภายในปราสาทนั้น จะมีขนม ข้าวต้ม กล้วย อ้อย เสือ หมอน เป็นต้น แล้วตั้งขบวนแห่ลงวัด เวียนขวารอบศาลาโรงธรรม ๓ รอบ แล้วนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์ ในเมื่อพระภิกษุสงฆ์ท่านรับแล้ว ก็เจอนุโมทนา เป็นอันเสร็จพิธี^{๙๘}

๑๒. เดือนสิบสอง

เดือนสิบสอง ชาวลาวเวียงมีประเพณีบุญกฐิน ช่วงที่จัด คือ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒ ลักษณะงาน เป็นการถวายผ้าแด่พระสงฆ์ที่จำพรรษามาตลอดช่วงเข้าพรรษา นับเป็นงานบุญที่กระทำกันมาแต่โบราณ ดังมีบทพญา ความว่า เดือนสิบสองมาแล้วลมวอยหนาวสั่น เดือนนี้หนาวสะบัดบ่คือแท้แท้หลัง ในเดือนนี้เพิ่นว่าให้ลงทอดพายเหือ ช่วยกันบูชาผุงนาโคเนาเนาไว้ในพื้นชื่อว่าอุสุภะนาโคเนาไว้ในพื้นแผ่น สิบห้าสกุลบอกไว้บูชาให้ส่งการ

^{๙๘} คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, พระธัมมปัทมฐาปาฐกถาแปล ภาค ๖, หน้า ๘๒.

คำว่า กฐิน เป็นชื่อของสังฆกรรมชนิดหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่ต้องใช้พระสงฆ์ร่วมเป็นพยานในการทำ ๕ รูปเป็นอย่างน้อย คือ ๔ รูป เป็นองค์สงฆ์หรือพยาน และอีก ๑ รูปเป็นองค์ครองผ้ากฐิน รวมเป็น ๕ รูป ภาษาสังฆกรรมของพระเรียกว่า ปญจวรรค

นอกจากนี้คำว่า กฐิน เป็นชื่อของไม้ชนิดหนึ่งซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ชิงในเวลาเย็บจีวร ภาษาไทยเรียกว่า ไม้สตั้ง ภาษาบาลีใช้คำว่า กฐิน ขณะเดียวกันภาษาไทยได้ยืมภาษาบาลีมาเป็นภาษาของตัวเองโดยการเรียกทับศัพท์ไปเลยว่า ผ้ากฐินหรือบุญกฐิน

การทำบุญกฐิน หรือการหาผ้ากฐินในสมัยก่อน ๆ ของนั้นสันนิษฐานว่าเป็นเรื่องหรือเป็นกิจกรรมของพระภิกษุที่จะต้องช่วยเหลือกัน และครั้นพอทำสำเร็จแล้วก็มอบ หมายให้พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ปรากฏในกฐินชั้นธะ แห่งพระวินัยปิฎก พระที่มีคุณสมบัติ สมควรที่จะได้รับกฐิน คือ เป็นผู้มีอายุมาก มีพรรษามาก เป็นผู้มีจีวรเก่า เป็นผู้ที่ฉลาด สามารถรู้อันสงส์ ๕ มาติกา ๘ รู้จักการกรานกฐิน พินทุ ปัจจุรณและอธิษฐาน และเป็นผู้ที่สามารถกระทำกฐินนัตถการกิจได้

ดังบทพญา ความว่า เดือนสิบสองมาแล้วลมวอยหนาวสั่น เดือนนี้หนาวสะบันบคือแท้แต่หลัง ในเดือนนี้เพิ่นว่าให้ลงทอดพายเรือ ช่วยกันบูชาผุ้งนาโคกนาเนาในพื้น ชื่อว่าอุสุภะนาโคกเนาในพื้นแผ่น สิบห้าสกุลบอกไว้บูชาให้ส่งการ มีความหมายคือ เดือนสิบสองมาถึงแล้วลมหนาวพัดมา เดือนนี้เป็นเดือนที่มีความหนาวมาก เดือนนี้ว่ากันว่าให้ลงพายเรือ (ไหลเรือไฟ) ช่วยกันบูชาพญานาค ชื่อว่าอุสุภะอยู่ใต้น้ำ ท่านบอกให้บูชาพญานาคในวันเพ็ญสิบห้าค่ำ

เมื่องานบุญกฐินเป็นงานมหากุศลที่พุทธศาสนิกชน เลื่อมใสศรัทธา การปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดงานบุญประเพณีนี้ต้องทำให้ถูกพระธรรมวินัยจึงจะได้อันสงส์ ข้อปฏิบัติที่น่าสนใจ คือ การจองกฐิน ได้แก่ การแจ้งล่วงหน้าให้ทางวัดและประชาชนได้ทราบว่าจะทอดกฐินกันเป็นจำนวนมากถ้าไม่จองไว้ก่อนอาจไม่มีโอกาส จึงเกิดเป็นธรรมเนียมขึ้นว่าจะทอดกฐินต้องจองล่วงหน้า เพื่อให้มีโอกาสและเพื่อไม่ให้เกิดการทอดซ้ำ วัดหนึ่งวัดปีหนึ่งทอดกฐินได้ครั้งเดียวและในเวลาจำกัด คือหลังจากออกพรรษาแล้วเพียงเดือน เมื่อเจ้าภาพจองกฐินเพื่อที่จะนำกฐินไปทอด ณ วัดใดแล้ว กำหนดวันทอดล่วงหน้า เตรียมผ้าไตร จีวร พร้อมอัฐบริขาร ตลอดจนบริวารอื่น ๆ และเครื่องไทยทาน ก่อนนำกฐินไปทอดมักมีการคบงัน วันรุ่งขึ้นก็เคลื่อนขบวนไปสู่วัดที่ทอด เมื่อนำองค์กฐินไปถึงวัดจะมีการแห่เวียนประทักษิณรอบวัดหรือรอบพระอุโบสถสามรอบ จึงนำผ้ากฐินและเครื่องประกอบอื่น ๆ ไปถวายพระสงฆ์ที่โบสถ์หรือศาลาการเปรียญ เมื่อทำพิธีถวายผ้ากฐินและบริวารแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์ทำพิธีรับแล้วเป็นเสร็จพิธี^{๙๙}

บุญกฐิน มีกำหนดทำกันในระหว่างแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึง ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ สำหรับจุดประสงค์หลักของการทำบุญกฐินนั้น เพื่อที่จะให้พระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาแล้วได้ผลัดเปลี่ยนผ้าใหม่ โดยได้มีมูลเหตุของบุญกฐินปรากฏในกฐินชั้นธะแห่งพระวินัยปิฎก ความว่า

^{๙๙}สวิง บุญเจิม, มรดกอีสาน, หน้า ๑๑๒.

สมัยหนึ่ง ได้มีพระภิกษุชาวเมืองปาฐาจำนวน ๓๐ รูป พากันไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ พระเชตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี ขณะนั้นวันจำพรรษาได้ใกล้เข้ามา พระภิกษุเหล่านั้นจึงได้พากันจำพรรษาที่เมืองสาเกตุ ตลอดระยะเวลาสามเดือนที่จำพรรษาภิกษุเหล่านั้นมีความตั้งใจอยู่ตลอดเวลาว่าจะต้องไปเฝ้าพระพุทธเจ้าให้ได้ ครั้นพอออกพรรษาแล้ว พากันออกเดินทางกราบพนมมณฑลไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ขณะฤดูฝนยังไม่ทันจะล่วงพ้นสนธิ ทำให้พวกภิกษุชาวเมืองปาฐาเหล่านั้นมีจิวรเปียกชุ่มและ เปื้อน ด้วยโคลนตม พอไปถึงพระเชตวันมหาวิหารได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงเห็นใจในความยากลำบากของภิกษุเหล่านั้น จึงอนุญาตให้ใช้ผ้ากฐินว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาแล้ว กรานกฐิน^{๑๐๐}

ประเพณีบุญกลางบ้านที่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงปฏิบัติสืบต่อกันมามีองค์ประกอบที่เป็นภูมิปัญญาซึ่งแฝงด้วยการเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ (๑) การแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว เนื่องจากการประกอบประเพณีบุญกลางบ้านนั้น เช่น ผู้ที่เข้าร่วมประเพณีจะแสดงออกถึงรูปแบบการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยการนุ่งผ้าถุงที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ การมีสไบเฉียงพาดบ่า การเตรียมอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จำพวกข้าเหนียว ขนมจีน เป็นต้น (๒) การแสดงออกถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง หรือการแสดงออกถึงความสามัคคีของคนในชุมชน เนื่องจากครั้งใดที่มีการจัดงานบุญกลางบ้าน นอกจากจะมีประชาชนในหมู่บ้านเข้าร่วมประเพณีแล้ว ยังมีเพื่อนบ้านเข้ามาร่วมกิจกรรม สร้างความสนิทสนมในสภาพภูมิใจของการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง (๓) การแสดงออกถึงความสามัคคีของคนในชุมชนและการปลูกฝังค่านิยมในการประกอบประเพณี เช่น การนำบุตรหลานเข้าร่วมประกอบกิจกรรม การทำบุญตักบาตร การทำบุญบูชาบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง และ (๔) การแสดงออกถึงพลังความเชื่อในการประกอบประเพณีบุญกลางบ้าน เพื่อให้เกิดความสบายใจในการพึ่งพากันระหว่างชุมชนและการป้องกันภัยอันตรายที่เกิดจากภัยธรรมชาติและความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการแสดงถึงความเชื่อในความเจริญรุ่งเรืองในอนาคต

สรุปได้ว่า ประเพณีบุญกลางบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีการปฏิบัติมาเป็นเวลาหลายร้อยปี แม้จะมีการเคลื่อนย้ายประชากรตั้งแต่ครั้งอดีตกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้นได้นำคุณค่าและภูมิปัญญาที่สั่งสมติดตัวมาเพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับชุมชน และปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า ฮีต ๑๒ คือ เดือนอ้ายมีประเพณีบุญเข้ากรรม เดือนยี่มีประเพณีบุญคูณลาน เดือนสามมีประเพณีบุญข้าวจี เดือนสี่มีประเพณีบุญเผาสุต เดือนห้ามีประเพณีบุญสงกรานต์ เดือนหกมีประเพณีบุญบั้งไฟ เดือนเจ็ดมีประเพณีบุญข้าสละ เดือนแปดมีประเพณีบุญเข้าพรรษา เดือนเก้ามีประเพณีบุญห่อข้าวประดับดิน เดือนสิบมีประเพณีบุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ดมีประเพณีบุญออกพรรษา และเดือนสิบสองมีประเพณีบุญกฐิน

^{๑๐๐}วิ.มท. (ไทย) ๕/๓๐๖/๑๔๕-๑๔๖.

๒.๔ ข้อมูลพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีข้อมูลเชิงพื้นที่โดยสังเขป ดังนี้

อำเภอโพธาราม ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ลำน้ำสำคัญฝั่งตะวันตกของประเทศไทย มีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งชุมชนตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ พบหลักฐานทางโบราณคดีสำคัญในแถบต้นน้ำของหุบเทือกเขา ทั้งแนวใหญ่หรือแนวศรีสวัสดิ์ และแนวน้อยหรือแนวไทรโยค ซึ่งทั้งสองแนวนี้ไหลมารวมกันที่ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนบริเวณแม่น้ำแม่กลองที่ไหลผ่าน ตั้งแต่อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จนมาถึงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบการตั้งถิ่นฐานของผู้คนสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยทวารวดี ลพบุรี และอยุธยา ตลอดจนถึงรัตนโกสินทร์ ลุ่มน้ำแม่กลองอันอุดม สมบูรณ์ จึงไม่ได้ว่างเว้นจากการที่มนุษย์มาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยมานับพันปี

เมื่อสมัยก่อนประชาชนเรียกว่า บ้านโพธิ์ตาตำ เหตุที่ใช้ชื่อนี้เพราะว่าเมื่อก่อนพื้นที่แถบนี้มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่เป็นหมู่ และใกล้หมู่บ้านโพธิ์มีบ้านของนายคำตั้งอยู่ ซึ่งชาวบ้านแถบนั้นรู้จักกันดี เลยเรียกกันติดปากว่า บ้านโพธิ์ตาตำ อาศัยสำเนียงภาษาของชาวจีนที่อพยพมาอาศัยอยู่บริเวณนั้น เรียกว่า พอใจล้ำ และชาวมอญเช่นกันเรียกว่า โปดหาราม ต่อมาเมื่อสมัยจังหวัดราชบุรียังมีฐานะการปกครองแบบมณฑล พระยาภักดีดินแดน (พลอย วงศาโรจน์) ท่านปลัดมณฑลราชบุรี ได้ดำเนินการปรับปรุงเขตและนามตำบลต่าง ๆ และเห็นว่าถิ่นนี้มีต้นโพธิ์และวัดวาอาราม ทางราชการจึงตั้งนามให้ใหม่ว่า โพธาราม อำเภอโพธาราม ได้มีพ่อเมืองหรือเรียกในปัจจุบันนี้ว่า นายอำเภอ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๔๔๖ ถึงปัจจุบัน^{๑๑}

สำหรับ การจัดตั้งอำเภอโพธาราม นั้น แต่เดิมอำเภอโพธาราม ตั้งที่ว่าการ อำเภออยู่ที่ปากคลองบางโตนด (ปัจจุบันอยู่ในท้องที่ตำบลบางโตนด) ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแม่กลองมีฐานะเป็นแขวง ซึ่งเรียกกันสมัยนั้นว่า แขวงเจ็ดเสมียน ขึ้นการปกครองต่อจังหวัดราชบุรี ยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๘ (ร.ศ. ๑๑๔) ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ย้ายที่ตั้งที่ว่าการอำเภอโพธาราม จากปากคลองบางโตนด มาอยู่ทางตะวันออกของแม่น้ำแม่กลองในท้องที่ตำบลโพธาราม เชื่อมกับ บริเวณวัดเฉลิมอาสน์ในปัจจุบัน และเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ ก็ได้ ย้ายที่ว่าการอำเภออีกครั้ง เนื่องจากบริเวณที่ตั้งเดิมนั้นเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก กระแสน้ำไหลเชี่ยวมากเซาะตลิ่งพังทุกปี ทำให้สถานที่แคบลง ดังนั้นจึง ได้ย้ายมาสร้างใหม่บริเวณด้านทิศตะวันออกของสถานีรถไฟโพธาราม อันเป็นที่ ตั้งของอาคารที่ว่าการอำเภอ ในปัจจุบัน

^{๑๑}สำนักงานเกษตรอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, *ที่ตั้งและอาณาเขต*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://photharam.ratchaburi.doe.go.th/> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

ภาพที่ ๒.๒ แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี^{๑๐๒}

อำเภอโพธารามตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอท่าม่วง (จังหวัดกาญจนบุรี) และอำเภอบ้านโป่ง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเมืองนครปฐม (จังหวัดนครปฐม) และอำเภอบางแพ

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอดำเนินสะดวกและอำเภอเมืองราชบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอจอมบึง

อำเภอโพธารามแบ่งพื้นที่เป็น ๑๙ ตำบล (๑๕๖ หมู่บ้าน) ได้แก่ ตำบลโพธาราม ตำบลดอนกระเบื้อง ตำบลหนองโพ ตำบลบ้านเลื่อ ตำบลคลองตากุด ตำบลบ้านซ้อง ตำบลบ้านสิงห์ ตำบลดอนทราย ตำบลเจ็ดเสมียน ตำบลคลองข่อย ตำบลชำแระ ตำบลสร้อยฟ้า ตำบลท่าชุมพล ตำบลบางโตนด ตำบลเตาปูน ตำบลนางแก้ว ตำบลธรรมเสน ตำบลเขาชะงุ้ม และตำบลหนองกวาย

สรุปได้ว่า พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ลำน้ำสำคัญฝั่งตะวันตกของประเทศไทย แบ่งพื้นที่เป็น ๑๙ ตำบล และในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงในอำเภอโพธาราม รวม ๔ ตำบล ได้แก่ ชุมชนตำบลบ้านเลื่อ ชุมชนตำบลบ้านซ้อง ชุมชนตำบลบ้านสิงห์ และชุมชนตำบลดอนทราย

^{๑๐๒}สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ประวัติความเป็นมา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://district.cdd.go.th/photharam/about-us/ประวัติความเป็นมา/> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” นี้ มีการได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากผลงานวิจัยต่าง ๆ ในประเทศ จึงได้ประมวลสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้ค้นคว้า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การอนุรักษ์วัฒนธรรม” จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยได้ประมวลไว้ ดังนี้

พระมหาธรร สิริมงคล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก (๔.๓๒) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านสถานที่ ด้านการสร้างแรงจูงใจ และ ด้านการให้บริการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีเพศ และการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๐๓}

พระพรพร โชติวโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษากระบวนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษาวัดร่องเมิง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสงวนรักษา และบูรณะผลิตผลทางวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นแนวคิด อุดมการณ์ และความเชื่อทางศาสนา สถานที่ที่รวบรวมโบราณศิลปวัตถุและภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ วัด โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ทำหน้าที่ในการอนุรักษ์และสืบทอด โดยนัยนี้ พิพิธภัณฑวัดร่องเมิงแห่งนี้ได้สร้างคุณประโยชน์อย่างมากมาต่อสังคม โดยใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสถานที่ศึกษาข้อคิดและหลักในการดำเนินชีวิตจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การก่อตั้งพิพิธภัณฑวัดร่องเมิงก่อให้เกิดความภาคภูมิใจของคนในชุมชนที่มีสถานที่เก็บวัตถุโบราณที่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นสถานที่ให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นอย่างดี^{๑๐๔}

^{๑๐๓}พระมหาธรร สิริมงคล, “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก-ข.

^{๑๐๔}พระพรพร โชติวโร, “ศึกษากระบวนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษาวัดร่องเมิง จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

พระครูประภัสร์มโนธรรม (ธงทิพย์ ปภสฺสโร) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ (๒) ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ (๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม พบว่า ควรอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำอย่างจริงจัง เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงออกได้ดีที่สุดของมนุษย์ ทั้งนี้วัฒนธรรมที่อนุรักษ์นั้นจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่อาจนำสิ่งอื่นที่ทันสมัยและมีประโยชน์เข้ามาประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมนั้นให้ถูกต้อง จะได้มีประสิทธิภาพตามยุคสมัย^{๑๐๕}

พระอธิการวิน ทิปธมโม ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านร่วมปฏิบัติงาน และด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา ส่วนด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา และด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่า พระสงฆ์ที่มีสังกัดวัดต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ จำนวนพรรษา ตำแหน่งทางสงฆ์ วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา) วุฒิกการศึกษาปริยัติธรรม(แผนกนักธรรม) และวุฒิกการศึกษาปริยัติธรรม(แผนกบาลี) โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน^{๑๐๖}

^{๑๐๕}พระครูประภัสร์มโนธรรม (ธงทิพย์ ปภสฺสโร), “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

^{๑๐๖}พระอธิการวิน ทิปธมโม, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

พระมหาอำพล กตติโป ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ระดับความคิดเห็นของชาวไทยรามัญที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (๒) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของชาวไทยรามัญที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล โดยภาพรวม ประชาชนชาวไทยรามัญที่มี เพศ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อาชีพ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนชาวไทยรามัญที่มี อายุ รายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร ที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) ปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร คือ ควรส่งเสริมให้มีการใช้ภาษามอญในการสื่อสารชีวิตประจำวัน ไม่ค่อยมีคนไทยชาวมอญ ได้ใช้งานมาก และพระสงฆ์ไม่ค่อยมีบทบาทหรือส่วนร่วมในการส่งเสริมวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยรามัญ สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร คือ ควรส่งเสริมให้มีการใช้ภาษามอญให้แก่คนไทยชาวมอญ และพระสงฆ์ควรมีบทบาทหรือส่วนร่วมในการส่งเสริมวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย-รามัญ และ (๔) ผลการสัมภาษณ์ พบว่า พระสงฆ์มีความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมของชาวไทยรามัญ ซึ่งพระสงฆ์เป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ภาษาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่^{๑๐๗}

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นกระบวนการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่น และสังคมที่สร้างขึ้นบนผืนแผ่นดินไทยอันเป็นวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์ให้คงอยู่เป็นมรดกของชนรุ่นหลังต่อไป ทั้งนี้รวมถึงการใช้และจัดการทรัพยากรทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างฉลาดตลอดจนมีการวางแผนอย่างรอบคอบ เพื่อบรรลุความต้องการในอนาคตและให้หมายรวมถึงการป้องกัน การดูแล การรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ การสงวน และการปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย ทั้งนี้ เนื่องด้วยสภาพการณ์ปัจจุบันภาครัฐได้ส่งเสริมการพัฒนาที่อาศัยวัฒนธรรม นำมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นการพัฒนาที่เริ่มจากภายในชุมชนขึ้นมาซึ่งจะสอดคล้องกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งการพัฒนาลักษณะนี้จะใกล้เคียงกับการพัฒนาตามหลักการพึ่งตนเองหรือการพัฒนาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน นั่นเอง

^{๑๐๗}พระมหาอำพล กตติโป, “บทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ค้นคว้า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “วัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา” จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยได้ประมวลไว้ ดังนี้

พระมหานิพนธ์ นีปโก ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ในจังหวัดปทุมธานี” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) รูปแบบการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ การดูแลรักษาเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสกำกับดูแล สำรวจข้อมูล และบุคคลหรือหน่วยงานสนับสนุนการดูแลรักษา ได้แก่ การบริการ คือ สงเคราะห์ประชาชนที่มาสักการะและทัศนศึกษา สนับสนุนหน่วยงานรัฐบริการประชาชน ส่งเสริมภาคธุรกิจ ให้มีจำหน่ายสินค้าภายในวัดได้ การบูรณะซ่อมแซมเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรที่ต้องดำเนินการ คือ เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดการประสานผลประโยชน์ทุกฝ่าย การส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดการประสานผลประโยชน์ทุกฝ่าย การทำบัญชีรักษา คือ จัดทำบัญชีโบราณสถานของวัด สำหรับโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากรแล้วสามารถของบประมาณการการซ่อมแซมจากกรมศิลปากรได้ ดังนั้น จึงต้องมีเจ้าหน้าที่ของวัด คอยทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายอย่างโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ และจัดทำบัญชีในรูปแบบที่เหมาะสม และวิธีการแต่งตั้งบุคลากรที่ดูแลรักษาและดำเนินการ คือ พระภิกษุ และสามเณร จัดให้พระสงฆ์ที่อยู่ในวัดนั้น ๆ ดูแลรักษาและดำเนินการ (๒) รูปแบบการอนุรักษ์ด้านศิลปวัตถุ โดยการจัดการ ๓ ด้าน คือ ด้านการดูแลรักษา ทางวัดจัดการสำรวจจุดโบสถ์ ว่ามีรอยร้าวหรือรอยร้าวหรือไม่ เมื่อสำรวจเจอแล้ว รีบแจ้งแก่กรมศิลปากรจะได้จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาแก้ไขได้ทันที ทางวัดจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องศิลปวัตถุ ด้านการบูรณะซ่อมแซมโดยผ่านกรมศิลปากรเข้ามาสนับสนุนการรักษา บูรณะ และซ่อมแซมศิลปวัตถุที่ชำรุด และด้านการแต่งตั้งบุคลากรที่ดูแลรักษาและดำเนินการในเบื้องต้น และ (๓) รูปแบบการอนุรักษ์ด้านประเพณี โดยวัดที่มีรูปแบบการจัดการจากความร่วมมือ ๓ องค์กร คือวัดภาครัฐ และประชาชน โดยวัดร่วมมือกับทางจังหวัดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมเกี่ยวกับการตักบาตรพระร้อย เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนเข้าใจประเพณีนี้มากขึ้น ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของชาวจังหวัดปทุมธานีด้วย วัดและทางจังหวัดจัดให้มีการตักบาตรพระร้อยทางเรือทุกปีและการขอความร่วมมือจากเรือที่วิ่งไปมาให้ชะลอความเร็ว พอที่พระสงฆ์จะพายเรือให้ประชาชนได้ใส่บาตรตอนเช้าที่เรียกว่าตักบาตรพระร้อยทางเรือได้ ทางภาครัฐหรือทางจังหวัดจัดงบประมาณเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต่าง ๆ ของจังหวัดปทุมธานี โดยเฉพาะเพื่อเป็นการส่งเสริมประเพณีที่ใกล้จะสูญไป เช่น ตักบาตรพระร้อย เป็นต้น และภาครัฐโดยการนำของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทางจังหวัดหรือทางองค์การบริหารส่วนตำบล และความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของจังหวัดปทุมธานี และการส่งเสริมประเพณีต่าง ๆ ที่ใกล้จะสูญไปจากจังหวัดปทุมธานี^{๑๐๘}

^{๑๐๘}พระมหานิพนธ์ นีปโก, “รูปแบบการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ก-ข.

พระครูปลัดจเร กิตติวุฑโฒ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความเชื่อและศรัทธาที่มีต่อหลวงพ่อบานวัดมงคลโคธาวาสกับการเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของชุมชนในอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” จากผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อหลวงพ่อบานจะมีในด้านต่าง ๆ คือ มีบทบาทเกี่ยวกับการสร้างขวัญและกำลังใจ บทบาทเกี่ยวกับการสร้างพลังอำนาจของบุคคล และบทบาทเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคเสี่ยงทายเป็นความเชื่อและศรัทธาของชุมชน หรือเป็นวัฒนธรรมร่วมอย่างหนึ่งของชาวอำเภอบางบ่อ ความเชื่อที่มีต่อหลวงพ่อบานของชาวชุมชนบางบ่อเป็นมูลเหตุให้เกิดพิธีกรรมที่แสดงออกซึ่งความเชื่อและศรัทธาคือ มีการจัดงานประเพณีนมัสการหลวงพ่อบานทุกปี หรือไปกราบไหว้ขอพรกับรูปหล่อหลวงพ่อบานที่วัดมงคลโคธาวาสมีมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตจวบจนปัจจุบัน เมื่อศึกษาวิเคราะห์โดยภาพรวมแล้วจะพบว่าความเชื่อและศรัทธาที่มีต่อหลวงพ่อบานของชาวอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ และมีการแสดงออกซึ่งความเชื่อและศรัทธามีมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันนั้นมีเฉพาะในอำเภอบางบ่อ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าหลวงพ่อบานเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของจังหวัดสมุทรปราการและความเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นนี้ชาวอำเภอบางบ่อ ควรจะอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยการสร้างพิพิธภัณฑ์เพื่อเก็บรวบรวมวัตถุมงคลของหลวงพ่อบานและความเชื่อและศรัทธาที่มีอยู่ในชุมชนให้อยู่กับจังหวัดสมุทรปราการ^{๑๐๙}

พระเตียรวิทย์ อุตตสนโต ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการทรงเจ้าในทัศนะทางพระพุทธศาสนา พบว่า ร่างทรงและการทรงเจ้าจัดอยู่ในกลุ่มอุปาทาน ๔ ชนิด อุตตวาทุปาทานและสีลพทุปาทานและเป็นเดรัจฉานวิชา แต่มีหลักธรรมหลายหมวดที่นำมาส่งผลต่อแนวคิดเรื่องร่างทรง (วิญญาณนิยม) คือ เรื่องโอปปาติกะ (ในโยนิ ๔) เรื่องเทพ/เทวดา (ในเทพ ๓, ภูมิ ๔, คติ ๕), เรื่องสัตว์โลก (ในโลก ๓), เรื่องสังขารและวิญญาณ (ในขันธ ๕) และเรื่องกรรมกับการเกิดใหม่ (สังสารวัฏ) ที่ยืนยันถึงการมีอยู่จริงของ ปรโลก และสวรรค์ อันเป็นสาระหลักของความเชื่อเรื่องเทพเจ้าและพิธีทรงเจ้าเข้าผี ส่วนหลักธรรมที่ส่งผลต่อการประกอบพิธีกรรมนั้นประกอบด้วย (๑) หลักศรัทธา เป็นความเชื่อในระบบความคิดอย่างหนึ่งโดยไม่มี การพิสูจน์ ไม่ต้องการเหตุผล ภาพความเชื่อของร่างทรงจะปรากฏอยู่ในพิธีกรรมที่ร่างทรงได้กำหนดขึ้น (๒) หลักกรรม ในบริบทกรรมตามนัยทางพระพุทธศาสนา แต่มีใช้ทฤษฎีกรรมที่ถูกต้องในทางพระพุทธศาสนา เช่น การทำสิ่งดี เพื่อที่จะได้สิ่งตอบแทนที่เป็นความดีงาม ทั้งในส่วนของวัตถุ และความพึงใจที่เป็นนามธรรม และ (๓) การบำเพ็ญบารมี ทำให้เกิดระบบของการเสียสละ ในรูปแบบต่างๆ ของผู้ปฏิบัติตามคำแนะนำของร่างทรง^{๑๑๐}

^{๑๐๙}พระครูปลัดจเร กิตติวุฑโฒ, “ความเชื่อและศรัทธาที่มีต่อหลวงพ่อบานวัดมงคลโคธาวาสกับการเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของชุมชนในอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖), หน้า ๗๓.

^{๑๑๐}พระเตียรวิทย์ อุตตสนโต, “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ข.

จรรยา รัตนกาล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ตำบลสามบัณฑิต อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีคติความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบเนื่องยาวนานกันตั้งแต่โบราณด้วยการให้ทาน รักษาศีล สวดมนต์ภาวนาในวันสำคัญทางศาสนาและวันอื่นๆสม่ำเสมอ มีความเชื่อเรื่องโชคลาง ฤกษ์ยาม เครื่องรางของขลัง ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมจรรยาอันดีงาม ให้ความสำคัญต่อประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การบรรพชาอุปสมบท การแต่งงาน การทำบุญเกี่ยวกับงานศพ (๒) มีการนำหลักพุทธธรรม ด้านคติความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมดั้งเดิม และด้านประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในระดับมากเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่วนด้านการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม มีการนำมาใช้ในระดับปานกลาง และ (๓) การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันของประชาชนในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ^{๑๑๑}

อุดม จุมพลหล้า และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศไทย” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) ผลการปฏิบัติตามวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขง ในประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ๔ ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านพิธีกรรม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านความเชื่อ และด้านคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้านคือ ด้านภาษาและวรรณกรรม และ (๒) เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขง ในประเทศไทย โดยรวม พบว่ากลุ่มพระภิกษุ สามเณรกับครู พระภิกษุ สามเณรกับพุทธศาสนิกชนทั่วไป ครูกับนักเรียน และนักเรียนกับพุทธศาสนิกชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศไทยมากกว่ากลุ่มพระภิกษุ สามเณรกับนักเรียน และครูกับพุทธศาสนิกชนทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ส่วนกลุ่มครูกับพุทธศาสนิกชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน ^{๑๑๒}

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของชุมชนและสังคม โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีผลต่อความคิดทางด้านการพัฒนาด้านจิตใจ เพราะพระพุทธศาสนาเน้นถึงธรรมะที่สามารถนำมาประยุกต์กับการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี พระพุทธศาสนาสอนให้คนมีความเสียสละต่อส่วนรวม มีจิตใจเป็นธรรม รู้จักตนเองรู้จักสังคม และทำประโยชน์ต่อสังคม

^{๑๑๑}จรรยา รัตนกาล, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ตำบลสามบัณฑิต อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **รายงานการวิจัย**, (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖), หน้า ๘๐-๘๑.

^{๑๑๒}อุดม จุมพลหล้า และคณะ, “วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศไทย”, **รายงานการวิจัย**, (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม: วิทยาลัยเทคนิคภูพานบริหารธุรกิจ, ๒๕๕๙), หน้า ข.

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนลาวเวียง

ผู้วิจัยได้ค้นคว้า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “ชุมชนลาวเวียง” จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยได้ประมวลไว้ ดังนี้

กิตติภักดิ์ นันทธนะวานิช ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษามานุษยวิทยาวัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียง: กรณีศึกษา หมู่บ้านหาดสองแคว ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี” จากผลการวิจัยพบว่า ลักษณะวัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียงหมู่บ้านหาดสองแคว ระบบเศรษฐกิจของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากการผลิตเพื่อยังชีพมาสู่ระบบการผลิตเพื่อขาย ระบบครอบครัวและเครือญาติภายในชุมชนมีพัฒนาการมาจากระบบครอบครัวแบบขยายมาสู่ระบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ชุมชนมีระบบความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในระดับวิถีชีวิตที่มีการผสมผสานกับความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน ระบบเสียงภาษาลาวเวียง หมู่บ้านหาดสองแคว ประกอบด้วย หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว ๒๐ หน่วยเสียง สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายคำได้ ๙ หน่วยเสียง และมีพยัญชนะควบกล้ำ ๒ หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ ๒๑ หน่วยเสียง สามารถแบ่งหน่วยเสียงสระเดี่ยว ๑๘ หน่วยเสียง และหน่วยเสียงประสม ๓ หน่วยเสียง หน่วยเสียงรวมวรรณยุกต์มีการแตกต้งเป็นสาม และมีจำนวนหน่วยเสียง ๕ หน่วยเสียง ลักษณะโครงสร้างพยางค์ สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ โครงสร้างพยางค์เดี่ยว โครงสร้างสองพยางค์ และโครงสร้างหลายพยางค์ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของชุมชนลาวเวียง หมู่บ้านสองแคว มี ๒ ลักษณะ คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน^{๑๑๓}

ชวลิต น่วมธนัง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาชินตินจกลาวเวียงสู่การปรับปรุงศูนย์ผ้าทอลายโบราณบ้านผาทั่ง” จากผลการวิจัยพบว่า ชินตินจกลาวเวียงประกอบด้วยส่วนประกอบที่เป็น “ค” คือ ส่วนตัวและส่วนตีนขึ้นนำมาเย็บต่อกัน โดยในแต่ละส่วนของชินตินนั้นยังประกอบขึ้นด้วยเทคนิคการทอที่เป็นคอก ดังนั้น การใช้เทคนิคการทอหลายเทคนิคทำให้รู้ลักษณะที่ปรากฏมีความขัดแย้งกันเป็นคู่ ดังนี้ ส่วนตัวขึ้นเป็นคู่ของความเบลอจากการมัดหมี่ลายนาครูปตัวเอส กับความขัดจากการขดลายดอกกาบรูปรางสามเหลี่ยมมุมฉากบนพื้นแถบสีสดต่าง ๆ ส่วนตีนขึ้นเป็นคู่ของความวิจิตรจากการจกลายนาครูปขกแซกกับความเรียบจากการทอขัด ทำให้สามารถสรุปการศึกษารูปธรรมของชินตินจกลาวเวียงได้ว่าเป็น “คู่ตรงข้าม” ส่วนด้านนามธรรมนั้นสามารถสรุปได้เป็น “ความสมบูรณ์” เนื่องจากตำแหน่งและความหมายของลวดลาย ดังนี้ ลายหลักส่วนสิ้นขึ้นที่สวยงามที่สุดเป็นลายนาครมีความหมายถึงดินและน้ำความอุดมสมบูรณ์ กอปรกับส่วนลายประกอบที่ขนานอยู่ด้านบนและล่างของลายนาคร^{๑๑๔}

^{๑๑๓}กิตติภักดิ์ นันทธนะวานิช, “การศึกษามานุษยวิทยาวัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียง: กรณีศึกษา หมู่บ้านหาดสองแคว ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕), หน้า ๘.

^{๑๑๔}ชวลิต น่วมธนัง, “การศึกษาชินตินจกลาวเวียงสู่การปรับปรุงศูนย์ผ้าทอลายโบราณบ้านผาทั่ง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบภายใน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๓๗-๑๓๘.

ฉันทส เพียรธรรม, เทพธิดา ศิลปทรง และวรรณพร บุญญาสถิตย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ลาวเวียงอพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ตั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ณ บ้านสมอลม อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เพราะเห็นว่าภูมิประเทศอุดมสมบูรณ์ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้อพยพมาไปตั้งบ้านเรือนที่ตำบลดอนคา เป็นชุมชนขนาดใหญ่มีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ เช่น บุญข้าวจี บุญบั้งไฟ สารทลาว ตักบาตรเทโว อย่างไรก็ตาม ชาวลาวเวียงได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตบางอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและความเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น การกินข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก สันนิษฐานว่าเป็นการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเหมาะสมของภูมิประเทศที่เหมาะสมในการปลูกข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียว มีการนำแคนพัฒนาให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่กลายเป็นวงแคนประยุกต์ มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น คือ การแต่งกายด้วยผ้าทอมือ การพูดภาษาลาวเวียงและมีความภาคภูมิใจในการเป็นชาวลาวเวียงแม้ว่าความทรงจำเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่จดจำจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการแพ้สงคราม การถูกกวาดต้อนก็ไม่ได้ทำให้รู้สึกถึงความด้อยกว่าชุมชนอื่น ๆ ซึ่งเป็นจุดเด่นที่ทำให้ชุมชนลาวเวียงแห่งนี้มีความเข้มแข็ง พยายามรักษาและฟื้นฟู และสร้างอัตลักษณ์ลาวเวียงขึ้นเพื่อตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลง ความทันสมัย รวมทั้งกระแสการท่องเที่ยวชุมชนที่กำลังได้รับความนิยม^{๑๑๕}

ณัฐพจน์ โพธิ์เจริญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เดิมเป็นดนตรีพื้นบ้านเช่นเดียวกับอีสานแต่เดิมมีแคนเป็นเครื่องดนตรีหลัก กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงได้สืบทอดดนตรีและได้รับอิทธิพลจากสังคมนวัตกรรมภายนอกเข้ามาสู่ภายใน และได้รับค่านิยมจากกลุ่มเพื่อนฝูงของคนรุ่นใหม่ ขาดการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น บุคลากรผู้รู้ได้ลดน้อยลงไป ทำให้ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงเริ่มจางหายไปตามกาลเวลา ด้านพิธีกรรมเป็นพิธีกรรมผีฟ้าเป็นความเชื่อด้านการรักษาโรค คล้ายกับการทรงเจ้าโดยการบูชาผีบรรพบุรุษ การอนุรักษ์และการสืบทอดดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยผ่านการสอนการบอกต่อกันในเครือญาติ มีการแสดงในกิจกรรมต่าง ๆ การเล่นดนตรีในงานต่าง ๆ และการแสดงโชว์ให้นักท่องเที่ยวได้รับชม^{๑๑๖}

^{๑๑๕}ฉันทส เพียรธรรม, เทพธิดา ศิลปทรง และวรรณพร บุญญาสถิตย์, “พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง อำเภออุทองจังหวัดสุพรรณบุรี”, รายงานการวิจัย, (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๖๐), หน้า ง.

^{๑๑๖}ณัฐพจน์ โพธิ์เจริญ, “การสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๙), หน้า ฉ.

วนิดา ตรีสวัสดิ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวเวียงของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารด้านอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง พบว่า ชาวลาวเวียงที่ตั้งรกรากอยู่ในอำเภอโพธารามยึดมั่น และศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีความเชื่อเช่นเดียวกับพุทธศาสนิกชนทั่วไปที่ว่าการสร้างวัดได้บุญมาก บุญกุศลจะช่วยให้เกิดสิ่งที่ดีงามในชีวิตของตนเองและครอบครัว ประกอบกับต้องการแสดงตัวตนของกลุ่มตนเอง เช่น การจัดประเพณี และพิธีกรรมตามธรรมเนียมปฏิบัติ และความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ต้องใช้พื้นที่ของวัดเป็นแหล่งประกอบกิจกรรมร่วมกัน จึงช่วยกันสร้างวัดประจำชุมชนของตนขึ้นมา ซึ่งอาจเป็นวัดใหม่ วัดร้าง หรือใช้วัดที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ แล้วช่วยกันบูรณะ ปฏิสังขรณ์วัดแห่งนั้นตามกำลังศรัทธา และทรัพย์สินที่จัดหามาได้ วัดดังกล่าว ได้แก่ วัดกำแพงใต้ วัดบ้านเลือก วัดบางลาน วัดดอนทราย วัดกำแพงเหนือ วัดหนองอ้อ วัดสร้อยฟ้า วัดหุบมะกล่ำ วัดหนองปลาหมอ วัดโบสถ์ วัดบ้านฆ้อง และวัดบ้านสิงห์ โดยการสื่อสารด้านอัตลักษณ์ของชาวลาวเวียงผ่านวัดประจำชุมชนแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ การสื่อสารที่มองเห็นเป็นรูปธรรมหรือลักษณะทางกายภาพของวัดที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม เห็นได้จากสิ่งปลูกสร้างในวัด สถาปัตยกรรมจิตรกรรม และวัตถุสิ่งของต่าง ๆ และการสื่อสารที่เป็นนามธรรมหรือด้านจิตใจ เห็นได้จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมที่ชาวลาวเวียงแสดงออกโดยใช้พื้นที่ของวัดเป็นที่ประกอบกิจกรรม วัดประจำชุมชนที่สื่อสารอัตลักษณ์ชาวลาวเวียงที่เป็นรูปธรรมชัดเจน พบว่า วัดกำแพงเหนือเป็นวัดในโพธารามที่ยังคงมีสิ่งปลูกสร้างแสดงอัตลักษณ์ของลาวเวียงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน คือ สิมลาวซึ่งสร้างตั้งแต่สมัยอยุธยา และหน้าบ้านของสิมที่เป็นรูปพญานาคที่ชาวลาวนับถือเป็นสัตว์มงคล รวมทั้งภาพจิตรกรรมในกุฏิพระที่สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นภาพที่บอกเล่าวิถีชีวิตของชาวลาวเวียง เช่น การทำนา และวัดโบสถ์เป็นที่ตั้งของหอวัฒนธรรมลาวเวียง ซึ่งเจ้าอาวาส คือ พระครูโพธารามพิทักษ์ ได้มอบศาลาการเปรียญให้เป็นสถานที่เก็บรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ของชุมชนและศิลปวัตถุที่แสดงวิถีชีวิตของชาวลาวเวียงในชุมชนบ้านเลือก อำเภอโพธาราม วัดทั้ง ๒ แห่ง สะท้อนความเป็นตัวตนของคนลาวเวียงจากสิ่งปลูกสร้าง สิ่งของเครื่องใช้ และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน สำหรับการสื่อสารที่เป็นนามธรรมหรือด้านจิตใจ เห็นได้จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมที่ชาวลาวเวียงแสดงออกโดยใช้พื้นที่ของวัดเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรม บางกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่จัดคล้ายกันทุกวัด บางกิจกรรมชาวลาวเวียงร่วมกันจัดกิจกรรมเฉพาะในวัดที่ใช้เป็นศูนย์รวมของชุมชน มีทั้งกิจกรรมที่วัดเป็นผู้ริเริ่มการจัดงาน เช่น กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมที่ชาวบ้านเป็นผู้ริเริ่ม เช่น การบวชนาค บุญได้น้ำมัน และกิจกรรมที่ร่วมกันระหว่างวัดกับชาวบ้าน เช่น แห่ดอกไม้ท้ายสงกรานต์^{๑๓๗}

สรุปได้ว่า ชาติพันธุ์ลาวเวียงอพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงได้สืบทอดดนตรีและได้รับอิทธิพลจากสังคมหรือวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาสู่ภายใน และชาวลาวเวียงได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตบางอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและความเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้

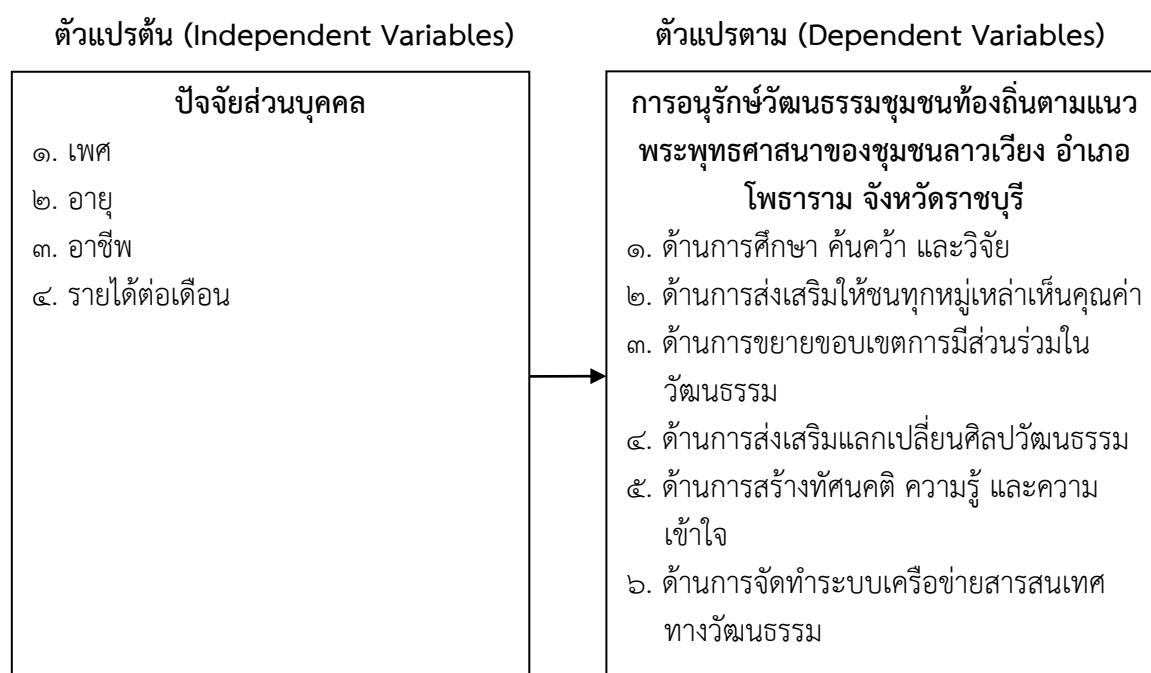
^{๑๓๗}วนิดา ตรีสวัสดิ์, “การสื่อสารอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวเวียงของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”, รายงานการวิจัย, (คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๘), หน้า ๙.

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ที่ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รวม ๖ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านการศึกษา ค่าน้ำ และวิจัย (๒) ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า (๓) ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม (๔) ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม (๕) ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ และ (๖) ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม

ภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน ๓๗,๗๓๖ คน^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^๒ ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕

^๑สำนักงานสถิติแห่งชาติ, จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล จังหวัดราชบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/S010107/th> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^๒คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๘.

สูตร	n	$=$	$\frac{N}{1 + N(e)^2}$
เมื่อ	n	คือ	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	คือ	ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย
	e	คือ	เปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (0.05)
แทนค่า	n	$=$	$\frac{37,736}{1 + 37,736 (0.05)^2}$
		$=$	395.80 หรือ 396 คน

จากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากรเป็นประชาชนจำนวน ๓๗,๗๓๖ คน จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๙๖ คน จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็น ๔ กลุ่ม ตามสังกัดตำบล แล้วจึงแบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ตามสัดส่วน โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ดังนี้^๓

สูตร	n_i	$=$	$\frac{N_i}{N} \times n$
เมื่อ	n_i	คือ	จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วย
	N_i	คือ	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
	N	คือ	จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย
	n	คือ	จำนวนประชากรในแต่ละหน่วย

ตัวอย่าง การขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนตำบลบ้านเลือก จำนวน ๑๐,๐๙๒ คน ได้แก่

$$n_i = \frac{396}{37,736} \times 10,092$$

$$= 44$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชาชนตำบลบ้านเลือก คือ ๑๐๖ คน

รายละเอียดจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ได้จากการคำนวณ แสดงในตารางที่ ๓.๑

^๓กัลยา วานิชย์บัญชา, สถิติสำหรับงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙.

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชาชนชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสังกัดตำบล

ที่	สังกัดตำบล	ประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
๑	บ้านเลือก	๑๐,๐๙๒	๑๐๖
๒	บ้านห้อย	๘,๖๐๓	๙๐
๓	บ้านสิงห์	๑๑,๘๑๘	๑๒๔
๔	ดอนทราย	๗,๒๒๓	๗๖
	รวม	๓๗,๗๓๖	๓๙๖

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๗ รูป/คน ประกอบด้วย

๑. พระครูสาธกธรรมกิจ (วิจิตร วิจิตรโม) เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๒. พระครูโสภณกิตติคุณ (ดั่ง สวาคโต) เจ้าอาวาสวัดบ้านห้อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๓. พระครูวิมลปัญญาคุณ (แปะ สติปัญญา) เจ้าอาวาสวัดดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๔. นายสมบุรณ์ จินงาม กำนันตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๕. นายสมาน มุกดา กำนันตำบลบ้านห้อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๖. นายประมวล ล้อมกำปั่นทอง กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๗. นายสมจิต โชติพรวน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านห้อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่
ปริญญานิพนธ์
๔. สร้างเครื่องมือ
๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปริญญานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อ
ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
๗. ปรับปรุงแก้ไข
๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่ม
ตัวอย่าง

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปริญญานิพนธ์
๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและ
กรรมการที่ปริญญานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุง
แก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ รูป/คน ประกอบด้วย

พระสมุทรวิชโรโสภณ, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระครูวิสุทธานันทคุณ, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระครูวาทิรวัดน์, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระมหากษัตริย์ ธีรธมโม, ผศ. ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
ดร.ปณณธร เขียวชัยพฤกษ์	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เมื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ๐.๘๐-๑.๐๐

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประชาชนตำบลกรับใหญ่) จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๔๐๗

๔. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย มีคำถามจำนวน ๕ ข้อ

ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า มีคำถามจำนวน ๕ ข้อ

ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม มีคำถามจำนวน ๕ ข้อ

ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม มีคำถามจำนวน ๕ ข้อ

ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ มีคำถามจำนวน ๕ ข้อ

ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม มีคำถามจำนวน ๕ ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

สำหรับในตอนที่ ๒ นี้มี การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๔ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

^๔ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire)

๑. ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามในพื้นที่เป้าหมาย

๒. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ (Interview)

๑. ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

๑. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๒. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน โดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป

๓. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

๑. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
๒. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
๓. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
๔. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” นี้ กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t- distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F- distribution)
SS	แทน	ผลโดยรวมกำลังสอง (Sum of Square)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
Sig	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significances)
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของประชาชน จำนวน ๓๙๖ คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๗ รูป/คน มี ดังนี้

๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ และพื้นที่อยู่อาศัย รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๓๙๖)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๕๖	๓๙.๓๙
หญิง	๒๔๐	๖๐.๖๑
รวม	๓๙๖	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๖	๔.๐๔
๒๐-๓๐ ปี	๑๐๐	๒๕.๒๕
๓๑-๔๐ ปี	๗๕	๑๘.๙๔
๔๑-๕๐ ปี	๘๗	๒๑.๙๗
๕๑-๖๐ ปี	๗๘	๑๙.๗๐
๖๑ ปีขึ้นไป	๔๐	๑๐.๑๐
รวม	๓๙๖	๑๐๐.๐๐
๓. อาชีพ		
รับราชการ	๕๓	๑๓.๓๘
รัฐวิสาหกิจ	๓๓	๘.๓๓
เกษตรกรรวม	๑๑๓	๒๘.๕๔
เจ้าของกิจการ	๒๖	๖.๕๗
ค้าขาย	๖๐	๑๕.๑๕
รับจ้าง	๑๐๖	๒๖.๗๗
อื่น ๆ	๕	๑.๒๖
รวม	๓๙๖	๑๐๐.๐๐
๔. รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๙๒	๔๘.๔๘
๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท	๑๓๑	๓๓.๐๘
สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๗๓	๑๘.๔๓
รวม	๓๙๖	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๖๑ มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒๕ มีอาชีพเกษตรกรรม จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๔ และมีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๔๘

๔.๒ สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ผลการวิเคราะห์สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

(n = ๓๙๖)

ที่	สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย	๓.๘๘	๐.๖๑๙	มาก
๒	ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า	๓.๘๓	๐.๕๒๔	มาก
๓	ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม	๓.๘๑	๐.๕๘๐	มาก
๔	ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม	๓.๙๓	๐.๕๔๑	มาก
๕	ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ	๓.๗๔	๐.๕๖๕	มาก
๖	ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม	๓.๘๒	๐.๖๕๒	มาก
	ภาพรวม	๓.๘๔	๐.๔๔๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๓ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย

(n = ๓๙๖)

ข้อ	ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงที่กระจายให้เป็นหมวดหมู่เป็นระเบียบง่ายต่อการศึกษาค้นคว้า	๔.๐๐	๐.๗๕๐	มาก
๒	การจัดชุมชนได้ศึกษาคุณค่ามรดกของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้มีความภูมิใจในวัฒนธรรม	๓.๗๖	๐.๗๗๓	มาก
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนได้ศึกษาค้นคว้าความสำคัญวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อการดำรงชีวิตในชุมชน	๓.๘๔	๐.๗๗๗	มาก
๔	การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อปลูกฝังความรักมรดกทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน	๓.๘๙	๐.๘๓๓	มาก
๕	การจัดการศึกษาเป็นหลักสูตรแก่เยาวชนให้รู้จักคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๓.๙๐	๐.๘๓๒	มาก
รวม		๓.๘๘	๐.๖๑๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงที่กระจายให้เป็นหมวดหมู่เป็นระเบียบง่ายต่อการศึกษาค้นคว้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๕ การจัดการศึกษาเป็นหลักสูตรแก่เยาวชนให้รู้จักคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๐ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๔ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อปลูกฝังความรักมรดกทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า

(n = ๓๙๖)

ข้อ	ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การให้ความรู้คุณค่าความสำคัญวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	๔.๑๖	๐.๗๗๒	มาก
๒	การสนับสนุนงานของคณะสงฆ์และจากภาครัฐในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๔.๓๐	๐.๘๓๒	มาก
๓	การส่งเสริมให้ชนบธรรมนิยมประเพณีวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงกลับมาสู่สังคมและชุมชน	๓.๖๒	๐.๘๑๓	มาก
๔	การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มีใจใส่ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่ออนุชนรุ่นหลัง	๓.๖๓	๐.๘๓๖	มาก
๕	การส่งเสริมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงแก่บุคคลภายนอกท้องถิ่น	๓.๔๑	๐.๗๔๖	ปานกลาง
รวม		๓.๘๓	๐.๕๒๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ ๕ การส่งเสริมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงแก่บุคคลภายนอกท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑ ส่วนข้ออื่น ๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๒ การสนับสนุนงานของคณะสงฆ์และจากภาครัฐในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๑ การให้ความรู้คุณค่าความสำคัญวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๔ การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มีใจใส่ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่ออนุชนรุ่นหลัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม

(n = ๓๙๖)

ข้อ	ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การจัดรายการเผยแพร่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงทางสื่อออนไลน์	๓.๘๐	๐.๗๘๕	มาก
๒	การชักชวนชุมชนร่วมรณรงค์ในการทำกิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๓.๘๕	๐.๘๔๗	มาก
๓	การชักชวนประชาชนและเอกชนตลอดจนหน่วยงานรัฐให้ร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๓.๘๘	๐.๘๒๖	มาก
๔	การบริหารให้ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๓.๗๕	๐.๘๑๗	มาก
๕	การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหน่วยงานเอกชนและหน่วยงานรัฐเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๓.๗๕	๐.๙๒๓	มาก
รวม		๓.๘๑	๐.๕๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๓ การชักชวนประชาชนและเอกชนตลอดจนหน่วยงานรัฐให้ร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๒ การชักชวนชุมชนร่วมรณรงค์ในการทำกิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๑ การจัดรายการเผยแพร่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงทางสื่อออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม

(n = ๓๙๖)

ข้อ	ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงกับองค์กรคณะสงฆ์และชุมชน	๓.๖๓	๐.๙๐๙	มาก
๒	การจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชนและประเมินผลการป้องกันความเสื่อมทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๔.๑๐	๐.๗๗๐	มาก
๓	การจัดแสดงความคิดเห็นหรือประชุมร่วมกับหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานเอกชนในการเผยแผ่วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๓.๙๔	๐.๗๕๖	มาก
๔	การจัดกิจกรรมร่วมเสนอความเห็นในการปรับปรุงขั้นตอนหรือกิจกรรมใดของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๓.๘๕	๐.๗๘๓	มาก
๕	การจัดประชุมร่วมกันในการติดตามผลการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงทั้งในวัดและชุมชน	๔.๑๕	๐.๗๙๗	มาก
รวม		๓.๙๓	๐.๕๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๕ การจัดประชุมร่วมกันในการติดตามผลการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงทั้งในวัดและชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๒ การจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชนและประเมินผลการป้องกันความเสื่อมทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๓ การจัดแสดงความคิดเห็นหรือประชุมร่วมกับหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานเอกชนในการเผยแผ่วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ

(n = ๓๙๖)

ข้อ	ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การแนะนำเกี่ยวกับความรู้ความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๓.๔๖	๐.๗๘๐	ปานกลาง
๒	การเปิดโอกาสให้ชุมชนเสนอแนวทางการแก้ไข/ป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๓.๘๗	๐.๗๘๕	มาก
๓	การปรับปรุงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของชุมชน	๓.๕๖	๐.๘๕๓	มาก
๔	การทำกิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงร่วมกับชุมชนและหน่วยงานของรัฐ	๓.๙๔	๐.๘๘๗	มาก
๕	การเผยแพร่ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงแก่เยาวชนคนรุ่นหลัง	๓.๘๗	๐.๗๘๖	มาก
รวม		๓.๗๔	๐.๕๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ ๑ การแนะนำเกี่ยวกับความรู้ความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖ ส่วนข้ออื่น ๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๔ การทำกิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงร่วมกับชุมชนและหน่วยงานของรัฐ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๒ การเปิดโอกาสให้ชุมชนเสนอแนวทางการแก้ไข/ป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง และข้อ ๕ การเผยแพร่ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงแก่เยาวชนคนรุ่นหลัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๗ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๓ การปรับปรุงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม

(n = ๓๙๖)

ข้อ	ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การจัดนิทรรศการกิจกรรมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงในการประชุมประเพณีติดตามผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓.๖๓	๐.๘๙๘	มาก
๒	การตั้งศูนย์กลางเผยแพร่และประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้ประชาชนเข้าใจ	๓.๗๗	๐.๘๒๕	มาก
๓	การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจสามารถเลือกสรรตัดสินใจและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิตประจำวัน	๓.๘๖	๐.๘๑๙	มาก
๔	การส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของสื่อมวลชนในด้านวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้มากยิ่งขึ้น	๓.๖๔	๐.๘๙๓	มาก
๕	การจัดเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมจารีตประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๔.๒๑	๐.๙๒๖	มาก
รวม		๓.๘๒	๐.๖๕๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๕ การจัดเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมจารีตประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๑ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๓ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจสามารถเลือกสรรตัดสินใจและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๖ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๒ การตั้งศูนย์กลางเผยแพร่และประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้ประชาชนเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ผลการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๕๖	๓.๗๖	๐.๔๘๗	มาก
หญิง	๒๔๐	๓.๘๙	๐.๔๐๙	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๔	๐.๔๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔

ตารางที่ ๔.๑๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๕๖	๓.๗๖	๐.๔๘๗	-๒.๘๘๘**	๐.๐๐๔
หญิง	๒๔๐	๓.๘๙	๐.๔๐๙		

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๐ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๕๖	๓.๘๐	๐.๖๒๘	มาก
หญิง	๒๔๐	๓.๙๓	๐.๖๐๙	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๘	๐.๖๑๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘

ตารางที่ ๔.๑๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๕๖	๓.๘๐	๐.๖๒๘	-๒.๐๙๗*	๐.๐๓๗
หญิง	๒๔๐	๓.๙๓	๐.๖๐๙		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๕๖	๓.๗๖	๐.๕๕๓	มาก
หญิง	๒๔๐	๓.๘๗	๐.๕๐๐	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๓	๐.๕๒๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓

ตารางที่ ๔.๑๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๕๖	๓.๗๖	๐.๕๕๓	-๒.๑๐๑*	๐.๐๓๖
หญิง	๒๔๐	๓.๘๗	๐.๕๐๐		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๕๖	๓.๗๒	๐.๖๑๓	มาก
หญิง	๒๔๐	๓.๘๖	๐.๕๕๒	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๑	๐.๕๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑

ตารางที่ ๔.๑๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๕๖	๓.๗๒	๐.๖๑๓	-๒.๔๐๘*	๐.๐๑๗
หญิง	๒๔๐	๓.๘๖	๐.๕๕๒		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๕๖	๓.๘๕	๐.๕๒๑	มาก
หญิง	๒๔๐	๓.๙๙	๐.๕๔๖	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๙๓	๐.๕๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๓

ตารางที่ ๔.๑๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๕๖	๓.๘๕	๐.๕๒๑	-๒.๖๕๓**	๐.๐๐๘
หญิง	๒๔๐	๓.๙๙	๐.๕๔๖		

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๘ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ตารางที่ ๔.๑๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๕๖	๓.๖๙	๐.๖๐๗	มาก
หญิง	๒๔๐	๓.๗๗	๐.๕๓๕	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๗๔	๐.๕๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔

ตารางที่ ๔.๒๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๕๖	๓.๖๙	๐.๖๐๗	-๑.๓๕๗	๐.๑๗๖
หญิง	๒๔๐	๓.๗๗	๐.๕๓๕		

จากตารางที่ ๔.๒๐ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๕๖	๓.๗๒	๐.๗๑๔	มาก
หญิง	๒๔๐	๓.๘๙	๐.๖๐๑	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๒	๐.๖๕๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒

ตารางที่ ๔.๒๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๕๖	๓.๗๒	๐.๗๑๔	-๒.๖๐๒**	๐.๐๑๐
หญิง	๒๔๐	๓.๘๙	๐.๖๐๑		

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๒ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๖	๔.๐๑	๐.๓๓๔	มาก
๒๐-๓๐ ปี	๑๐๐	๓.๘๔	๐.๔๖๔	มาก
๓๑-๔๐ ปี	๗๕	๓.๘๗	๐.๔๙๓	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๘๗	๓.๘๕	๐.๓๘๔	มาก
๕๑-๖๐ ปี	๗๘	๓.๗๘	๐.๓๘๓	มาก
๖๑ ปีขึ้นไป	๔๐	๓.๗๖	๐.๕๖๔	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๔	๐.๔๔๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔

ตารางที่ ๔.๒๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๘๓	๕	๐.๒๑๗	๑.๐๙๒	๐.๓๖๔
ภายในกลุ่ม	๗๗.๓๓๕	๓๙๐	๐.๑๙๘		
รวม	๗๘.๔๑๘	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๒๔ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๖	๔.๑๐	๐.๕๐๑	มาก
๒๐-๓๐ ปี	๑๐๐	๓.๙๔	๐.๖๐๓	มาก
๓๑-๔๐ ปี	๗๕	๓.๙๓	๐.๖๖๘	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๘๗	๓.๘๕	๐.๕๗๔	มาก
๕๑-๖๐ ปี	๗๘	๓.๘๒	๐.๕๑๙	มาก
๖๑ ปีขึ้นไป	๔๐	๓.๗๒	๐.๘๒๖	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๘	๐.๖๑๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๕ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘

ตารางที่ ๔.๒๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๒.๘๓๗	๕	๐.๕๖๗	๑.๔๘๙	๐.๑๙๒
ภายในกลุ่ม	๑๔๘.๕๕๔	๓๙๐	๐.๓๘๑		
รวม	๑๕๑.๓๙๐	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๒๖ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๖	๓.๙๐	๐.๔๐๐	มาก
๒๐-๓๐ ปี	๑๐๐	๓.๘๔	๐.๕๖๔	มาก
๓๑-๔๐ ปี	๗๕	๓.๘๒	๐.๕๓๔	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๘๗	๓.๘๖	๐.๔๘๓	มาก
๕๑-๖๐ ปี	๗๘	๓.๗๘	๐.๔๘๖	มาก
๖๑ ปีขึ้นไป	๔๐	๓.๗๘	๐.๖๑๒	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๓	๐.๕๒๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๗ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓

ตารางที่ ๔.๒๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๕๔	๕	๐.๐๙๑	๐.๓๒๘	๐.๘๙๖
ภายในกลุ่ม	๑๐๗.๘๙๑	๓๙๐	๐.๒๗๗		
รวม	๑๐๘.๓๔๕	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๒๘ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๖	๓.๙๕	๐.๕๒๔	มาก
๒๐-๓๐ ปี	๑๐๐	๓.๗๘	๐.๖๒๒	มาก
๓๑-๔๐ ปี	๗๕	๓.๘๕	๐.๖๑๗	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๘๗	๓.๘๕	๐.๕๐๔	มาก
๕๑-๖๐ ปี	๗๘	๓.๗๕	๐.๕๓๔	มาก
๖๑ ปีขึ้นไป	๔๐	๓.๗๕	๐.๖๗๐	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๑	๐.๕๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๙ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑

ตารางที่ ๔.๓๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๓๕	๕	๐.๒๒๗	๐.๖๗๑	๐.๖๔๖
ภายในกลุ่ม	๑๓๑.๘๘๖	๓๙๐	๐.๓๓๘		
รวม	๑๓๓.๐๒๐	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๓๐ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๖	๔.๒๙	๐.๔๐๐	มาก
๒๐-๓๐ ปี	๑๐๐	๓.๘๘	๐.๕๗๑	มาก
๓๑-๔๐ ปี	๗๕	๔.๐๐	๐.๕๑๗	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๘๗	๓.๙๙	๐.๕๑๐	มาก
๕๑-๖๐ ปี	๗๘	๓.๘๘	๐.๕๐๒	มาก
๖๑ ปีขึ้นไป	๔๐	๓.๘๑	๐.๖๒๗	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๙๓	๐.๕๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๑ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๓

ตารางที่ ๔.๓๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๓.๗๖๔	๕	๐.๗๕๓	๒.๖๓๐*	๐.๐๒๔
ภายในกลุ่ม	๑๑๑.๖๓๕	๓๙๐	๐.๒๘๖		
รวม	๑๑๕.๓๙๙	๓๙๕			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๒ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

ตารางที่ ๔.๓๓ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ					
		ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๒๙	๓.๘๘	๔.๐๐	๓.๙๙	๓.๘๘	๓.๘๑
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๔.๒๙		๐.๔๑*	๐.๒๙*	๐.๓๐*	๐.๔๑*	๐.๔๘*
๒๐-๓๐ ปี	๓.๘๘			-๐.๑๒	-๐.๑๑	๐.๐๐	๐.๐๗
๓๑-๔๐ ปี	๔.๐๐				๐.๐๑	๐.๑๒	๐.๑๙
๔๑-๕๐ ปี	๓.๙๙					๐.๑๑	๐.๑๘
๕๑-๖๐ ปี	๓.๘๘						๐.๐๗
๖๑ ปีขึ้นไป	๓.๘๑						

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๓ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ในระดับมากกว่า ประชาชนที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี, ๓๑-๔๐ ปี, ๔๑-๕๐ ปี, ๕๑-๖๐ ปี และ ๖๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๖	๓.๘๙	๐.๕๙๘	มาก
๒๐-๓๐ ปี	๑๐๐	๓.๗๖	๐.๕๗๑	มาก
๓๑-๔๐ ปี	๗๕	๓.๘๑	๐.๖๕๑	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๘๗	๓.๗๑	๐.๕๒๖	มาก
๕๑-๖๐ ปี	๗๘	๓.๗๕	๐.๔๗๒	มาก
๖๑ ปีขึ้นไป	๔๐	๓.๕๕	๐.๕๙๗	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๗๔	๐.๕๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๓ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔

ตารางที่ ๔.๓๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๒.๒๒๖	๕	๐.๔๔๕	๑.๔๐๒	๐.๒๒๓
ภายในกลุ่ม	๑๒๓.๘๕๒	๓๙๐	๐.๓๑๘		
รวม	๑๒๖.๐๗๘	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๓๕ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๖	๓.๙๑	๐.๕๙๓	มาก
๒๐-๓๐ ปี	๑๐๐	๓.๘๕	๐.๖๖๐	มาก
๓๑-๔๐ ปี	๗๕	๓.๘๐	๐.๖๕๖	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๘๗	๓.๘๕	๐.๖๒๑	มาก
๕๑-๖๐ ปี	๗๘	๓.๗๐	๐.๖๐๓	มาก
๖๑ ปีขึ้นไป	๔๐	๓.๙๓	๐.๗๙๙	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๒	๐.๖๕๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๖ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒

ตารางที่ ๔.๓๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๖๗	๕	๐.๓๗๓	๐.๘๗๖	๐.๔๙๗
ภายในกลุ่ม	๑๖๖.๓๐๗	๓๙๐	๐.๔๒๖		
รวม	๑๖๘.๑๗๓	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๓๗ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับราชการ	๕๓	๓.๘๗	๐.๔๓๙	มาก
รัฐวิสาหกิจ	๓๓	๓.๘๓	๐.๒๔๔	มาก
เกษตรกรกรรม	๑๑๓	๓.๘๒	๐.๔๓๒	มาก
เจ้าของกิจการ	๒๖	๓.๗๕	๐.๖๔๖	มาก
ค้าขาย	๖๐	๓.๘๕	๐.๓๘๓	มาก
รับจ้าง	๑๐๖	๓.๘๖	๐.๔๗๑	มาก
อื่น ๆ	๕	๓.๕๐	๐.๗๓๑	ปานกลาง
รวม	๓๙๖	๓.๘๔	๐.๔๔๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๘ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔

ตารางที่ ๔.๓๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๙๗	๖	๐.๑๖๖	๐.๘๓๕	๐.๕๔๓
ภายในกลุ่ม	๗๗.๔๒๑	๓๘๙	๐.๑๙๙		
รวม	๗๘.๔๑๘	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๓๙ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับราชการ	๕๓	๔.๐๓	๐.๖๒๖	มาก
รัฐวิสาหกิจ	๓๓	๓.๘๑	๐.๕๑๘	มาก
เกษตรกรรม	๑๑๓	๓.๘๒	๐.๖๔๘	มาก
เจ้าของกิจการ	๒๖	๓.๘๖	๐.๗๗๙	มาก
ค้าขาย	๖๐	๓.๙๔	๐.๕๓๕	มาก
รับจ้าง	๑๐๖	๓.๘๗	๐.๖๑๔	มาก
อื่น ๆ	๕	๓.๘๐	๐.๖๓๒	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๘	๐.๖๑๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๐ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘

ตารางที่ ๔.๔๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๒.๐๒๗	๖	๐.๓๓๘	๐.๘๘๐	๐.๕๑๐
ภายในกลุ่ม	๑๔๙.๓๖๓	๓๘๙	๐.๓๘๔		
รวม	๑๕๑.๓๙๐	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๔๑ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับราชการ	๕๓	๓.๗๘	๐.๔๕๐	มาก
รัฐวิสาหกิจ	๓๓	๓.๗๗	๐.๒๙๖	มาก
เกษตรกรกรรม	๑๑๓	๓.๘๔	๐.๕๒๑	มาก
เจ้าของกิจการ	๒๖	๓.๘๕	๐.๖๓๘	มาก
ค้าขาย	๖๐	๓.๘๑	๐.๕๑๔	มาก
รับจ้าง	๑๐๖	๓.๘๗	๐.๕๘๐	มาก
อื่น ๆ	๕	๓.๕๖	๐.๘๒๙	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๓	๐.๕๒๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๒ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓

ตารางที่ ๔.๔๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๗๗๘	๖	๐.๑๓๐	๐.๔๖๙	๐.๘๓๑
ภายในกลุ่ม	๑๐๗.๕๖๗	๓๘๙	๐.๒๗๗		
รวม	๑๐๘.๓๔๕	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๔๓ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับราชการ	๕๓	๓.๘๒	๐.๕๗๘	มาก
รัฐวิสาหกิจ	๓๓	๓.๘๕	๐.๕๐๐	มาก
เกษตรกรกรรม	๑๑๓	๓.๗๔	๐.๕๖๙	มาก
เจ้าของกิจการ	๒๖	๓.๖๙	๐.๘๑๖	มาก
ค้าขาย	๖๐	๓.๘๗	๐.๕๐๙	มาก
รับจ้าง	๑๐๖	๓.๘๗	๐.๕๖๘	มาก
อื่น ๆ	๕	๓.๕๖	๐.๙๕๓	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๑	๐.๕๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๔ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑

ตารางที่ ๔.๔๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๙๒๙	๖	๐.๓๒๑	๐.๙๕๔	๐.๔๕๖
ภายในกลุ่ม	๑๓๑.๐๙๑	๓๘๙	๐.๓๓๗		
รวม	๑๓๓.๐๒๐	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๔๕ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับราชการ	๕๓	๓.๙๖	๐.๕๔๙	มาก
รัฐวิสาหกิจ	๓๓	๔.๐๓	๐.๓๒๘	มาก
เกษตรกรกรรม	๑๑๓	๓.๙๗	๐.๕๑๐	มาก
เจ้าของกิจการ	๒๖	๓.๘๘	๐.๗๒๓	มาก
ค้าขาย	๖๐	๓.๘๘	๐.๔๘๗	มาก
รับจ้าง	๑๐๖	๓.๙๐	๐.๕๙๑	มาก
อื่น ๆ	๕	๓.๙๒	๐.๘๐๗	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๙๓	๐.๕๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๖ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๓

ตารางที่ ๔.๔๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๘๒๕	๖	๐.๑๓๗	๐.๔๖๗	๐.๘๓๓
ภายในกลุ่ม	๑๑๔.๕๗๔	๓๘๙	๐.๒๙๕		
รวม	๑๑๕.๓๙๙	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๔๗ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับราชการ	๕๓	๓.๘๓	๐.๕๗๑	มาก
รัฐวิสาหกิจ	๓๓	๓.๗๕	๐.๓๙๗	มาก
เกษตรกรกรรม	๑๑๓	๓.๖๙	๐.๕๕๘	มาก
เจ้าของกิจการ	๒๖	๓.๖๒	๐.๗๖๕	มาก
ค้าขาย	๖๐	๓.๗๙	๐.๔๖๖	มาก
รับจ้าง	๑๐๖	๓.๗๗	๐.๕๙๒	มาก
อื่น ๆ	๕	๓.๒๐	๐.๗๒๑	ปานกลาง
รวม	๓๙๖	๓.๗๔	๐.๕๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๘ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔

ตารางที่ ๔.๔๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๒.๘๙๔	๖	๐.๔๘๒	๑.๕๒๓	๐.๑๖๙
ภายในกลุ่ม	๑๒๓.๑๘๕	๓๘๙	๐.๓๑๗		
รวม	๑๒๖.๐๗๘	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๔๙ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับราชการ	๕๓	๓.๘๓	๐.๕๙๕	มาก
รัฐวิสาหกิจ	๓๓	๓.๗๖	๐.๔๒๙	มาก
เกษตรกรกรรม	๑๑๓	๓.๘๔	๐.๖๒๗	มาก
เจ้าของกิจการ	๒๖	๓.๕๙	๐.๘๘๘	มาก
ค้าขาย	๖๐	๓.๘๓	๐.๖๐๓	มาก
รับจ้าง	๑๐๖	๓.๙๑	๐.๖๙๒	มาก
อื่น ๆ	๕	๒.๙๖	๐.๗๕๔	ปานกลาง
รวม	๓๙๖	๓.๘๒	๐.๖๕๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๐ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒

ตารางที่ ๔.๕๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๖.๐๓๐	๖	๑.๐๐๕	๒.๔๑๑*	๐.๐๒๗
ภายในกลุ่ม	๑๖๒.๑๔๓	๓๘๙	๐.๔๑๗		
รวม	๑๖๘.๑๗๓	๓๙๕			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๑ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

ตารางที่ ๔.๕๒ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน
ท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ ด้วยวิธี
ผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

อาชีพ	$\bar{X}$	อาชีพ						
		รับราชการ	รัฐวิสาหกิจ	เกษตรกร	เจ้าของกิจการ	ค้าขาย	รับจ้าง	อื่น ๆ
		๓.๘๓	๓.๗๖	๓.๘๔	๓.๕๙	๓.๘๓	๓.๙๑	๒.๙๖
รับราชการ	๓.๘๓		๐.๐๗	๐.๐๑	๐.๒๔	๐.๐๐	-๐.๐๘	๐.๘๗*
รัฐวิสาหกิจ	๓.๗๖			-๐.๐๘	๐.๑๗	-๐.๐๗	-๐.๑๕	๐.๘๐*
เกษตรกร	๓.๘๔				๐.๒๕	๐.๐๑	-๐.๐๗	๐.๘๘*
เจ้าของกิจการ	๓.๕๙					-๐.๓๓	-๐.๓๒	๐.๖๓*
ค้าขาย	๓.๘๓						-๐.๐๘	๐.๘๗*
รับจ้าง	๓.๙๑							๐.๙๕*
อื่น ๆ	๒.๙๖							

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๒ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ, รัฐวิสาหกิจ, เกษตรกรรม, เจ้าของกิจการ, ค้าขาย และรับจ้าง มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม ในระดับมากกว่า ประชาชนที่มีอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๙๒	๓.๘๐	๐.๔๓๐	มาก
๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท	๑๓๑	๓.๘๕	๐.๔๕๘	มาก
สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๗๓	๓.๙๐	๐.๔๖๐	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๔	๐.๔๔๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๓ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔

ตารางที่ ๔.๕๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๑๔	๒	๐.๓๐๗	๑.๕๕๐	๐.๒๑๔
ภายในกลุ่ม	๗๗.๘๐๔	๓๙๓	๐.๑๙๘		
รวม	๗๘.๔๑๘	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๕๔ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๙๒	๓.๘๖	๐.๖๓๙	มาก
๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท	๑๓๑	๓.๘๙	๐.๖๑๓	มาก
สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๗๓	๓.๙๐	๐.๕๘๑	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๘	๐.๖๑๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๕ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘

ตารางที่ ๔.๕๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๘๔	๒	๐.๐๔๒	๐.๑๐๙	๐.๘๙๗
ภายในกลุ่ม	๑๕๑.๓๐๖	๓๙๓	๐.๓๘๕		
รวม	๑๕๑.๓๙๐	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๕๖ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๙๒	๓.๗๘	๐.๕๐๗	มาก
๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท	๑๓๑	๓.๘๖	๐.๕๕๕	มาก
สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๗๓	๓.๘๙	๐.๕๐๕	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๓	๐.๕๒๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๗ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓

ตารางที่ ๔.๕๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๘๑๗	๒	๐.๔๐๘	๑.๔๙๓	๐.๒๒๖
ภายในกลุ่ม	๑๐๗.๕๒๘	๓๙๓	๐.๒๗๔		
รวม	๑๐๘.๓๔๕	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๕๘ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๙๒	๓.๗๔	๐.๕๕๐	มาก
๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท	๑๓๑	๓.๘๓	๐.๕๘๖	มาก
สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๗๓	๓.๙๓	๐.๖๒๙	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๑	๐.๕๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๙ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑

ตารางที่ ๔.๖๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๒.๐๑๔	๒	๑.๐๐๗	๓.๐๒๐	๐.๐๕๑
ภายในกลุ่ม	๑๓๑.๐๐๗	๓๙๔	๐.๓๓๓		
รวม	๑๓๓.๐๒๐	๓๙๖			

จากตารางที่ ๔.๖๐ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๙๒	๓.๙๔	๐.๕๖๖	มาก
๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท	๑๓๑	๓.๙๐	๐.๕๑๙	มาก
สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๗๓	๓.๙๙	๐.๕๑๑	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๙๓	๐.๕๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๖๑ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๓

ตารางที่ ๔.๖๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๑๒	๒	๐.๒๐๖	๐.๗๐๔	๐.๔๙๕
ภายในกลุ่ม	๑๑๔.๙๘๗	๓๙๓	๐.๒๙๓		
รวม	๑๑๕.๓๙๙	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๖๒ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๙๒	๓.๖๘	๐.๕๔๕	มาก
๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท	๑๓๑	๓.๗๗	๐.๖๐๒	มาก
สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๗๓	๓.๘๔	๐.๕๓๘	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๗๔	๐.๕๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๖๓ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔

ตารางที่ ๔.๖๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๔๖๓	๒	๐.๗๓๑	๒.๓๐๗	๐.๑๐๑
ภายในกลุ่ม	๑๒๔.๖๑๕	๓๙๔	๐.๓๑๖		
รวม	๑๒๖.๐๗๘	๓๙๖			

จากตารางที่ ๔.๖๔ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๙๒	๓.๗๙	๐.๖๒๕	มาก
๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท	๑๓๑	๓.๘๕	๐.๖๖๒	มาก
สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๗๓	๓.๘๖	๐.๗๐๗	มาก
รวม	๓๙๖	๓.๘๒	๐.๖๕๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๖๕ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒

ตารางที่ ๔.๖๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๖๗	๒	๐.๒๓๓	๐.๕๔๗	๐.๕๗๙
ภายในกลุ่ม	๑๖๗.๗๐๗	๓๙๓	๐.๔๒๗		
รวม	๑๖๘.๑๗๓	๓๙๕			

จากตารางที่ ๔.๖๖ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖๗ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน	-๒.๘๘๘**	-	๐.๐๐๔	✓	-
๒. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน		๑.๐๙๒	๐.๓๖๔	-	✓
๓. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน		๐.๘๓๕	๐.๕๔๓	-	✓
๔. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน		๑.๕๕๐	๐.๒๑๔	-	✓

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๖๗ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด (Open-Ended) มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๖๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐไม่เพียงพอ	๑. หน่วยงานรัฐควรจัดงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ
๒. การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนไม่เพียงพอ	๒. ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนอย่างทั่วถึง
๓. ขาดช่องทางเสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน	๓. ควรจัดกิจกรรมให้เสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๗ รูป/คน ดังนี้

๑. พระครูสาธกธรรมกิจ (วิจิตร วิจิตรมโน)

ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๒. พระครูโสภณกิตติคุณ (ดั่ง สวาคโต)

ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๓. พระครูวิมลปัญญาคุณ (แปะ สติปัญญา)

ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๔. นายสมบุญ จินงาม

ตำแหน่ง กำนันตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๕. นายสมาน มุกดา

ตำแหน่ง กำนันตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๖. นายประมวศ ลิ้มกำปั่นทอง

ตำแหน่ง กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๗. นายสมจิต โชติพรวน

ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๗ รูป/คน เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ด้านการศึกษา คันท้า และวิจัย

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา คันท้า และวิจัย พบว่า

ชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นชุมชนที่ค่อนข้างเก่าแก่ และยังคงมีการสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้^๑ ในด้านการศึกษาคันท้า นั้น ได้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และมีหอวัฒนธรรมลาวเวียง^๒ มีแหล่งศึกษาเรียนรู้ ซึ่งได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาวเวียงที่ได้กระจัดกระจายเพื่อง่ายแก่การศึกษา^๓ คนในชุมชนและนอกชุมชนที่มีความสนใจ สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้จากหอวัฒนธรรมลาวเวียง^๔ แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ หอวัฒนธรรมลาวเวียง ซึ่งได้รับการอนุเคราะห์จากวัดในอำเภอโพธาราม และยังอนุญาตให้ใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งของศาลาการเปรียญจัดทำห้องสมุดด้วย^๕ ในระยะหลังเริ่มมีการสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียงเพิ่มขึ้นอย่างมาก^๖ มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของนิสิต นักศึกษา และนักเรียนเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชนลาวเวียง ทำให้ชาวบ้านเกิดการตื่นตัวและมีความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตน^๗

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา คันท้า และวิจัย พบว่า มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และหอวัฒนธรรมลาวเวียง โดยใช้พื้นที่ของวัดเป็นที่ตั้ง ซึ่งก่อให้เกิดความตื่นตัวและสร้างความภาคภูมิใจแก่ชาติพันธุ์ลาวเวียงในพื้นที่อำเภอโพธาราม ทั้งนี้ ได้เปิดให้คนในชุมชนและนอกชุมชนที่มีความสนใจ สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้จากหอวัฒนธรรมลาวเวียงแห่งนี้

^๑สัมภาษณ์ พระครูสาธกธรรมกิจ (วิจิตร วิจิตฺตโม), เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๒สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติคุณ (ดั่ง สวาคโต), เจ้าอาวาสวัดบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๓สัมภาษณ์ พระครูวิมลปัญญาคุณ (แปะ สติปัญโญ), เจ้าอาวาสวัดดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๔สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ จินงาม, กำนันตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๕สัมภาษณ์ นายสมาน มุกดา, กำนันตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖สัมภาษณ์ นายประมวล ลี้มำป่นทอง, กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗สัมภาษณ์ นายสมจิต โชติพรรณ, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๒. ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า พบว่า

ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า มีการส่งเสริมจากพระภิกษุสงฆ์ในชุมชนโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม^๘ นับได้ว่าพระภิกษุและวัดเป็นส่วนที่สำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวลาวเวียง เพราะประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวลาวเวียงโดยส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา^๙ ประเพณีสำคัญ ๆ ต่าง ๆ เช่น ประเพณีบุญข้าวจี๋ในวันมาฆบูชา ประเพณีได้นำมันวันออกพรรษา หรือประเพณีสงกรานต์พระก่อเจดีย์ทรายวันสงกรานต์ เป็นต้น ได้อาศัยพื้นที่ของวัดในการจัดกิจกรรมทั้งสิ้น^{๑๐} ศาสนาพุทธมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวลาวเวียง^{๑๑} โรงเรียนก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการส่งเสริมให้เยาวชนเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ให้ความรู้^{๑๒} มีการส่งเสริมในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมลาวเวียงเพื่อการท่องเที่ยว การสร้างอาชีพ และการเพิ่มรายได้^{๑๓} มีโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของชาวลาวเวียง และส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าและลงพื้นที่ในการสำรวจหาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการเผยแพร่ในวงกว้าง^{๑๔}

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า พบว่า มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมลาวเวียง และมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยพื้นที่ของวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม

^๘สัมภาษณ์ พระครูสาธกธรรมกิจ (วิจิตร วิจิตฺตโม), เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๙สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติคุณ (ดั่ง สวาคโต), เจ้าอาวาสวัดบ้านห้อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐}สัมภาษณ์ พระครูวิมลปัญญาคุณ (แปะ สติปัญโญ), เจ้าอาวาสวัดดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายสมบุญ จินงาม, กำนันตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒}สัมภาษณ์ นายสมาน มุกดา, กำนันตำบลบ้านห้อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓}สัมภาษณ์ นายประมวล ลัมกำปันทอง, กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔}สัมภาษณ์ นายสมจิต โชติพรวน, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านห้อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๓. ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม พบว่า

ปัจจุบันชาวบ้านมีความตื่นตัวในด้านการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีเป็นอย่างมาก และมีการท่องเที่ยวมาเกี่ยวข้อง^{๑๕} มีการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงานรัฐ และหน่วยงานเอกชนที่ให้การส่งเสริมสนับสนุน^{๑๖} มีการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนโดยทั่วไป^{๑๗} มีการรณรงค์ให้ชาวลาวเวียงมีความรัก และ ความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง กล่าวที่จะนำเสนอความเป็นตัวตนให้บุคคลภายนอกได้รับรู้^{๑๘} ในเทศกาลและวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา จะมีการจัดกิจกรรมตามประเพณีในท้องถิ่นตนเอง และมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพื่อชักชวน ให้ผู้ที่มีความสนใจในประเพณีและวัฒนธรรมของชาวลาวเวียง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น^{๑๙} การขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม นั้นมีอยู่ด้วยกันหลายระดับตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน คือ พระสั่งสอนชาวบ้าน พ่อแม่สั่งสอนลูก และครูอาจารย์สั่งสอนลูกศิษย์^{๒๐} ปัจจุบัน ทุกฝ่ายเล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนลาวเวียง ทำให้มีส่วนร่วมในการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างเข้มแข็ง^{๒๑}

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม พบว่า เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากการท่องเที่ยว ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงรณรงค์ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียง คุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียงจึงได้มีการประชาสัมพันธ์ออกไปหลากหลายช่องทาง

^{๑๕}สัมภาษณ์ พระครูสาธกธรรมกิจ (วิจิตร วิจิตฺตโม), เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖}สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติคุณ (ดั่ง สวาคโต), เจ้าอาวาสวัดบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗}สัมภาษณ์ พระครูวิมลปัญญาคุณ (แปะ สติปัญโญ), เจ้าอาวาสวัดดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘}สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ จินงาม, กำนันตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙}สัมภาษณ์ นายสมาน มุกดา, กำนันตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐}สัมภาษณ์ นายประมวล ลี้มก้านทอง, กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑}สัมภาษณ์ นายสมจิต โชติพรวน, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔. ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม พบว่า

การส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนลาวเวียงในปัจจุบันได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย^{๒๒} ประชาชนในชุมชน พระภิกษุสงฆ์ หน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ให้ความสนใจ และได้ร่วมกันประชุมในการทำกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมลาวเวียง^{๒๓} มีการหาแนวทางในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมกับชุมชนลาวเวียงกลุ่มอื่น ๆ ในประเทศไทย^{๒๔} ในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมไม่เพียงต้องเป็นบุคคลภายใน แต่ให้ความสนใจคนต่างชุมชนอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้เกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญ นำมาสู่การร่วมมือกันอนุรักษ์^{๒๕} มีการประชุมเพื่อเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนลาวเวียงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ช่องทางในการนำเสนอความคิดเห็นยังมีจำกัด^{๒๖} มีการศึกษารูปแบบวัฒนธรรมประเพณีของชาวลาวเวียงที่ชุมชนใกล้เคียงทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดก็มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน^{๒๗} การส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมนี้ มีการจัดกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำทุกปี^{๒๘}

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม พบว่า ชุมชนลาวเวียงทั้งในจังหวัดราชบุรีและพื้นที่อื่น ๆ ได้มีการร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมลาวเวียง ทั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ได้แก่ ประชาชนในชุมชน พระภิกษุสงฆ์ หน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ด้วย

^{๒๒}สัมภาษณ์ พระครูสาธกธรรมกิจ (วิจิตร วิจิตฺตโม), เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓}สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติคุณ (ดั่ง สวาคโต), เจ้าอาวาสวัดบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔}สัมภาษณ์ พระครูวิมลปัญญาคุณ (แปะ สติปัญโญ), เจ้าอาวาสวัดดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕}สัมภาษณ์ นายสมบุญ จินงาม, กำนันตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖}สัมภาษณ์ นายสมาน มุกดา, กำนันตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗}สัมภาษณ์ นายประมวล ลิมกำปันทอง, กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘}สัมภาษณ์ นายสมจิต โชติพรวน, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๕. ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ พบว่า

การสร้างทัศนคติความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนลาวเวียงมีการสร้างทัศนคติความรู้และความเข้าใจผ่านทางกิจกรรมประเพณีสำคัญต่าง ๆ ของชุมชน^{๒๙} มีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องด้วยพุทธศาสนาที่นำมาใช้เป็นสื่อกลาง เช่น บุญข้าวจี ได้นำมัน สรงน้ำพระ ก่อเจดีย์ทราย เป็นต้น^{๓๐} ประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ อาศัยวัดเป็นสถานที่ในการดำเนินกิจกรรม มีพระภิกษุเป็นผู้สร้างสร้างทัศนคติความรู้และความเข้าใจให้แก่ชาวบ้าน^{๓๑} ในครอบครัว มีพ่อแม่เป็นผู้สร้างทัศนคติความรู้และความเข้าใจให้แก่ลูก และในโรงเรียนมีครูอาจารย์เป็นผู้สร้างสร้างทัศนคติความรู้และความเข้าใจให้แก่ลูกศิษย์^{๓๒} มีการปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่มีความภูมิใจในประเพณีและวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน^{๓๓} มีฝ่ายปกครองท้องถิ่นคอยให้ความสนับสนุน^{๓๔} ทุกฝ่ายคอยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เพื่อการสร้างทัศนคติความรู้และความเข้าใจแก่คนในชุมชน มุ่งหมายให้คนในชุมชนเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนลาวเวียง^{๓๕}

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ พบว่า ปัจจุบันทุกฝ่ายให้การสนับสนุนการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจแก่คนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนผู้เป็นกำลังสำคัญของชาติ ทั้งนี้ ได้ใช้ประเพณีท้องถิ่นเป็นสื่อการในการสอดแทรกความรู้และความเข้าใจเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียง เช่น บุญข้าวจี ได้นำมัน สรงน้ำพระ ก่อเจดีย์ทราย เป็นต้น

^{๒๙}สัมภาษณ์ พระครูสาธกธรรมกิจ (วิจิตร วิจิตฺตมโ) , เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐}สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติคุณ (ดั่ง สวาทโต), เจ้าอาวาสวัดบ้านห้อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑}สัมภาษณ์ พระครูวิมลปัญญาคุณ (แปะ สติปัญโญ), เจ้าอาวาสวัดดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒}สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ จินงาม, กำนันตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓}สัมภาษณ์ นายสมาน มุกดา, กำนันตำบลบ้านห้อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔}สัมภาษณ์ นายประมวล์ ลิมกำปันทอง, กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕}สัมภาษณ์ นายสมจิต โชติพรวน, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านห้อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๖. ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม พบว่า

การจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม มีการรวมกลุ่มกันของชาวลาวเวียง ตำบลบ้านเลือก บ้านฆ้อง บ้านสิงห์ และดอนทราย^{๓๖} มีการจัดทำสื่อเพื่อเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม การรวมกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล^{๓๗} มีการเทศน์สอนให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนแต่งชุดปฏิบัติธรรม นุ่งขาว ห่มขาว ทุกวันพระทางศาสนา และมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นสื่อให้ความรู้แก่ผู้คนในชุมชนด้วย^{๓๘} มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียงในรูปแบบเครือข่าย เช่น ในฤดูทำข้าวหลามก็นำข้าวหลามไปแจกเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ดีงามที่ยังคงรักษาไว้^{๓๙} มีการจัดทำสื่อออนไลน์ การจัดการอย่างมีระบบ มีการทำวิจัยชุมชน มีการจัดทำระบบสารสนเทศให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน เพื่อเป็นการนำข้อมูลในการวิจัย ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในกิจการหลาย ๆ ด้าน^{๔๐} มีการจัดทำสื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน บุรณการกันระหว่างบ้าน-วัด-โรงเรียน โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน^{๔๑} ปัจจุบัน มีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำสื่อรูปแบบออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อการขยายและเผยแพร่วัฒนธรรมลาวเวียงอีกช่องทางหนึ่งด้วย^{๔๒}

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม พบว่า มีการจัดทำสื่อเพื่อเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม การรวมกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล โดยการดำเนินงานเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ ได้แก่ ตำบลบ้านเลือก ตำบลบ้านฆ้อง ตำบลบ้านสิงห์ และตำบลดอนทราย ทั้งนี้ ยังคงอาศัยพื้นที่ของวัดเป็นศูนย์กลางการดำเนินงาน

^{๓๖}สัมภาษณ์ พระครูสาธกธรรมกิจ (วิจิตร วิจิตรธมโม), เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗}สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติคุณ (ด้วง สวาคโต), เจ้าอาวาสวัดบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘}สัมภาษณ์ พระครูวิมลปัญญาคุณ (แปะ สติปัญโญ), เจ้าอาวาสวัดดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

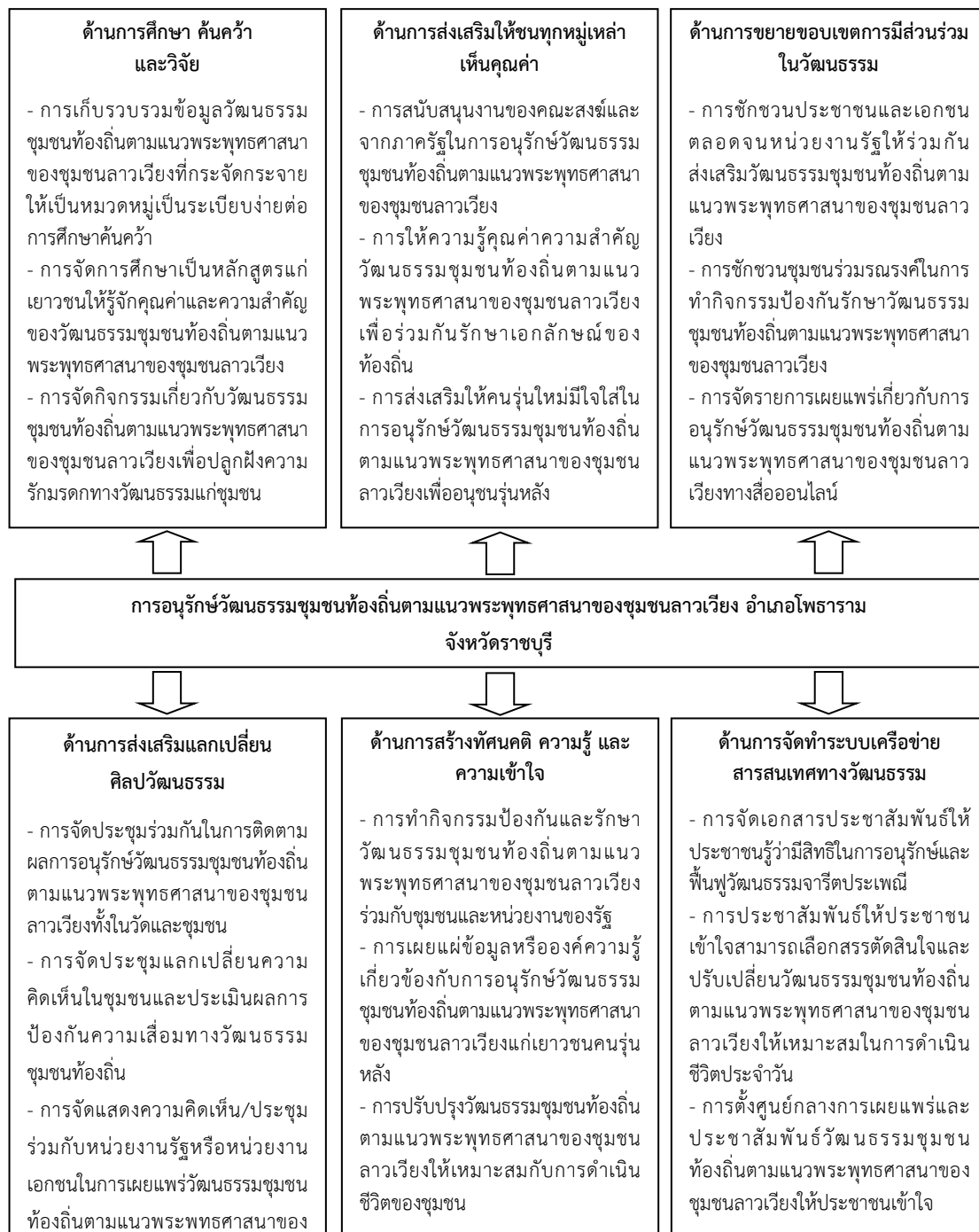
^{๓๙}สัมภาษณ์ นายสมบุญ จินงาม, กำนันตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๐}สัมภาษณ์ นายสมาน มุกดา, กำนันตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑}สัมภาษณ์ นายประมวล์ ลิมกำปันทอง, กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๒}สัมภาษณ์ นายสมจิต โชติพรวน, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ภาพที่ ๔.๑ การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี^{๔๓}

^{๔๓}จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย.

จากภาพที่ ๔.๑ แสดงให้เห็น การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ตามรายด้านของการวิจัย ดังนี้

๑. การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูล วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงที่กระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่ เป็นระเบียบง่ายต่อการศึกษาค้นคว้า การจัดการศึกษาเป็นหลักสูตรแก่เยาวชนให้รู้จักคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง และการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อปลูกฝังความรักมรดกทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน

๒. การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า ประกอบด้วย การสนับสนุนงานของคณะสงฆ์และจากภาครัฐในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง การให้ความรู้คุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มีใจใส่ใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่ออนุชนรุ่นหลัง

๓. การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ประกอบด้วย การชักชวนประชาชนและเอกชนตลอดจนหน่วยงานรัฐให้ร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง การชักชวนชุมชนร่วมรณรงค์ในการทำกิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง และการจัดรายการเผยแพร่การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงทางสื่อออนไลน์

๔. การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย การจัดประชุมร่วมกันในการติดตามผลการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงทั้งในวัดและชุมชน การจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชนและประเมินผล การป้องกันความเสื่อมทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง และการจัดแสดงความคิดเห็นหรือประชุมร่วมกับหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานเอกชนในการเผยแพร่วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง

๕. การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ ประกอบด้วย การทำกิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงร่วมกับชุมชนและหน่วยงานของรัฐ การเผยแพร่ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงแก่เยาวชนคนรุ่นหลัง และการปรับปรุงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของชุมชน

๖. การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การจัดเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมจารีตประเพณี และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจสามารถเลือกสรรตัดสินใจและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการตั้งศูนย์กลางเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้ประชาชนเข้าใจ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (๒) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลภาคสนามจากประชาชนชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน จำนวน ๓๙๖ คน โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๗ รูป/คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๖๑ มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒๕ มีอาชีพเกษตรกร จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๔ และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๔๘

๕.๑.๒ สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้

๑. ด้านการศึกษา ค้นคว้าและวิจัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงที่กระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่เป็นระเบียบง่ายต่อการศึกษาค้นคว้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๕ การจัดการศึกษาเป็นหลักสูตรแก่เยาวชนให้รู้จักคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๐ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๔ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อปลูกฝังความรักมรดกทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙

๒. ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ ๕ การส่งเสริมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงแก่บุคคลภายนอกท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑ ส่วนข้ออื่น ๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๒ การสนับสนุนงานของคณะสงฆ์และจากภาครัฐในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๑ การให้ความรู้คุณค่าความสำคัญวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๔ การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มีใจใส่ใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่ออนุชนรุ่นหลัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓

๓. ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๓ การชักชวนประชาชนและเอกชนตลอดจนหน่วยงานรัฐให้ร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๒ การชักชวนชุมชนร่วมรณรงค์ในการทำกิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๑ การจัดรายการเผยแพร่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงทางสื่อออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐

๔. ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๕ การจัดประชุมร่วมกันในการติดตามผลการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงทั้งในวัดและชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๒ การจัดประชุม

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชนและประเมินผลการป้องกันความเสื่อมทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๓ การจัดแสดงความคิดเห็นหรือประชุมร่วมกับหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานเอกชนในการเผยแผ่วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔

๕. ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้และความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ ๑ การแนะนำเกี่ยวกับความรู้ความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖ ส่วนข้ออื่น ๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๔ การทำกิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานของรัฐ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๒ การเปิดโอกาสให้ชุมชนเสนอแนวทางการแก้ไข/ป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง และข้อ ๕ การเผยแผ่ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงแก่เยาวชนคนรุ่นหลัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๗ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๓ การปรับปรุงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖

๖. ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อ ๕ การจัดเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมจารีตประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๑ อันดับสอง ได้แก่ ข้อ ๓ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจสามารถเลือกสรรตัดสินใจและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๖ และอันดับสาม ได้แก่ ข้อ ๒ การตั้งศูนย์กลางเผยแผ่และประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้ประชาชนเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัย พบว่า

๑. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๒. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๓. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๔. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

กล่าวคือ ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ มีผลให้มีความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีผลให้มีความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ปัญหา อุปสรรค

๑. การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐไม่เพียงพอ
๒. การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนไม่เพียงพอ
๓. ขาดช่องทางเสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน

ข้อเสนอแนะ

๑. หน่วยงานรัฐควรจัดงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ
๒. ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนอย่างทั่วถึง
๓. ควรจัดกิจกรรมให้เสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังกล่าวนี้นี้ แสดงให้เห็นว่า แม้ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาสู่ภายใน จึงมีการการปรับตัวให้เข้ากับตามสภาพการณ์สังคมโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน แต่ก็ยังคงสามารถรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ เช่น บุญข้าวจี สารทลาว เป็นต้น โดยที่กิจกรรมทางวัฒนธรรมของชาวลาวเวียงนั้น ได้อิงอาศัยใช้พื้นที่ของวัดเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรม แม้บางกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่จัดคล้ายกันทุกวัด หรือบางกิจกรรมชาวลาวเวียงได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเฉพาะ ทั้งนี้ เพราะเหตุที่ชาวลาวเวียงมีระบบความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในระดับวิถีชีวิตที่มีการผสมผสานกับความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน จึงยังสามารถรักษาและฟื้นฟู พร้อมกับสร้างอัตลักษณ์ลาวเวียงขึ้นเพื่อตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลง ในยุคปัจจุบัน รวมทั้งตอบรับกระแสการท่องเที่ยวชุมชนที่กำลังได้รับความนิยมได้อีกด้วย ดังกล่าวนี้นี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฉันทัส เพียรธรรม, เทพธิดา ศิลปพรเลง และวรรณพร บุญญาสถิตย์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ เช่น บุญข้าวจี บุญบั้งไฟ สารทลาว ตักบาตรเทโว อย่างไรก็ตาม ชาวลาวเวียงได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตบางอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและความเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น การกินข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก สันนิษฐานว่าเป็นการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเหมาะสมของภูมิประเทศที่เหมาะสมในการปลูกข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียว มีการนำแคนพัฒนาให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่กลายเป็นวงแคนประยุกต์ มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น คือ การแต่งกายด้วยผ้าทอมือ การพูดภาษาลาวเวียงและมีความภาคภูมิใจในการเป็นชาวลาวเวียงแม้ว่าความทรงจำเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่จดจำจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการแพ้สงคราม การถูกกวาดต้อนก็ไม่ได้ทำให้รู้สึกถึงความด้อยกว่าชุมชนอื่น ๆ ซึ่งเป็นจุดเด่นที่ทำให้ชุมชนลาวเวียงแห่งนี้มีความเข้มแข็ง พยายามรักษาและฟื้นฟู และสร้างอัตลักษณ์ลาวเวียงขึ้นเพื่อตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลง ความทันสมัย รวมทั้งกระแสการท่องเที่ยวชุมชนที่กำลังได้รับความนิยม^๑ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐพจน์ โพธิ์เจริญ** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” จาก

^๑ฉันทัส เพียรธรรม, เทพธิดา ศิลปพรเลง และวรรณพร บุญญาสถิตย์, “พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง อำเภออุ้มทองจังหวัดสุพรรณบุรี”, **รายงานการวิจัย**, (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๖๐), หน้า ง.

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงได้สืบทอดดนตรีและได้รับอิทธิพลจากสังคมวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาสู่ภายใน และได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตบางอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและความเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น การกินข้าวเจ้าเป็นอาหารหลักแทนการกินข้าวเหนียว ซึ่งแสดงให้เห็นการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเหมาะสมของภูมิประเทศที่เหมาะสมในการปลูกข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียว แต่ก็ยังมีการสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงจากรุ่นสู่รุ่นโดยผ่านการสอนการบอกต่อกันในเครือญาติและมีการแสดงในกิจกรรมในงานต่าง ๆ ด้วย^๒ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วนิดา ตรีสวัสดิ์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวเวียงของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารด้านอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง พบว่า ชาวลาวเวียงที่ตั้งรกรากอยู่ในอำเภอโพธารามยึดมั่น และศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีความเชื่อเช่นเดียวกับพุทธศาสนิกชนทั่วไปที่ว่าการสร้างวัดได้บุญมาก บุญกุศลจะช่วยให้เกิดสิ่งที่ดีงามในชีวิตของตนเองและครอบครัว ประกอบกับต้องการแสดงตัวตนของกลุ่มตนเอง เช่น การจัดประเพณี และพิธีกรรมตามธรรมเนียมปฏิบัติ และความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ต้องใช้พื้นที่ของวัดเป็นแหล่งประกอบกิจกรรมร่วมกัน จึงช่วยกันสร้างวัดประจำชุมชนของตนขึ้นมา ซึ่งอาจเป็นวัดใหม่ วัดร้าง หรือใช้วัดที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ แล้วช่วยกันบูรณะ ปฏิสังขรณ์วัดแห่งนั้นตามกำลังศรัทธา และทรัพย์สินที่จัดหามาได้ โดยมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง และวัฒนธรรมที่ชาวลาวเวียงแสดงออกโดยใช้พื้นที่ของวัดเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรม บางกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่จัดคล้ายกันทุกวัด บางกิจกรรมชาวลาวเวียงร่วมกันจัดกิจกรรมเฉพาะในวัดที่ใช้เป็นศูนย์รวมของชุมชน มีทั้งกิจกรรมที่วัดเป็นผู้เริ่มการจัดงาน เช่น กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมที่ชาวบ้านเป็นผู้เริ่ม เช่น การบวชนาค บุญได้น้ำมัน และกิจกรรมที่ร่วมกันระหว่างวัดกับชาวบ้าน เช่น แห่ดอกไม้ท้ายสงกรานต์^๓ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กิตติภัต นันทธนะวานิช** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษามานุษยวิทยาวัฒนธรรมของชุมชนชาวลาวเวียง: กรณีศึกษา หมู่บ้านหาดสองแคว ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี” จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนลาวเวียงหมู่บ้านหาดสองแคว ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี มีระบบความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในระดับวิถีชีวิตที่มีการผสมผสานกับความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน ลักษณะวัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียงหมู่บ้านหาดสองแควนั้น ระบบเศรษฐกิจของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากการผลิตเพื่อยังชีพมาสู่ระบบการผลิตเพื่อขาย ระบบครอบครัวและเครือญาติภายในชุมชนมีพัฒนาการมาจากระบบครอบครัวแบบขยายมาสู่ระบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น^๔

^๒ ธีรพนธ์ โพธิ์เจริญ, “การสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๙), หน้า ๘.

^๓ วนิดา ตรีสวัสดิ์, “การสื่อสารอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวเวียงของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”, **รายงานการวิจัย**, (คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๘), หน้า ๙.

^๔ กิตติภัต นันทธนะวานิช, “การศึกษามานุษยวิทยาวัฒนธรรมของชุมชนชาวลาวเวียง: กรณีศึกษา หมู่บ้านหาดสองแคว ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕), หน้า ๙.

๕.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

๑. เพศ

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยสถานภาพของชายและหญิงมีผลต่อการร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีข้อจำกัดสำหรับเพศหญิงตามความเชื่อโบราณที่สืบทอดถึงปัจจุบัน ดังนั้น เพศที่ต่างกัน จึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันได้ นั่นเอง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาธรร สิริมงคล** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕^๕

๒. อายุ

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องด้วย ชุมชนลาวเวียงในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีระบบความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในระดับวิถีชีวิตที่มีการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน ดังนั้น อายุที่ต่างกัน จึงทำให้เกิดความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน นั่นเอง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระอธิการวิน ทีปธมโม** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมืองจังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน^๖

^๕พระมหาธรร สิริมงคล, “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก-ข.

^๖พระอธิการวิน ทีปธมโม, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

๓. อาชีพ

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องด้วย ชุมชนลาวเวียงในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีระบบความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในระดับวิถีชีวิตที่มีการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนในทุก ๆ สาขาอาชีพ ดังนั้น อาชีพที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน นั่นเอง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาอำพล กตทิโป** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของชาวไทยรามัญที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล โดยภาพรวม พบว่า ประชาชนชาวไทยรามัญที่มีอาชีพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^๗

๔. รายได้ต่อเดือน

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องด้วย ชุมชนลาวเวียงในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีระบบความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในระดับวิถีชีวิตที่มีการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนในทุก ๆ ระดับชั้นของสังคม ดังนั้น รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน นั่นเอง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูประภัสร์มโนธรรม (ธงทิพย์ ปภสฺสโร)** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า รายได้ มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^๘

^๗พระมหาอำพล กตทิโป, “บทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

^๘พระครูประภัสร์มโนธรรม (ธงทิพย์ ปภสฺสโร), “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑. หน่วยงานรัฐควรจัดงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ
๒. ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนอย่างทั่วถึง
๓. ควรจัดกิจกรรมให้เสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในเชิงคุณภาพเป็นหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง
๒. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางวัฒนธรรมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงในยุคโลกาภิวัตน์

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา. ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, มปท.

กรมศิลปากร. คู่มือถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมานพันธ์ จำกัด, ๒๕๔๔.

_____. อาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๕.

กระทรวงวัฒนธรรม. คู่มือการดำเนินงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศของกระทรวงวัฒนธรรม: โครงการรากวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๖.

กัลยา วาณิชยบัญชา. สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

กาญจนา แก้วเทพ. การพึ่งตนเอง: ศักยภาพในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สมาคมทอเล็กแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๙.

เกษม จันทรแก้ว. เอกสารการสอนชุดวิชาเนวศวิทยาและการจัดการป่าไม้ การจัดการสิ่งแวดล้อม (หน่วยที่ ๘). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๑.

คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. พระธรรมปทัฏฐคณาแปล ภาค ๖. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ประวัติพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

_____. วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

_____. สถิติเบื้องต้นและการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

งามพิศ สัตย์สงวน. หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

จันทรสุรีย์ และประทีป อินแสง. การศึกษากับศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑.

บรรณานุกรม

- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.
- จิระวิณ โคมลเปลิน. หมวดวิชาส่งเสริมสุขภาพชีวิต ๓ (เลือก) ภาคกลาง. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, มปป.
- ณอมลย์ ราชภัฏทรัพย์. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.
- ณรงค์ เส่งประชา. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙.
- ทตฐิดา นาคเกษม. ไทยศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐.
- นิคม มุสิกคามะ. วัฒนธรรมบทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๔๕.
- นิยพรรณ วรณศิริ. มานุษยวิทยา สังคม และวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.
- บันเทิง พาพิจิตร. ประเพณีวัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.
- ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ปรีชา พิณทอง. ประเพณีโบราณไทยอีสาน. มปป.: มปท.
- ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ. สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.
- ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ. สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.
- พระพิมลธรรม (ชอบ อนุจารีมหาเถร). ปิรทรรศน์เวสสันดร. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๗.
- เพิ่มพูน เศรษฐวรกุล. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ซี.อาร์. พรินต์, ๒๕๔๔.
- ยศ สันตสมบัติ. ท่าเกวียน. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๓๙.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศรีวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖.
- วีระ บำรุงรักษ์. ระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมสำหรับสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๐.
- ศรีศักร วัลลิโกดม. เศรษฐกิจพอเพียงกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๔.
- สภาวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น. ของดีอีสาน. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๔๐.

บรรณานุกรม

- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. **สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๖.
- สวีน บุญเจิม. **มรดกอีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์มรดกอีสาน, ๒๕๓๙.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **ความหมายและขอบข่ายของวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๑.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. **๘ ขาดิพันธุ์ในราชบุรี**. ราชบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๒๕๔๖.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.
- _____. **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๙. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.
- สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์. **การอนุรักษ์ศิลปกรรม**. เชียงใหม่: คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.
- สุวิชาญ เกษจำนงค์. **ภาษากับวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: เอกกรีนทร์กรุ๊ป, ๒๕๕๔.
- อุดม บัวศรี. **วัฒนธรรมอีสาน**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๔๖.

(๒) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

- กิตติภัต นันทธนะวานิช. “การศึกษามานุษยวิทยาวัฒนธรรมของชุมชนชาวเวียง: กรณีศึกษา หมู่บ้านหาดสองแคว ตำบลหาดสองแคว อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์ศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕.
- ขวลิต น่วมธำ. “การศึกษาชิ้นดินจกลาวเวียงสู่การปรับปรุงศูนย์ผ้าทอลายโบราณบ้านผาทั่ง”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบภายใน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕.
- ณัฐพจน์ โพธิ์เจริญ. “การสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๙.
- พระครูประภัสร์มโนธรรม (ธงทิพย์ ปภสฺสโร). “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำจังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระครูปลัดจเร กิตติวุฒโฒ. “ความเชื่อและศรัทธาที่มีต่อหลวงพ่อบานวัดมงคลโคธาวาสกับการเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของชุมชนในอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖.

บรรณานุกรม

- พระเทียรวิทย์ อดตสนโต. “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- พระพชรพร โชติวโร. “ศึกษากระบวนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษาวัดร่องเมิง จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระมหาธัชธร สิริมงคล. “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระมหานิพนธ์ นิปโก. “รูปแบบการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.
- พระมหาอำพล กตทีโป. “บทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทยรามัญในจังหวัดสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.
- พระอธิการวิน ที่ปถมโม. “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

(๓) รายงานวิจัย:

- จรูญ รัตนกาล. “การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ตำบลสามบัณฑิต อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **รายงานการวิจัย**. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖.
- ฉันทัส เพียรธรรม, เทพธิดา ศิลปประเลง และวรรณพร บุญญาสถิต. “พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง อำเภออุ้มทองจังหวัดสุพรรณบุรี”. **รายงานการวิจัย**. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๖๐.
- วนิดา ตรีสวัสดิ์. “การสื่อสารอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวเวียงของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”. **รายงานการวิจัย**. คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๘.
- อุดม จุมพลหล้า และคณะ. “วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศไทย”. **รายงานการวิจัย**. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม: วิทยาลัยเทคนิคภูพานบริหารธุรกิจ, ๒๕๔๙.

บรรณานุกรม

(๔) บทความ:

- เดชา บุญค้ำ. “การอนุรักษ์และการพัฒนา”. ใน การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เนื่องในวาระครบรอบสถาปนา ๘๐ ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (เมษายน ๒๕๔๐): ๒๙.
- ประพันธ์ กุลวินิจัย. “ค้นหาอะไรในวันสงกรานต์”. พุทธจักร. ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๕๐): ๕๕-๕๗.
- พัชรินทร์ ศุขประมูล. “สมัยประวัติศาสตร์”. ใน ราชบุรี. ส่งศรี ประพัฒน์ทอง บรรณาธิการ. (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๔): ๑๒๗-๑๒๘.
- สมชาย ณ นครพนม. “สมัยก่อนประวัติศาสตร์”, ใน ราชบุรี. ส่งศรี ประพัฒน์ทอง บรรณาธิการ. (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๔): ๖๙.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

- เฉลิม เชื้อทองกลาง. เอกสารการบรรยายประวัติพระพุทธศาสนา. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๕๔๕. (เอกสารอัดสำเนา).

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

- กรมประชาสัมพันธ์. พระราชดำรัสในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย ๒๕ มกราคม ๒๕๐๗. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.watmoli.com> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].
- จุฑารัตน์ กัณหา. ประวัติชาวลาวเวียงในราชบุรี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://nookphotha53.wordpress.com/ประวัติชาวลาวเวียงในราชบุรี> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].
- สำนักงานเกษตรอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ที่ตั้งและอาณาเขต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://photharam.ratchaburi.doae.go.th/> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ประวัติความเป็นมา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://district.cdd.go.th/photharam/about-us/ประวัติความเป็นมา/> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ, จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล จังหวัดราชบุรี. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/S010107/th> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

(๗) สัมภาษณ์:

- สัมภาษณ์ นายประมวล. ลี้ก่าปันทอง กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายสมจิต โชติพรวน. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม

- สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ จินงาม. กำนันตำบลบ้านเลื่อ อำเภอโพนาราม จัหวัดราชบุรี. ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายสมาน มุกดา. กำนันตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพนาราม จัหวัดราชบุรี. ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูวิมลปัญญาคุณ (แปะ สติปัญโญ). เจ้าอาวาสวัดดอนทราย อำเภอโพนาราม จัหวัดราชบุรี. ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูสาธกธรรมกิจ (วิจิตร วิจิตรมโน). เจ้าอาวาสวัดบ้านเลื่อ อำเภอโพนาราม จัหวัดราชบุรี. ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติคุณ (ด้วง สวาคโต). เจ้าอาวาสวัดบ้านซ้อง อำเภอโพนาราม จัหวัดราชบุรี. ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

- Weaver Martin E. *Conserving Buildings: Guide to Techniques and Materials*. New York: John Wiley & Sons, 1993.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย

๑. พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร.

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒. พระครูวิสุทธิธานันทคุณ, ดร.

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๓. พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๔. พระมหากังวาล อธิธมฺโม, ผศ. ดร.

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๕. ดร.ปิ่นนธร เขียวชัยพุกษ์

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

๑. นายสนั่น แต่ชะดี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
๒. นายสมบูรณ์ จินงาม	กำนันตำบลบ้านเลื่อม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๓. นายสมาน มุกดา	กำนันตำบลบ้านข่อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๔. นายวันชาติ เนียมรักษา	กำนันตำบลดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๕. นายประมวล ลิมคำปันทอง	กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

๑. พระครูสาธกธรรมกิจ	เจ้าอาวาสวัดบ้านเลื่อม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๒. พระครูโสภณกิตติคุณ	เจ้าอาวาสวัดบ้านข่อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๓. พระครูวิมลปัญญาคุณกุล	เจ้าอาวาสวัดดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๔. นายสมบูรณ์ จินงาม	กำนันตำบลบ้านเลื่อม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๕. นายสมาน มุกดา	กำนันตำบลบ้านข่อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๖. นายประมวล ลิมคำปันทอง	กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๗. นายสมจิต โชติพรรณ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านข่อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
เจริญพร นายสนั่น แดชะดี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จ.ราชบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระพิรุณหิรัญญ์ ฉายา ยสวฑฺโฒ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ประชาชนในหมู่บ้านหมู่ที่
๑ ตำบลกรับใหญ่ จึงใคร่ขออนุญาตจากท่าน พิจารณานุญาตให้นิสิตดำเนินแจกแบบสอบถามเพื่อ
การเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๑๓/๑๑/๒๕๖๑ ๑๓๕-๑
ผู้ใหญ่บ้าน รามพลิม ๔๕/๑
๑. ๑๖/๑๑/๒๕๖๑ ๑๖/๑๑/๒๕๖๑

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระพิรุณหิรัญญ์ ฉายา ยสวฑฺโฒ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๙๗-๑๕๖๖

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามแก่ประชาชน เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายสมบุญ จินงาม กำนันตำบลบ้านเลือก
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องด้วย พระพิรุณหวิทย์ ฉายา ยสวฑโฒ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนในตำบล เพื่อเก็บ
ข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อ
เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

น/ส นพวรรณ จันทนา

ตำแหน่ง อ. บ้านเลือก

อ. โสภณ น. ๑๕๖

วันที่ ๑๖ ธ.ค ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน : พระพิรุณหวิทย์ ฉายา ยสวฑโฒ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๙๗-๑๕๖๖

เจริญพร

พระปิฎกโกศล

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพืดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

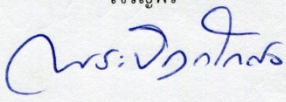
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามแก่ประชาชน เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายสยาม มุกดา กำนันตำบลบ้านฆ้อง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องด้วย พระพิรุณหิรัญญ์ ฉายา ยสวฑโฒ รหฺสประจําตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนในตำบล เพื่อเก็บ
ข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อ
เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

น. สก
นายสยาม มุกดา
กำนัน ต.บ้านฆ้อง
18 ธ.ค 2561

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)
รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระพิรุณหิรัญญ์ ฉายา ยสวฑโฒ
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๔๗-๑๕๖๖

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามแก่ประชาชน เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายวันชาติ เนียมรักษา กำนันตำบลดอนทราย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องด้วย พระพิรุฬห์วิทย์ ฉายา ยสวฑฺโฒ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนในตำบล เพื่อเก็บ
ข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อ
เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม
๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน : พระพิรุฬห์วิทย์ ฉายา ยสวฑฺโฒ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๙๗-๑๕๖๖

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามแก่ประชาชน เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายประมวล ลิมกำปันทอง กำนันตำบลบ้านสิงห์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องด้วย พระพิรุฬห์วิทย์ ฉายา ยสวฑฺโฒ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนในตำบล เพื่อเก็บ
ข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อ
เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ประมวล ลิมกำปันทอง
กำนัน. ต.บ้านสิงห์ อ.โพธาราม
จ.ราชบุรี

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระพิรุฬห์วิทย์ ฉายา ยสวฑฺโฒ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๙๗-๑๕๖๖

18.12.61.

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระครูสาธิตธรรมกิจ เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระพิรุณหิรัญญ์ ฉายา ยสวฑฺโฒ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์
จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
คุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระครูสาธิตธรรมกิจ
เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก
๑๘ ธ.ค. ๖๑

ผู้ประสานงาน : พระพิรุณหิรัญญ์ ฉายา ยสวฑฺโฒ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๔๗-๑๕๖๖

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระครูโสภณกิตติคุณ เจ้าอาวาสวัดบ้านฆ้อง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระพิรุณวิทย์ ฉายา ยสวฑฺโฒ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์
จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
คุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

(Signature of Phra Piya Kongsak)
(พระปิฎกโกศล, ดร.)
รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
(Signature of Phra Piya Kongsak)
๑๘ ธ.ค. ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน : พระพิรุณวิทย์ ฉายา ยสวฑฺโฒ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๙๗-๑๕๖๖

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระครูวิมลปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดดอนทราย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระพิรุณวิทย์ ฉายา ยสวฑฺโฒ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์
จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
คุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ได้รับทราบ
๑๕/๑๒/๒๕๖๑
พระครูวิมลปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดดอนทราย
เจ้าอาวาสวัดดอนทราย
๑๕/๑๒/๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน : พระพิรุณวิทย์ ฉายา ยสวฑฺโฒ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๙๗-๑๕๖๖

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายสมบุรณ์ จินงาม กำนันตำบลบ้านเลือก
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระพิรุณหิรัญญ์ ฉายา ยสวฑุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอ อนุเคราะห์ จินงาม

ตำแหน่ง ๓. กำนันเลือก

อ. โสภณ จ. ราชบุรี

วันที่ 18.10.2561

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระพิรุณหิรัญญ์ ฉายา ยสวฑุโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๙๗-๑๕๖๖

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายสมาม มุกดา กำนันตำบลบ้านฆ้อง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระพิรุณหวิทย์ ฉายา ยสวฑุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ส. ๐๓
นาย สมาม มุกดา
กำนัน ต. บ้านฆ้อง
18 ธ.ค 2561

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระพิรุณหวิทย์ ฉายา ยสวฑุโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๔๗-๑๕๖๖

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายประมวล ลิ่มกำปั่นทอง กำนันตำบลบ้านสิงห์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระพิรุณหวิทย์ ฉายา ยสวฑุโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ประมวล ลิ่มกำปั่นทอง
กัม. ต. บ้านสิงห์ อ. โพธาราม.
จ. ราชบุรี.

เจริญพร
พระปิฎกโกศล
(พระปิฎกโกศล, ดร.)
รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๑๙.๕.๑.๖๑.

ผู้ประสานงาน : พระพิรุณหวิทย์ ฉายา ยสวฑุโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๙๗-๑๕๖๖

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายสมจิต โชติพรวน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านหม้อ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระพิรุณวิทย์ ฉายา ยสวฑโฒ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของ
ชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ใหญ่ บ้าน หมู่ ๑๐
ต. บ้านหม้อ อ. โพธาราม จ. ราชบุรี
วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน : พระพิรุณวิทย์ ฉายา ยสวฑโฒ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๙๔๙๗-๑๕๖๖

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างเครื่องมือวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง

การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม
จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ
 - ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
 - ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๒. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ
๓. ข้อมูลที่ได้จากท่านในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นความลับ จึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่าน โดยผู้วิจัยจะนำผลมาใช้ในการวิจัย เท่านั้น
๔. การตอบแบบสอบถามของท่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้

ขอขอบคุณในความร่วมมือนำตอบแบบสอบถามนี้

พระพิรุฬห์วิทย์ ยสวาทโธ (พรมมาลี)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ตอนที่ ๑: ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๒๐ ปี

☐ ๒๐-๓๐ ปี

☐ ๓๑-๔๐ ปี

☐ ๔๑-๕๐ ปี

☐ ๕๑-๖๐ ปี

☐ ๖๑ ปีขึ้นไป

๓. อาชีพ

☐ รับราชการ

☐ รัฐวิสาหกิจ

☐ เกษตรกรรม

☐ เจ้าของกิจการ

☐ ค้าขาย

☐ รับจ้าง

☐ อื่น ๆ (ระบุ)

๔. รายได้ต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท

☐ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท

☐ สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท

ตอนที่ ๒: แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา
ของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อสภาพการอนุรักษ์
วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม
จังหวัดราชบุรี ตามความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อ	สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑. ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย					
๑	การเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงที่กระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่เป็นระเบียบง่ายต่อการศึกษาค้นคว้า					
๒	การจัดชุมชนได้ศึกษาคุณค่ามรดกของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้มีความภูมิใจในวัฒนธรรม					
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนได้ศึกษาค้นคว้าความสำคัญวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อการดำรงชีวิตในชุมชน					
๔	การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อปลูกฝังความรักมรดกทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน					
๕	การจัดการศึกษาเป็นหลักสูตรแก่เยาวชนให้รู้จักคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง					

ข้อ	สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๒. ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า					
๑	การให้ความรู้คุณค่าความสำคัญวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่น					
๒	การสนับสนุนงานของคณะสงฆ์และจากภาครัฐในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง					
๓	การส่งเสริมให้ชนบธรรมนิยมประเพณีวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงกลับมาสู่สังคมและชุมชน					
๔	การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มีใจใสในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่ออนุชนรุ่นหลัง					
๕	การส่งเสริมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงแก่บุคคลภายนอกท้องถิ่น					
	๓. ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม					
๑	การจัดรายการเผยแพร่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงทางสื่อออนไลน์					
๒	การชักชวนชุมชนร่วมรณรงค์ในการทำกิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง					
๓	การชักชวนประชาชนและเอกชนตลอดจนหน่วยงานรัฐให้ร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง					
๔	การบริหารให้ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง					

ข้อ	สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๕	การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหน่วยงานเอกชน และหน่วยงานรัฐเห็นความสำคัญของวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชน ลาวเวียง					
	๔. ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม					
๑	การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลวัฒนธรรมชุมชน ท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาว เวียงกับองค์กรคณะสงฆ์และชุมชน					
๒	การจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชน และประเมินผลการป้องกันความเสื่อมทาง วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา ของชุมชนลาวเวียง					
๓	การจัดแสดงความคิดเห็นหรือประชุมร่วมกับ หน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานเอกชนในการเผยแพร่ วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา ของชุมชนลาวเวียง					
๔	การจัดกิจกรรมร่วมเสนอความเห็นในการ ปรับปรุงขั้นตอนหรือกิจกรรมใดของการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา ของชุมชนลาวเวียง					
๕	การจัดประชุมร่วมกันในการติดตามผลการ อนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนว พระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงทั้งในวัดและ ชุมชน					
	๕. ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความ เข้าใจ					
๑	การแนะนำเกี่ยวกับความรู้ความสำคัญในการ อนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนว พระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง					
๒	การเปิดโอกาสให้ชุมชนเสนอแนวทางการแก้ไข/ ป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง					

ข้อ	สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๓	การปรับปรุงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนว พระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้เหมาะสม กับการดำเนินชีวิตของชุมชน					
๔	การทำกิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมชุมชน ท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาว เวียงร่วมกับชุมชนและหน่วยงานของรัฐ					
๕	การเผยแพร่ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการ อนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระ พุทธ ศาสนาของชุมชนลาวเวียงแก่เยาวชนคนรุ่น หลัง					
๖. ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศ ทางวัฒนธรรม						
๑	การจัดนิทรรศการกิจกรรมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงในการ ประชุมประเมินติดตามผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๒	การตั้งศูนย์กลางเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา ของชุมชนลาวเวียงให้ประชาชนเข้าใจ					
๓	การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจสามารถ เลือกสรรตัดสินใจและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชน ลาวเวียงให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิตประจำวัน					
๔	การส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของสื่อมวลชนใน ด้านวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธ ศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้มากยิ่งขึ้น					
๕	การจัดเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามี สิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมจารีต ประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนว พระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง					

ตอนที่ ๓: ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนว
พระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๑. ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๒. ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๓. ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๔. ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๕. ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๖. ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง

การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม
จังหวัดราชบุรี

ข้อคำถาม

๑. ท่านเห็นว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร เมื่อพิจารณาในด้านการศึกษา ค่านิยม และวิถี
๒. ท่านเห็นว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร เมื่อพิจารณาในด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า
๓. ท่านเห็นว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร เมื่อพิจารณาในด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม
๔. ท่านเห็นว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร เมื่อพิจารณาในด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม
๕. ท่านเห็นว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร เมื่อพิจารณาในด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ
๖. ท่านเห็นว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร เมื่อพิจารณาในด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม

ขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ

พระพิรุฬห์วิทย์ ยสวาทโธ (พรมมาลี)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

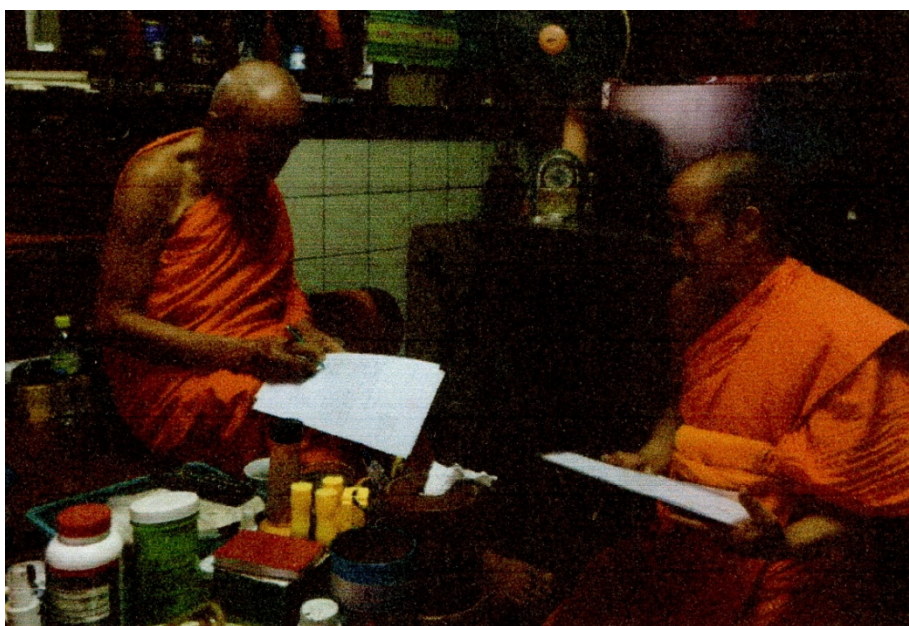
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(ผู้สัมภาษณ์)

ภาคผนวก ง
ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระครูสาธกธรรมกิจ เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑

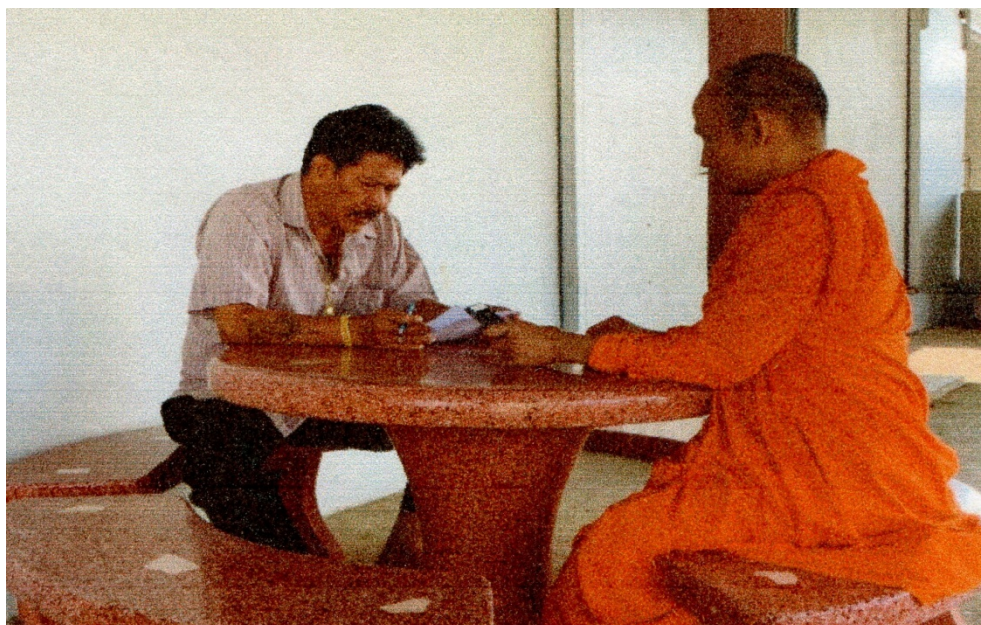
สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติคุณ เจ้าอาวาสวัดบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑

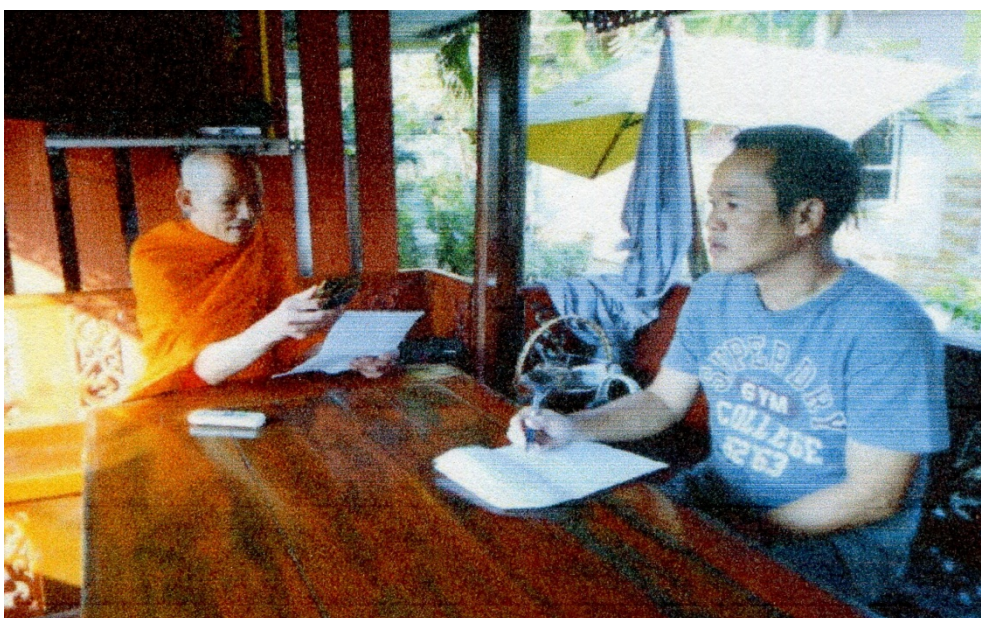
สัมภาษณ์ พระครูวิมลปัญญาคุณ
เจ้าอาวาสวัดดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ จินงาม
กำนันตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ นายสมาน มุกดา
กำนันตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ นายประมวล์ ลี้มำปิ่นทอง
กำนันตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ นายสมจิต โชติพรวน
ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์ค่า IOC และผลการวิเคราะห์ค่า Alpha

๑. ผลการวิเคราะห์ค่า IOC

ข้อ		ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	๑. ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย								
๑	การเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงที่กระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่เป็นระเบียบง่ายต่อการศึกษาค้นคว้า	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การจัดชุมชนได้ศึกษาคุณค่ามรดกของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้มีความภูมิใจในวัฒนธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนได้ศึกษาค้นคว้าความสำคัญวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อการดำรงชีวิตในชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อปลูกฝังความรักมรดกทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การจัดการศึกษาเป็นหลักสูตรแก่เยาวชนให้รู้จักคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ		ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	๒. ด้านการส่งเสริมให้ชนทุก หมู่เหล่าเห็นคุณค่า								
๑	การให้ความรู้คุณค่าความสำคัญ วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธศาสนาของชุมชน ลาวเวียงเพื่อร่วมกันรักษา เอกลักษณ์ของท้องถิ่น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การสนับสนุนงานของคณะสงฆ์ และจากภาครัฐในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธศาสนาของชุมชน ลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การส่งเสริมให้ชนบธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ท้องถิ่นตามแนวพระพุทธ ศาสนาของชุมชนลาวเวียง กลับมาสู่สังคมและชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มีใจใส่ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ท้องถิ่นตามแนวพระพุทธ ศาสนาของชุมชนลาวเวียงเพื่อ อนุชนรุ่นหลัง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การส่งเสริมในการให้ความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธ ศาสนาของชุมชนลาวเวียงแก่ บุคคลภายนอกท้องถิ่น	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ		ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	๓. ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม								
๑	การจัดรายการเผยแพร่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงทางสื่อออนไลน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การชักชวนชุมชนร่วมรณรงค์ในการทำกิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การชักชวนประชาชนและเอกชนตลอดจนหน่วยงานรัฐให้ร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การบริหารให้ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหน่วยงานเอกชนและหน่วยงานรัฐเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ		ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	๔. ด้านการส่งเสริม แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม								
๑	การมีส่วนร่วมติดตาม ประเมินผลวัฒนธรรมชุมชน ท้องถิ่นตามแนวพระพุทธ ศาสนาของชุมชนลาวเวียงกับ องค์กรคณะสงฆ์และชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การจัดประชุมแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นในชุมชนและประเมินผล การป้องกันความเสื่อมทาง วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธศาสนาของชุมชน ลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การจัดแสดงความคิดเห็นหรือ ประชุมร่วมกับหน่วยงานรัฐหรือ หน่วยงานเอกชนในการเผยแพร่ วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธศาสนาของชุมชน ลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การจัดกิจกรรมร่วมเสนอ ความเห็นในการปรับปรุงขึ้น ตอนหรือกิจกรรมใดของการ อนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ตามแนวพระพุทธศาสนาของ ชุมชนลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การจัดประชุมร่วมกันในการ ติดตามผลการอนุรักษ์วัฒน- ธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนว พระพุทธศาสนาของชุมชนลาว เวียงทั้งในวัดและชุมชน	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ		ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	๕. ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ								
๑	การแนะนำเกี่ยวกับความรู้ ความสำคัญในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธศาสนาของชุมชน ลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การเปิดโอกาสให้ชุมชนเสนอ แนวทางการแก้ไข/ป้องกัน ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธ ศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การปรับปรุงวัฒนธรรมชุมชน ท้องถิ่นตามแนวพระพุทธ ศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้ เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ของชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การทำกิจกรรมป้องกันรักษา วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธศาสนาของชุมชน ลาวเวียงร่วมกับชุมชนและ หน่วยงานของรัฐ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การเผยแพร่ข้อมูลหรือองค์ ความรู้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตาม แนวพระพุทธ ศาสนาของชุมชน ลาวเวียงแก่เยาวชนคนรุ่นหลัง	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ		ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	๖. ด้านการจัดทำระบบ เครือข่ายสารสนเทศทาง วัฒนธรรม								
๑	การจัดนิทรรศการกิจกรรม วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนว พระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง ในการประชุมประเมินติดตามผล โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒	การตั้งศูนย์กลางเผยแผ่และ ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมชุมชน ท้องถิ่นตามแนวพระพุทธ ศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้ ประชาชนเข้าใจ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน เข้าใจสามารถเลือกสรรตัด สิ้น ใจและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธ ศาสนาของชุมชนลาวเวียงให้ เหมาะสมในการดำเนินชีวิต ประจำวัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การส่งเสริมสนับสนุนบทบาท ของสื่อมวลชนในด้านวัฒน- ธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนว พระพุทธศาสนาของชุมชนลาว เวียงให้มากยิ่งขึ้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การจัดเอกสารประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิในการ อนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม จารีตประเพณีและวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธ ศาสนาของชุมชนลาวเวียง	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

๒. ผลการวิเคราะห์ค่า Alpha

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	112.4667	88.6713	.6399	.8277
A2	112.7000	92.9759	.3164	.8373
A3	112.6000	93.6276	.2480	.8394
A4	112.5333	92.2575	.3176	.8373
A5	112.5000	95.2931	.1379	.8425
B1	112.3000	94.1483	.2298	.8397
B2	111.8333	95.2471	.2530	.8389
B3	112.9667	86.2402	.6163	.8262
B4	112.9000	91.6103	.3363	.8368
B5	113.0333	84.9299	.6969	.8229
C1	112.5667	93.7023	.2511	.8392
C2	112.5667	94.3920	.2022	.8406
C3	112.7000	91.4586	.4678	.8332
C4	112.6000	90.0414	.5019	.8315
C5	112.7667	88.5989	.5195	.8303
D1	112.8333	86.8333	.6209	.8265
D2	112.6667	101.1954	-.2498	.8546
D3	112.6333	96.7230	.0708	.8430
D4	112.4667	96.3954	.0376	.8473
D5	112.1333	98.5333	-.0845	.8485
E1	112.8667	87.0161	.6370	.8262
E2	112.4000	91.8345	.4846	.8332
E3	112.7667	86.1161	.7189	.8236
E4	112.7667	92.2540	.2590	.8400
E5	112.3667	91.5506	.4902	.8329
F1	113.0333	87.8264	.4576	.8324
F2	112.8667	90.4644	.4670	.8326
F3	112.8000	92.3034	.3456	.8364
F4	112.7000	93.1138	.3346	.8368
F5	112.1667	92.6264	.2962	.8380

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 30

Alpha = .8407

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระพิรุฬห์วิทย์ ยสวฑฺโฒ (พรมมาลี)
- เกิด : วันพุธที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑
- สถานที่เกิด : จังหวัดราชบุรี
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก (น.ธ.เอก) จังหวัดราชบุรี (๒๕๕๘)
 : หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพซ่อมบำรุง (ปวช.)
 วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม (๒๕๓๘)
 : หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.)
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๕๖)
 : ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๖๑)
- อุปสมบท : วันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ณ วัดบ้านฆ้อง จังหวัดราชบุรี
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดบ้านฆ้อง ตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๒๐
 โทรศัพท์ ๐๙๙-๔๔๗-๑๕๖๖